

VÝSLEDKY PROJEKTU

„Průzkum rizikového chování a bezpečnosti v ZŠ na území hl. m. Prahy a v jejich okolí“

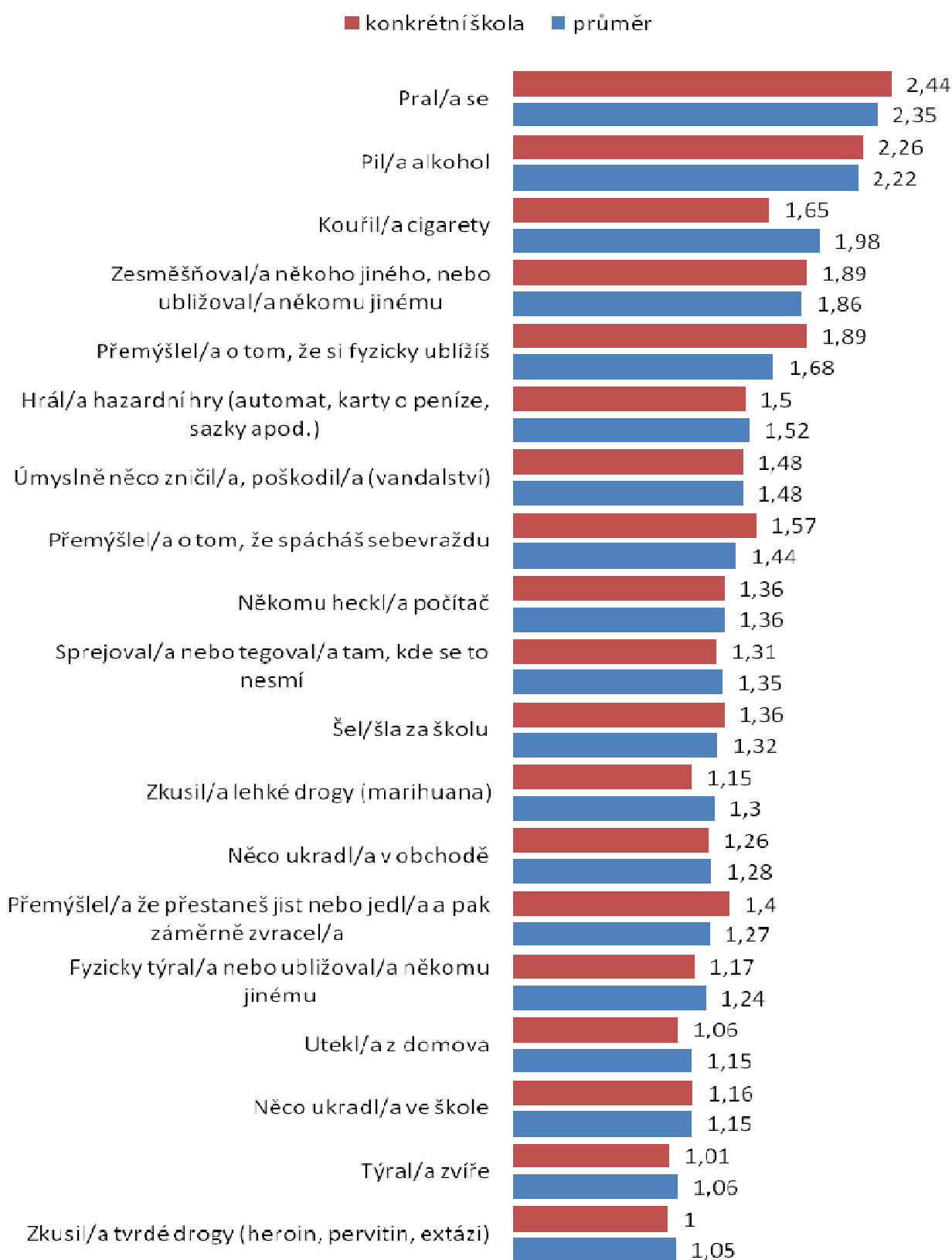
Základní škola
Kuncova 1580
Praha 5 – Stodůlky
Praha 13 155 00

Tabulka: Rizikové jednání žáků a žákyně v letošním roce

Uvedte podle stupnice od 1 – 6: 1 – nikdy, 2 – výjimečně, párkrát do roka, 3 - příležitostně (1-2 x do měsíce), 4 – 1-2 x týdně, 5 – několikrát během týdne, 6 – každý den. N – počet respondentů, Ø – aritmetický průměr. Počet respondentů = 125

P.č.	Kolikrát už jsi letos?	Stupnice (%)						Ø
		1	2	3	4	5	6	
1.	Šel/šla za školu	82,1	10,6	3,3	0,8		3,3	1,36
2.	Pil/a alkohol	27,6	38,2	17,9	13,0	3,3		2,26
3.	Kouřil/a cigarety	71,0	16,1	3,2		5,6	4,0	1,65
4.	Zkusil/a lehké drogy (marihuana)	87,9	8,9	3,2				1,15
5.	Zkusil/a tvrdé drogy (heroin, pervitin, extázi)	100,0						1,00
6.	Sprejoval/a nebo tegoval/a tam, kde se to nesmí	77,2	17,1	4,9			0,8	1,31
7.	Něco ukradl/a v obchodě	79,8	16,9	2,4			0,8	1,26
8.	Něco ukradl/a ve škole	87,0	10,6	1,6	0,8			1,16
9.	Úmyslně něco zničil/a, poškodil/a (vandalství)	63,9	28,7	4,9	0,8	0,8	0,8	1,48
10.	Utekl/a z domova	94,3	5,7					1,06
11.	Zesměšňoval/a někoho jiného, nebo ubližoval/a někomu jinému	42,3	41,5	9,8	0,8	3,3	2,4	1,89
12.	Fyzicky týral/a nebo ubližoval/a někomu jinému	89,3	5,8	4,1	0,8			1,17
13.	Týral/a zvíře	99,2	0,8					1,01
14.	Přemýšlel/a o tom, že si fyzicky ublížíš	51,2	27,6	8,9	6,5	4,1	1,6	1,89
15.	Přemýšlel/a o tom, že spácháš sebevraždu	65,9	22,8	4,1	3,3	4,1		1,57
16.	Přemýšlel/a že přestaneš jíst nebo jedl/a a pak záměrně zvracel/a	82,0	9,0	1,6	2,5	4,1	0,8	1,40
17.	Někomu heckl/a počítač	77,7	12,4	7,4	0,8	1,7		1,36
18.	Hrál/a hazardní hry (automat, karty o peníze, sazky apod.)	64,8	25,4	6,6	2,5		0,8	1,50
19.	Pral/a se	33,3	33,3	12,2	5,7	8,1	7,3	2,44

Setříděný přehled projevů sociálně patologického chování

Setřídění bylo provedeno podle velikosti aritmetického průměru vypočteného ze stupnice uvedené u tabulky. Vyšší hodnota průměru vyjadřuje skutečnost, že respondenti se uvedeného jednání dopouštějí častěji.

Nejčastější jednání: Praní a pití alkoholu

Nejméně časté jednání: Zkoušení tvrdých drog (vůbec) a týraní zvířat

Obsah:

1. Základní výsledky výzkumu – část ŽÁCI.....	6
1.1. Charakteristika výběrového souboru (žákovské dotazníky).....	7
1.2. Vybrané aspekty rizikového chování a jednání žáků základních škol.....	9
1.3. Základní hodnotové preference, postoje a názory žáků.....	15
1.4. Spokojenost s atmosférou ve škole, v rodině, mezi vrstevníky.....	17
1.5. Spokojenosti s nabízenými volnočasovými aktivitami.....	23
1.6. Pocit bezpečí žáků ve škole a v jejím bezprostředním okolí.....	27
1.7. Analýza souvislostí mezi vybranými sociodemografickými charakteristikami, indexy a jednotlivými položkami rizikového chování.....	29
1.8. Shrnutí.....	31
2. Základní výsledky výzkumu – část PEDAGOGOVÉ.....	34
2.1. Charakteristika výběrového souboru (pedagogické dotazníky).....	35
2.2. Vybrané aspekty rizikového chování a jednání žáků základních škol.....	37
2.3. Přípravenost pedagogů na řešení problematiky rizikového chování žáků.....	44
2.4. Analýza souvislostí mezi vybranými sociodemografickými charakteristikami a jednotlivými položkami rizikového chování.....	47
2.5. Shrnutí.....	48
3. Základní výsledky výzkumu – část RODIČE.....	49
3.1. Charakteristika výběrového souboru (rodičovské dotazníky).....	50
3.2. Komunikace rodičů a školy.....	52
3.3. Bezpečí žáků ve škole a jejím okolí.....	54
3.4. Názory rodičů na způsoby řešení rizikového chování jejich dětí.....	56
3.5. Názory rodičů na volnočasové aktivity na škole.....	60
3.6. Analýza souvislostí mezi vybranými sociodemografickými charakteristikami a jednotlivými položkami rizikového chování.....	61
3.7. Shrnutí.....	62
Závěr.....	64
1. Rizikové chování a názory na něj.....	64
2. Obecné hodnoty žáků.....	66
3. Atmosféra ve škole a komunikace se školou.....	66
4. Pomocná ruka při řešení problémů – role pedagogů.....	67
5. Rodinné zázemí.....	67
6. Bezpečnost.....	68
6.1. Žáci.....	68
6.2. Pedagogové.....	68
6.3. Rodiče.....	69
7. Volnočasové aktivity.....	69
8. Vliv věku.....	69
9. Vliv pohlaví.....	70
10. Vliv velikosti školy.....	70
11. Vliv městské části.....	70

1. Základní výsledky výzkumu – část ŽÁCI

Ústřední roli výzkumu tvoří analýza dat mapující rizikové chování žáků a žákyň základních škol na území hl. města Prahy. Existuje mnoho dílčích faktorů, které se na rizikovém chování nezletilých podílejí, přesto z nich lze určit několik zásadních, jejichž vliv je určující a z hlediska dosavadních studií neoddiskutovatelný. Tyto základní faktory byly mapovány i v tomto komplexním, rozsáhlém výzkumu, kdy tvořily základní strukturu dotazníků určených žákům druhého stupně základních škol.

Jedním z nejvýraznějších faktorů, ovlivňujících projevy rizikového chování jsou postoje a hodnotový rámec, v němž je dítě ukotveno. Mapování „mrvních postojů“ tak musí být nedílnou součástí každého seriózního výzkumu o rizikovém chování mládeže.

Dalším analyzovaným faktorem, podílejícím se na míře rizikového chování je zázemí, v němž se žák, či žákyně pohybuje, z něhož vychází. Tento výzkum se proto věnuje jak analýze zázemí v rodině (tj. z jaké rodiny žák pochází, jak se v rodině cítí, popř. popř. jak se mu rodiče věnují, či jak jej finančně podporují), tak analýze školního prostředí a atmosféry ve škole. To, jak se žák ve škole cítí, jaký vztah má s učiteli, popř. jak vnímá vztahy s ostatními žáky, ovlivňuje dílčí projevy možného rizikového chování (záškoláctví, šikanu, drobné krádeže apod.).

Samotná část analýzy je rovněž věnována způsobům trávení volného času žáků základních škol; v pozadí trestné činnosti mladistvých stojí velmi často nuda a nestrukturovaný volný čas. Mapování aktivit, kterým se žáci věnují, stejně jako jejich spokojenosti s nabízenou škálou školních aktivit je tak součástí analytické části.

Samostatnou kapitolu v rámci analýzy dotazníků, určených žákům základních škol, samozřejmě tvoří mapování míry a struktury rizikového chování. Zde byly vybrány nejčastější projevy rizikového chování mládeže, které vyplývají ze studia dostupné literatury a již realizovaných výzkumů.

Poslední kapitolou je analýza oblasti zabývající se bezpečností žáků jak na základních školách, tak i v jejich okolí. Téma pocitu bezpečí či naopak pocitu ohrožení uvnitř i vně školy může silně ovlivňovat projevy rizikového chování nezletilých.

1.1. Charakteristika výběrového souboru (žákovské dotazníky)

Tabulka 17 – výběrový soubor – přehled škol

Pč	Základní škola	N	%			N	%
1	Gymnázium Nad Alejí 1952	200	1,8	60	ZŠ Nám. Jiřího Berana 500	169	1,5
2	ZŠ Alžírská 26	268	2,4	61	ZŠ Nám. Jiřího z Lobkovic 22	133	1,2
3	ZŠ Antonína Čermáka 6	113	1	62	ZŠ Nám. Jiřího z Poděbrad 7	85	0,7
4	ZŠ Boleslavova 1	23	0,2	63	ZŠ Nám. Svobody 3	238	2,1
5	ZŠ Brigádníků 14	131	1,2	64	ZŠ Nebušická 369	53	0,5
6	ZŠ Bronzová 2027	154	1,4	65	ZŠ Nedvědovo nám. 140	72	0,6
7	ZŠ Břečťanová 6	75	0,7	66	ZŠ Nepomucká 1	139	1,2
8	ZŠ Bří Venclíků 1140	103	0,9	67	ZŠ Norbertov 1	73	0,6
9	ZŠ Černošická 168	44	0,4	68	ZŠ Olešská 18	135	1,2
10	ZŠ Českolipská 373	37	0,3	69	ZŠ Pertoldova 3373	123	1,1
11	ZŠ Drtinova 1	142	1,2	70	ZŠ Písnická 760	101	0,9
12	ZŠ Filosofská 3	214	1,9	71	ZŠ Polesná 1690	160	1,4
13	ZŠ Fingerova 2186	94	0,8	72	ZŠ Pošepného náměstí 2022	93	0,8
14	ZŠ Gen. Janouška 1006	171	1,5	73	ZŠ Práčská 37	26	0,2
15	ZŠ Havlíčkovo nám. 10	36	0,3	74	ZŠ Prachovická 340	81	0,7
16	ZŠ Hostýnská 2	74	0,7	75	ZŠ Předškolní 420	90	0,8
17	ZŠ Hovorčovická 11	96	0,8	76	ZŠ Ratibořická 1700	182	1,6
18	ZŠ Chaplinovo nám. 1	195	1,7	77	ZŠ Resslerova 10	61	0,5
19	ZŠ Chodovická 2250	178	1,6	78	ZŠ Rychnovská 350	120	1,1
20	ZŠ Jakutská 2	73	0,6	79	ZŠ Sdružení 1080	123	1,1
21	ZŠ Jana Masaryka 16	20	0,2	80	ZŠ Slavětínská 200	157	1,4
22	ZŠ Jana Masaryka 21	58	0,5	81	ZŠ Slovenská 27	95	0,8
23	ZŠ Jana Masaryka 25	51	0,4	82	ZŠ Smolkova 565	85	0,7
24	ZŠ Jánošíkova 1320	149	1,3	83	ZŠ Socháňova 19	159	1,4
25	ZŠ Janského 2189	90	0,8	84	ZŠ Starodubečská 413	83	0,7
26	ZŠ Jeremenkova 1003	136	1,2	85	ZŠ Starochuchelská 240	69	0,6
27	ZŠ Jižní IV. 10	160	1,4	86	ZŠ Stoliňská 823	150	1,3
28	ZŠ Josefská 4	37	0,3	87	ZŠ Sušická 29	95	0,8
29	ZŠ K Lučinám 18	94	0,8	88	ZŠ Svídnická 1a	89	0,8
30	ZŠ K Sídlišti 840	70	0,6	89	ZŠ Šimanovská 16	60	0,5
31	ZŠ Ke Smíchovu 16	46	0,4	90	ZŠ Školní 700	39	0,3
32	ZŠ Klausova 2450	104	0,9	91	ZŠ Španielova 19	181	1,6
33	ZŠ Kodaňská 16	52	0,5	92	ZŠ Špitalská 789	120	1,1
34	ZŠ Kořenského 10	34	0,3	93	ZŠ Švehlova 12	104	0,9
35	ZŠ Kozinova 1000	51	0,4	94	ZŠ Tábořská 45	132	1,2
36	ZŠ Křesomyslova 2	116	1	95	ZŠ Trávníčkova 1743	48	0,4
37	ZŠ Kuncova 1580	125	1,1	96	ZŠ Truhlářská 22	63	0,6
38	ZŠ Květnového vítězství 1554	123	1,1	97	ZŠ U Boroviček 1	90	0,8
39	ZŠ Květnového vítězství 57	138	1,2	98	ZŠ U Dělnického cvičiště 1	52	0,5
40	ZŠ Laudova 10	88	0,8	99	ZŠ U Domu služeb 29	54	0,5
41	ZŠ Litvínovská 500	102	0,9	100	ZŠ U Roháčových kasáren 19	103	0,9
42	ZŠ Londýnská 34	106	0,9	101	ZŠ U Santošky 1	117	1
43	ZŠ Lupáčova 1	146	1,3	102	ZŠ U Tyršovy školy 1	49	0,4
44	ZŠ Mikulova 1594	101	0,9	103	ZŠ U Vršovického nádraží 1	58	0,5
45	ZŠ Mláďí 135	151	1,3	104	ZŠ V Rybníčkách 31	99	0,9
46	ZŠ Mochovská 570	68	0,6	105	ZŠ Vachkova 941	43	0,4
47	ZŠ Mráčkova 3090	132	1,2	106	ZŠ Vlkova 31	103	0,9
48	ZŠ Mýtní 73	71	0,6	107	ZŠ Vybíralova 964	232	2
49	ZŠ Na Balabence 800	121	1,1	108	ZŠ Weberova 1	93	0,8
50	ZŠ Na Dlouhém lánu 43	77	0,7	109	ZŠ Zárubova 977	108	0,9
51	ZŠ Na Chodovci 54	89	0,8		CELKEM	11377	100
52	ZŠ Na Líše 16	81	0,7				
53	ZŠ Na Okraji 43	147	1,3				
54	ZŠ Na Smetance 1	70	0,6				
55	ZŠ Na Zlíchově 19	73	0,6				
56	ZŠ Nad Ohradou 25	99	0,9				
57	ZŠ Nad Vodovodem 81	122	1,1				
58	ZŠ Nám. Bří Jandusů 2	146	1,3				
59	ZŠ Nám. Curierových 2	125	1,1				

Poznámka: jsou počítány pouze ty školy, které vrátily vyplněné žákovské dotazníky

Tabulka 18 – výběrový soubor – městské části Prahy

P.č.	Městská část	N	%
1.	Praha 1	225	2,0
2.	Praha 2	461	4,1
3.	Praha 3	696	6,1
4.	Praha 4	1494	13,1
5.	Praha 5	1051	9,2
6.	Praha 6	1316	11,6
7.	Praha 8	185	1,6
8.	Praha 9	796	7,0
9.	Praha 10	1375	12,1
10.	Praha 11	455	4,0
11.	Praha 12	603	5,3
12.	Praha 13	672	5,9
13.	Praha 14	566	5,0
14.	Praha 16	44	0,4
15.	Praha 17	518	4,6
16.	Praha 18	169	1,5
17.	Praha 19	81	0,7
18.	Praha 20	510	4,5
19.	Praha 21	160	1,4
Celkem		11377	100,0

Tabulka 191 – výběrový soubor - zřizovatel

P.č.	Zřizovatel	N	%
1.	Městské části	8824	77,6
2.	MHMP	1118	9,8
3.	MŠMT	289	2,5
4.	Soukromé	949	8,3
5.	Církevní	197	1,7
Celkem		11377	100,0

Tabulka 20 - velikost školy podle počtu žáků druhého stupně

	Velikost školy	Počet	%
1.	Malá (do 129 žáků)	3905	34,3
2.	Střední (130 – 192 žáků)	3974	34,9
3.	Velká (193 a více žáků)	3498	30,7
Celkem		11377	100,0

Tabulka 21 – výběrový soubor – věkové zastoupení/ struktura

	Věk	Počet	%
1.	11	143	1,3
2.	12	2337	20,5
3.	13	2834	24,9
4.	14	2773	24,4

5.	15	2644	23,2
6.	16	603	5,3
7.	17	34	0,3
Celkem		11368	100

Tabulka 32 – výběrový soubor - pohlaví

Pohlaví		Počet	%
1.	Chlapec	5523	48,5
2.	Dívka	5306	46,6
Celkem		10829	95,2
Neodpověděl		548	4,8

Tabulka 43 – výběrový soubor - třída

Třída		Počet	%
1.	6.	2940	25,8
2.	7.	2899	25,5
3.	8.	2755	24,2
4.	9.	2774	24,4
Celkem		11368	99,9
Neodpověděl		122	0,1

1.2. Vybrané aspekty rizikového chování a jednání žáků základních škol

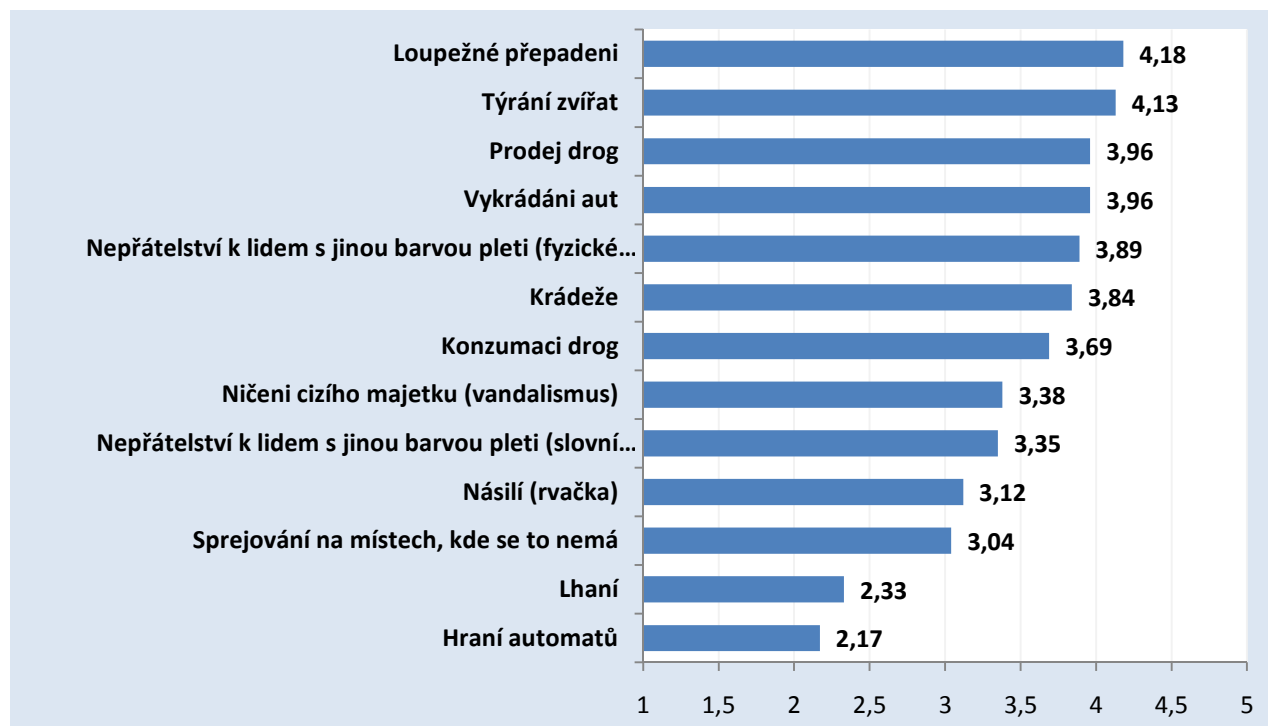
První část v rámci tohoto výzkumu tvoří kapitola mapující míru rizikového chování žáků a žákyň základních škol na území hl. města Prahy. Do oblasti rizikového chování jsou zahrnuty i projevy latentního rizikového chování, které se manifestuje skrze hodnoty, postoje a názory na jednotlivé druhy patologických činností.

1.2.1. Názory žáků a žákyň na projevy rizikového (sociálně patologického) chování

Názory žáků na patologické chování jsme zjišťovali na základě analýzy odpovědí respondentů, kdy u vybraných druhů patologického chování (prohřešků) měli uvést jeho velikost podle dané stupnice. V následujícím grafu 16 jsou uvedeny odpovědi respondentů na jednotlivé druhy prohřešků. Setřídění hodnot bylo provedeno podle velikosti aritmetického průměru na základě stupnice uvedené u otázky č. 1 (podle dotazníku). Čím vyšší hodnota průměru, tím je respondentem daný prohřešek považovaný za větší. Za největší prohřešek je považováno loupežné přepadení, naopak za minimální prohřešek považují žáci hraní automatů.

Graf 16 - setříděný přehled názorů žáků na prohřešky

Obodujte od 1 – 5: 1 – žádný prohřešek, 2 – malý prohřešek, 3 – střední prohřešek, 4 – velký prohřešek, 5 – obrovský prohřešek; N – počet respondentů, $\bar{x}$ – aritmetický průměr.

Z údajů znázorněných v grafu 16 je patrné, že žáci za velký nebo obrovský prohřešek považují zejména loupežné přepadení, týrání zvířat nebo prodej drog. Na druhé straně, za malý nebo žádný prohřešek nejčastěji považují hraní automatů, lhaní nebo sprejování na místech, kde se to nemá.

1.2.2. Některé projevy rizikového (patologického) jednání žáků

Vedle zjištění názorů žáků na rizikové chování, jsme se v průzkumu pokusili odhalit, do jaké míry se tyto názory promítají do jejich konkrétního jednání. Respondentům bylo předloženo celkem 20 vytipovaných rizikových jednání s tím, aby uvedli, kolikrát se tohoto jednání v letošním roce dopustili. Přehled jejich odpovědí uvádíme v následující tabulce 24.

Tabulka 24 - Rizikové jednání žáků a žákyň v letošním roce:

Uvedte podle stupnice od 1 – 6: 1 – nikdy, 2 – výjimečně, párkrát do roka, 3 - příležitostně (1-2 x do měsíce), 4 – 1-2 x týdně, 5 – několikrát během týdne, 6 – každý den. N – počet respondentů, Ø – aritmetický průměr.

P.č	Kolikrát už jsi letos?	Stupnice (%)						N	Ø
		1	2	3	4	5	6		
1.	Šel/šla za školu	80,1	13,5	3,3	1,2	1	0,9	11255	1,32
2.	Pil/a alkohol	29,3	37,9	20,4	7,5	3,6	1,2	11334	2,22
3.	Kouřil/a cigarety	62,6	15,9	5,5	2,4	3,6	10	11340	1,98
4.	Zkusil/a lehké drogy (marihuana)	83,3	10,3	3,2	0,9	1	1,2	11357	1,30
5.	Zkusil/a tvrdé drogy (heroin, pervitin, extázi)	98	1	0,2	0,2	0,1	0,5	11366	1,05
6.	Sprejoval/a nebo tegoval/a tam, kde se to nesmí	79,6	13,6	3,1	1,4	1,1	1,4	11274	1,35

7.	Něco ukradl/a v obchodě	79,2	16,7	2,4	0,7	0,4	0,6	11282	1,28
8.	Něco ukradl/a ve škole	89,4	8,3	1,1	0,4	0,2	0,6	11282	1,15
9.	Úmyslně něco zničil/a, poškodil/a (vandalství)	66,2	26,3	4,1	1,5	0,8	1	11261	1,48
10.	Utekl/a z domova	89,6	8,1	1,1	0,5	0,3	0,5	11269	1,15
11.	Zesměšňoval/a někoho jiného, nebo ubližoval/a někomu jinému	46,2	36,6	9,2	3,5	2,4	2,2	11227	1,86
12.	Fyzicky týral/a nebo ubližoval/a někomu jinému	84,8	10,6	2,1	1,1	0,6	0,8	11275	1,24
13.	Týral/a zvíře	96,7	2	0,4	0,1	0,2	0,5	11288	1,06
14.	Přemýšlel/a o tom, že si fyzicky ublížíš	62	23,8	6,4	2,9	2,4	2,6	11254	1,68
15.	Přemýšlel/a o tom, že spácháš sebevraždu	74,7	16,4	4,2	1,5	1,6	1,7	11242	1,44
16.	Měl/a pohlavní styk	82	7	3,8	2,4	2,4	2,5	11139	1,44
17.	Přemýšlel/a že přestaneš jíst nebo jedl/a a pak záměrně zvracel/a	85,2	9	2,6	1,3	0,9	1	11244	1,27
18.	Někomu heckl/a počítač	81,4	10,6	3,2	1,7	1	2	11212	1,36
19.	Hrál/a hazardní hry (automat, karty o peníze, sázky apod.)	68,9	19,9	5,9	2,3	1,4	1,5	11239	1,52
20.	Pral/a se	28,5	38,9	16,2	6,7	5,5	4,2	11250	2,35

V některých případech jsou názory žáků na patologické chování v souladu s jejich jednáním. Např. týrání zvířat považují žáci za obrovský prohřešek a tohoto jednání se nikdy nedopustilo až 96 % dotázaných žáků. V jiných případech je tomu naopak, např. více než tři čtvrtiny žáků se letos praly a přitom násilí zároveň považují za střední až velký prohřešek.

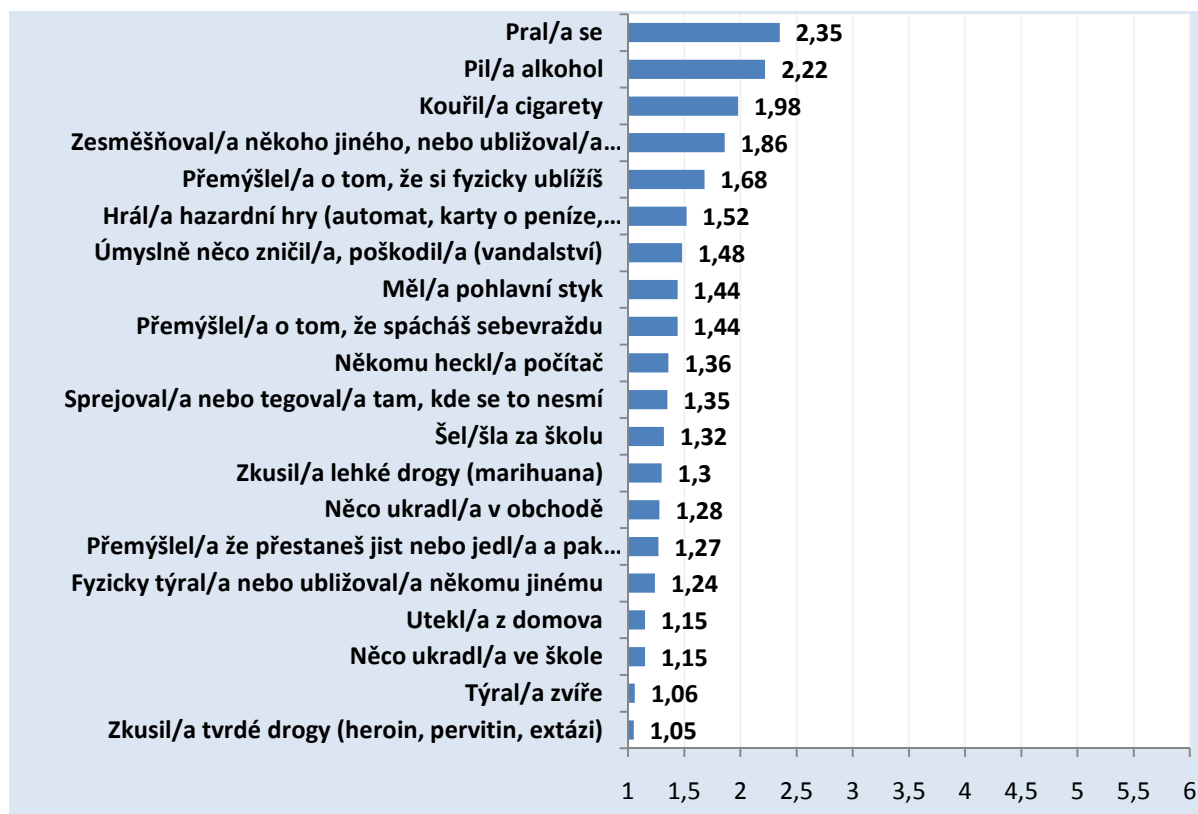
Pro vyšší přehlednost jednotlivých projevů rizikového chování žáků základních škol jsou výsledky interpretovány v podobě součtu hodnot v rámci jednotlivých kategorií. Tyto kategorie tak vypovídají o míře vykonávaného rizikového chování. Zjistíme tak např. to, že:

- 70,9 % žáků konzumovalo alkohol,
- 70,7 % žáků se pralo,
- 53,1 % žáků zesměšňovalo někoho jiného nebo ubližovalo někomu jinému,
- 37,5 % žáků přemýšlelo o tom, že si fyzicky ublíží,
- 37,3 % kouřilo cigarety (alarmující je skutečnost, že 10 % žáků kouří cigarety pravidelně každý den),
- 33,4 % žáků úmyslně něco zničilo, nebo poškodilo,
- 30,8 % žáků hrálo hazardní hry,
- 21,1 % žáků byla v letošním roce za školou,
- 20,7 % žáků něco ukradlo v obchodě,
- 20,2 % žáků sprejovalo nebo tegovalo tam, kde se to nesmí,
- 17,6 % žáků mělo pohlavní styk,
- 16,6 % žáků zkusilo lehké drogy,
- 15,1 % žáků fyzicky týralo nebo ubližovalo někomu jinému,
- 14,7 % žáků přemýšlelo, že přestane jíst nebo jedlo a pak záměrně zvracelo,
- 10,6 % žáků něco ukradlo ve škole,
- 10,3 % žáků uteklo z domova,

- 3,2 % žáků týralo zvíře,
- 2 % žáků zkusila tvrdé drogy,

Graf 17 - Setříděný přehled projevů sociálně patologického jednání

Uvedte podle stupnice od 1 – 6: 1 – nikdy, 2 – výjimečně, párkrát do roka, 3 - příležitostně (1-2 x do měsíce), 4 – 1-2 x týdně, 5 – několikrát během týdne, 6 – každý den. N – počet respondentů, Ø – aritmetický průměr.

Setřídění bylo provedeno podle velikosti aritmetického průměru vypočteného ze stupnice uvedené u tabulky 24. Vyšší hodnota průměru vyjadřuje, že respondenti uvedené jednání realizují častěji.

1.2.3. Názory žáků na vlastní závislost na vybraných návykových látkách

V průzkumu rizikového chování žáků jsme se, kromě zjištění názorů na vybrané formy patologického jednání, pokusili rovněž zjistit míru jejich závislosti na nejčastějších návykových látkách (alkohol, tvrdé a lehké drogy, nikotin, resp. kouření). Z údajů v níže uvedené tabulce 25 je zřejmé, že pro pětinu všech dotázaných žákyň a žáků je snadné neužívat vybrané návykové látky. Přibližně stejný počet žáků však uvedlo, že ve svém životě někdy cítili silnou potřebu po alkoholu, drogách či kouření. Poměrně alarmující jsou i další čísla. Více než pětina (21,4 %) žáků již zažila situaci, kdy si nepamatovala, co pod vlivem

alkoholu dělala a necelých dvacet procent (19,5 %) také přiznává, že neužívat návykové látky pro ně není snadné.

Tabulka 25 - Přehled názorů žáků na vlastní závislosti

Pč	Ano	Ne	N	Ø
1. Cítil/a jsi někdy silně přání nebo touhu po alkoholu, jiných drogách nebo kouření?	20,8	75,2	10923	1,78
2. Stalo se ti někdy, že jsi musel/a zvyšovat množství alkoholu nebo drog, abys dosáhl/a účinku, ke kterému ti dříve stačilo menší množství?	5,8	90,0	10905	1,94
3. Měl/a jsi někdy pocit, že pítí alkoholu, braní drog nebo kouření přestáváš ovládat?	6,7	88,5	10837	1,93
4. Měl/a jsi někdy pocit, že jsi na alkoholu, drogách nebo kouření závislý/á?	10,7	84,9	10873	1,89
5. Utratil/a jsi někdy příliš mnoho peněz za alkohol, jiné drogy nebo kouření a přišel/a jsi tak o něco jiného (jiné aktivity, věci, hodnoty)?	10,8	84,7	10867	1,89
6. Měl/a jsi někdy kvůli alkoholu, drogám nebo kouření problémy s přáteli, kteří takové věci odmítají?	7,4	87,9	10841	1,92
7. Stalo se ti, že jsi si později nepamatoval/a, co jsi dělal/a pod vlivem alkoholu?	21,4	73,8	10835	1,78
8. Chlubil/a ses nebo ses předváděl/a, kolik alkoholu vydržíš?	8,5	86,9	10851	1,91
9. Nepítí alkohol, nebrat drogy a kouřit je pro tebe snadné?	74,8	19,5	10725	1,21

Více než desetina dotázaných uvedla, že za alkohol, jiné drogy a kouření utratili příliš mnoho peněz. V následující tabulce 26 a grafu 18 uvádíme nejčastější zdroje, kde si žáci obstarávají uvedené návykové látky.

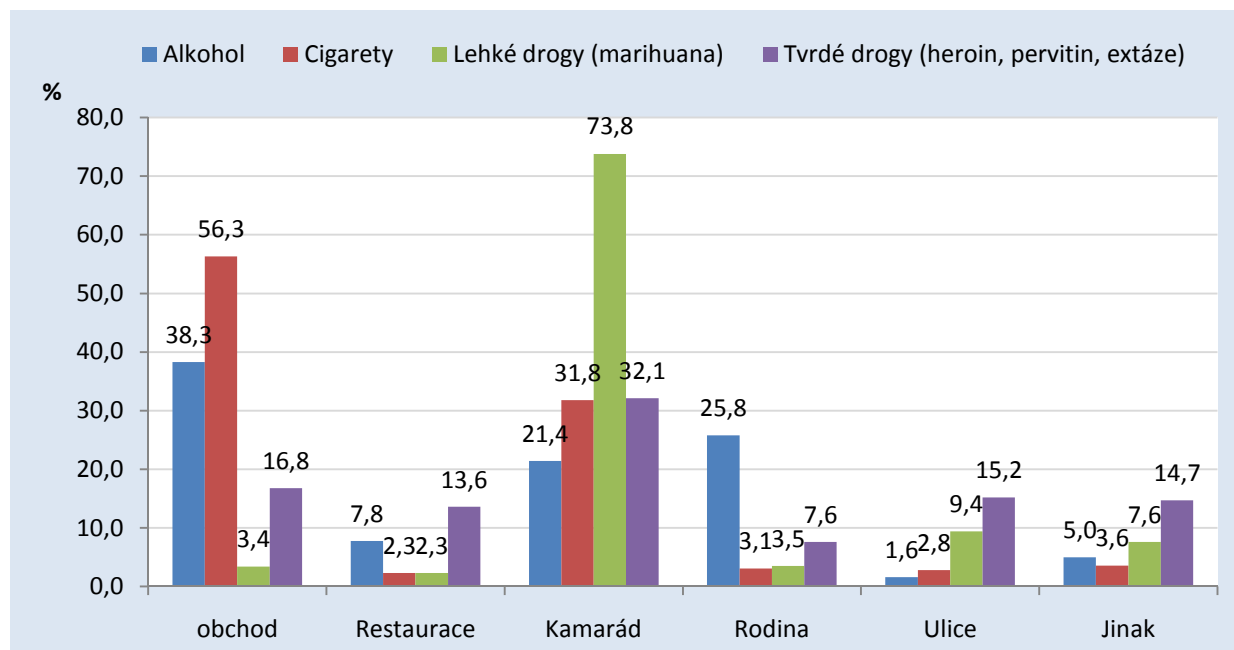
Tabulka 265 - Kde si nejčastěji obstaráváš uvedené návykové látky?

Místo obstarání drogy: 1 – v obchodě, 2 – v restauraci/hospodě/klubu, 3 – od kamaráda, 4 – rodina (rodiče, sourozenci, širší rodina), 5 – na ulici/náhodně, 6 – jinak; N – počet respondentů

P.č.	Druh návykové látky	N	Místo obstarání (%)					
			1	2	3	4	5	6
1.	Alkohol	6306	38,3	7,8	21,4	25,8	1,6	5
2.	Cigarety	3692	56,3	2,3	31,8	3,1	2,8	3,6
3.	Lehké drogy (marihuana)	1620	3,4	2,3	73,8	3,5	9,4	7,6
4.	Tvrdé drogy (heroin, pervitin, extáze)	184	16,8	13,6	32,1	7,6	15,2	14,7

Graf 18 - Kde si nejčastěji obstaráváš uvedené návykové látky?

Místo obstarání drogy: 1 – v obchodě, 2 – v restauraci/hospodě/klubu, 3 – od kamaráda, 4 – rodina (rodiče, sourozenci, širší rodina), 5 – na ulici/náhodně, 6 – jinak; N – počet respondentů

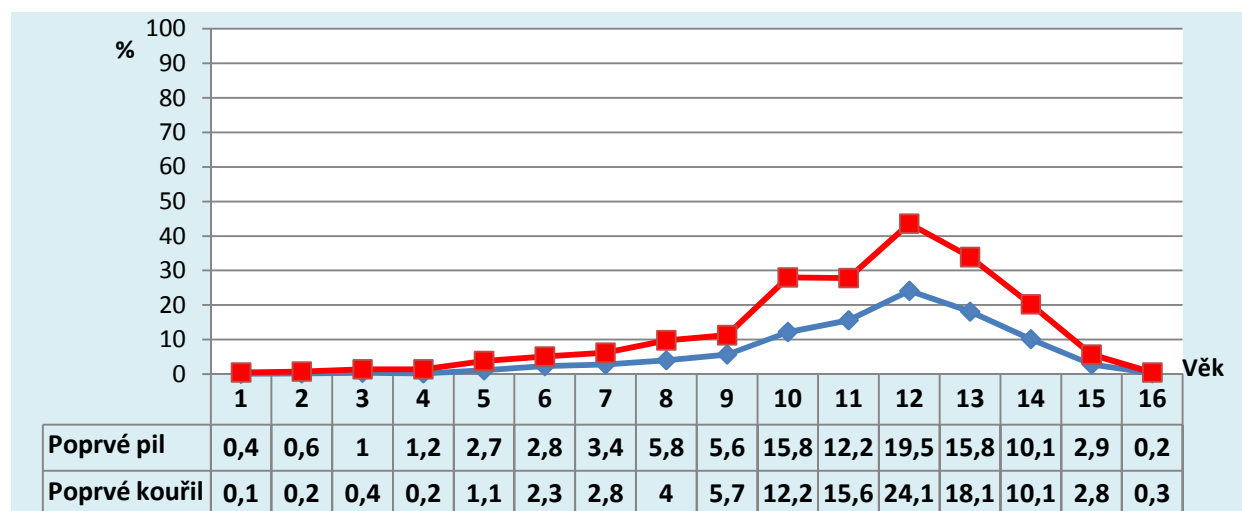
K doplnění informací o problematice užívání návykových látek na základních školách jsme zjišťovali zkušenosti žáků s různými typy drog (např. alkohol, cigarety, marihuana atd.), místa kde si je obstarávají, či první zkušenost s kouřením a pitím alkoholu.

Z analýzy odpovědí vyplynulo, že více než polovina respondentů (50,4 %) již zkoušela kouřit cigarety a více než tři čtvrtiny už mají nějakou zkušenost s pitím alkoholu (77,8 %). Největší počet dotázaných žáků uvedlo, že poprvé začali kouřit a pít alkohol ve 12 letech. Ojediněle se v dotaznících objevily odpovědi, v nichž někteří respondenti uváděli, že poprvé kouřili nebo pili alkohol už v prvním roce svého života. Tyto odpovědi je potřeba vnímat s určitou nadsázkou. Četnější pozitivní odpovědi se objevují v 6. roce života u kouření nebo v 5. roce u pití alkoholu. Přehled odpovědí, kdy dotázaní žáci poprvé kouřili nebo pili, uvádíme v následující tabulce 27. Ve sloupci % jsou relativní četnosti ve vztahu k těm, co na danou otázku odpověděli pozitivně, tzn., že v určitém roce života zkoušeli kouřit nebo pít alkohol. Doposud vůbec nekouřilo 49,6 % dotázaných žáků a 22,2 % nepilo alkohol.

Tabulka 27 – Kdy poprvé začali žáci kouřit a pít alkohol

P..č.	Kdy jsi poprvé kouřil			Kdy jsi poprvé pil alkohol		
	Rok	Počet	%	Rok	Počet	%
1.	1	8	0,1	1	30	0,4
2.	2	9	0,2	2	51	0,6
3.	3	22	0,4	3	83	1,0
4.	4	13	0,2	4	98	1,2
5.	5	59	1,1	5	216	2,7
6.	6	126	2,3	6	227	2,8
7.	7	153	2,8	7	274	3,4
8.	8	216	4,0	8	469	5,8
9.	9	308	5,7	9	459	5,6
10.	10	666	12,2	10	1288	15,8
11.	11	851	15,6	11	993	12,2
12.	12	1311	24,1	12	1585	19,5
13.	13	989	18,1	13	1285	15,8
14.	14	552	10,1	14	818	10,1
15.	15	153	2,8	15	235	2,9
16.	16	15	0,3	16	16	0,2
17.				17	1	0,0
Celkem		5451	100	Celkem	8128	100

Graf 19 - Kdy poprvé začali žáci kouřit a pít alkohol

Z výše uvedeného grafu 19 je patrný vývoj prvních zkušeností s kouřením (červená linka) a s konzumací alkoholu (modrá). Nejčastěji začínají žáci s konzumací alkoholu a kouřením kolem 12 roku života; průměrný věk, kdy žáci začínají kouřit, je 11,31 roku a pít alkohol 10,8 let.

1.3. Základní hodnotové preference, postoje a názory žáků

V rámci mapování míry rizikového chování jsme zjišťovali i názory, postoje a hodnoty žáků a žákyň základních škol. Předpokládali jsme vztah mezi hodnotovým rámcem žáků a

jejich chováním, popř. určitými projevy rizikového chování. Následující kapitola tak pojednává o hodnotách, které mnohdy rizikové chování podmiňují.

1.3.1. Jaké hodnoty preferují žáci?

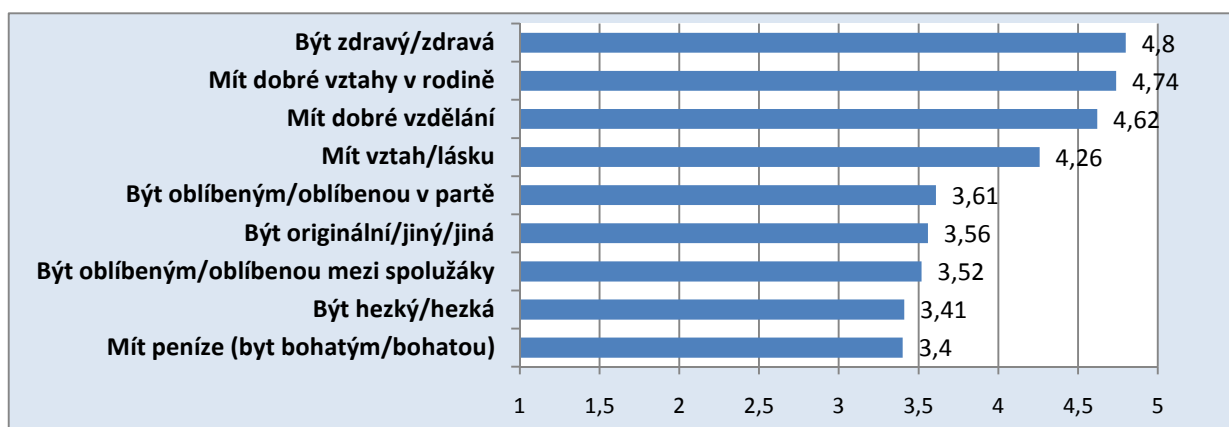
V provedeném průzkumu jsme zjišťovali názory žáků na důležitost některých hodnot, které bývají nejčastěji spojovány se životem dětí na základních školách. Přehled takto vybraných hodnot a jejich důležitost pro žáky uvádíme v následující tabulce 28 a setříděný přehled v grafu 20.

Tabulka 28 - Jak důležité jsou pro tebe následující hodnoty?

Obodujte od 1 – 5: 1 – vůbec nejsou důležité, 2 – spíše nejsou důležité, 3 – nevím, 4 – spíše jsou důležité, 5 – jsou velmi důležité; N – počet respondentů, Ø – aritmetický průměr.

P.č.	Jednotlivé hodnoty	Stupnice (%)					N	Ø
		1	2	3	4	5		
1.	Být oblíbeným/oblíbenou mezi spolužáky	4,9	15,5	3,52	40,4	18,2	11206	3,52
2.	Být zdravý/zdravá	1,2	0,8	4,80	8,5	86,3	11226	4,80
3.	Být oblíbeným/oblíbenou v partě	4,4	12,5	3,61	40,1	20,7	11211	3,61
4.	Mít peníze (byť bohatým/bohatou)	5,4	19,3	3,40	33,7	18,1	11211	3,40
5.	Mít dobré vzdělání	1,3	1,3	4,62	19,8	72,1	11211	4,62
6.	Mít vztah/lásku	2,1	4,2	4,26	30,5	50,9	11215	4,26
7.	Mít dobré vztahy v rodině	1,3	1,0	4,74	12,8	80,9	11206	4,74
8.	Být hezký/hezká	5,3	16,5	3,41	32,9	17,5	11194	3,41
9.	Být originální/jiný/jiná	6,0	12,3	3,56	27,7	26,0	11182	3,56

Graf 20 - Jak důležité jsou pro tebe následující hodnoty?

Setřídění bylo provedeno podle velikosti aritmetického průměru na základě stupnice uvedené u otázky č. 2. Čím vyšší hodnota průměru, tím je respondenty daná hodnota považovaná za více důležitou. Nejdůležitější hodnotou je tak pro žáky základních škol

hodnota „být zdravý“ a „mít dobré vztahy v rodině“, naopak za nedůležitou hodnotu považují žáci „mít peníze“, případně „být hezký“.

1.4. Spokojenost s atmosférou ve škole, v rodině, mezi vrstevníky

Součástí průzkumu rizikového chování a bezpečnosti v základních školách bylo zjišťování názorů žáků na otázku atmosféry ve škole, v rodině a mezi vrstevníky. Klima ve škole odráží především kvalitu mezilidských vztahů, tzn. vztahů mezi žáky navzájem, mezi žáky a učiteli, mezi žáky a jejich rodiči, mezi školou a rodiči apod. V dobrém klimatu se žák cítí bezpečně, většinou prospívá a mezi jednotlivými subjekty jsou vztahy vzájemné důvěry. Naopak nepříjemný pocit ze školního prostředí může vést k nárůstu projevů rizikového chování (chození za školu, užívání návykových látek apod.). Následující kapitola tak pojednává o atmosféře ve škole.

1.4.1. Atmosféra ve škole

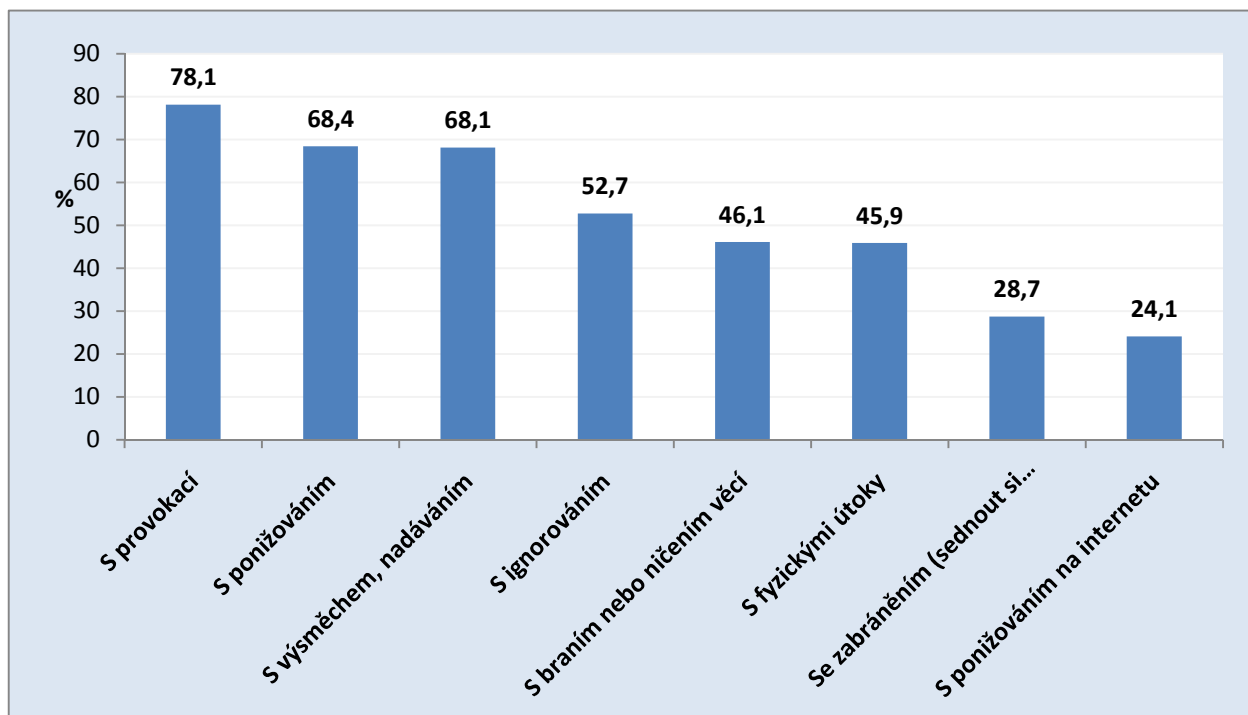
Úroveň sociálního klimatu ve škole se odráží zejména v pocitech žáků. Přehled odpovědí dotázaných žáků na to jak se ve škole cítí, uvádíme v následující tabulce 29.

Tabulka 29 - Hodnocení atmosféry ve škole; Moje škola je místem:

Pč	Počet	Souhlasím (%)	Nesouhlasím (%)
1. Kde mě to baví	10900	50,2	49,8
2. Kde se můžu svobodně projevit	10866	48,8	51,2
3. Kde se často nudím	10948	73,7	26,3
4. Kde je mi dobře	10875	50,2	49,8
5. Kam nechci chodit	10896	45,9	54,1
6. Kde se cítím osamělý/á	10909	10,9	89,1
7. Kde si připadám trapně a nevhodně	10918	13,3	86,7
8. Kam cítím, že patřím	10851	60,1	39,9
9. Kde si připadám jako outsider	10729	11,9	88,1
10. Kde si snadno nacházím přátele	10904	82,2	17,8
11. Kde mě jiní žáci zřejmě mají rádi	10788	83,9	16,1

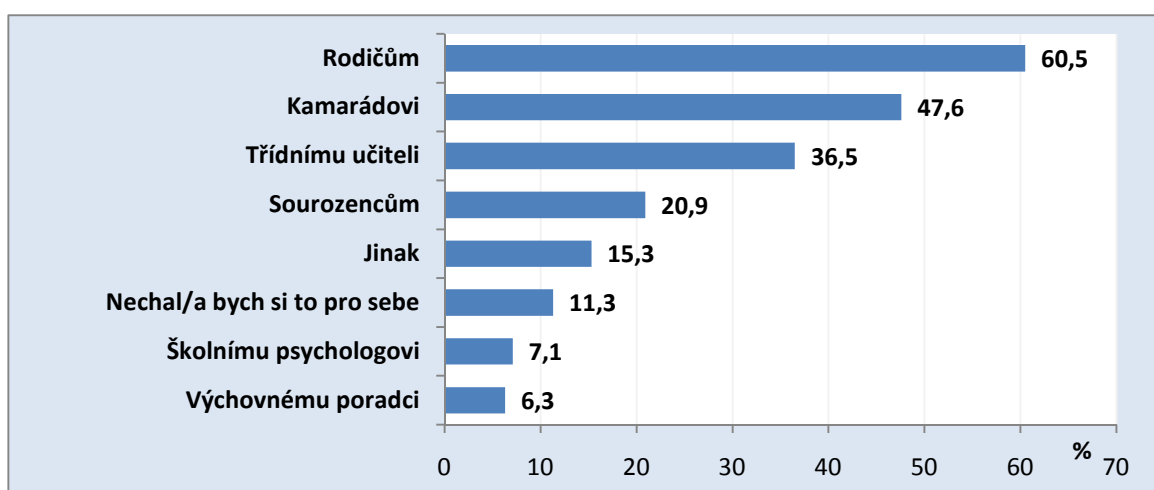
Z údajů v tabulce 29 vyplývá, že škola je pro žáky nejčastěji místem, kde se žáci mají rádi a kde si snadno nachází přátele, ale také místem, kde se často nudí. K doplnění toho, jak se žáci na škole cítí, jsme zjišťovali chování žáků k sobě navzájem. Přehled jejich odpovědí uvádíme v následujícím grafu 21.

Graf 21 - Úroveň vztahů mezi spolužáky – Setkal ses na Vaší škole od spolužáků s:

Žáci se ve vzájemných vztazích nejčastěji setkávají s provokací, ponižováním (obecně) a nejméně pak s ponižováním na internetu nebo se zabraňováním (např. sednout si nebo jít na záchod). Všechny tyto položky jsou ale indikátory šikany. **S jistou formou šikany se tak setkala minimálně polovina žáků.**

Graf 22 - Jak by ses zachoval/a, kdybys byl/a dlouhodobě ve třídě zesměšňován/a (komu by ses svěřil/a?):

V případě, že by žák byl dlouhodobě ve třídě zesměšňován, tak by se s tímto problémem nejčastěji svěřil rodičům nebo kamarádovi. Naopak nejméně často by se svěřoval výchovnému poradci nebo školnímu psychologovi.

Jak již bylo řečeno, atmosféru ve škole utváří vzájemné vztahy mezi žáky, či žáky a učiteli. Jak žáci vnímají chování učitelů? Jak se na škole cítí? Jak přísná jsou školní pravidla? Přehled zkoumaných názorů v této oblasti uvádíme v následující tabulce 30.

Tabulka 30 - Vybrané názory respondentů na vztahy k učitelům a spolužákům

Obodujte od 1 – 5: 1 – rozhodně nesouhlasím, 2 – nesouhlasím, 3 – souhlasím napůl, 4 – souhlasím, 5 – rozhodně souhlasím; N – počet respondentů.

P.č	Názor	Stupnice (%)					N
		1	2	3	4	5	
1.	Když někdo dává najevo, že mu záleží na dobrých známkách, není zrovna oblíbený	12,8	28,4	36,8	14	8	10877
2.	Většina učitelů v naší škole chce, abychom se hodně ptali a diskutovali s nimi	6,7	15,5	32,1	30,4	15,3	10856
3.	Můžu dát najevo, když nesouhlasím s tím, co učitel říká	11,7	15,6	29,5	25,6	17,7	10874
4.	Žáci, kteří často diskutují nebo vyjadřují vlastní názor, jsou u většiny učitelů v naší škole oblíbeni	11,4	21,1	32,6	20,9	13,9	10840
5.	V naší škole je nejlepší být nenápadný, a když je třeba, prostě zopakovat, co říkal učitel	14,8	31,1	29,9	14,9	9,4	10736
6.	Učitelé se s námi hodně baví a věci nám vysvětlují	6	9,4	33,4	29,1	22,1	10581

Graf 23 - Vybrané názory respondentů na vztahy k učitelům a spolužákům

Naprostá většina žáků zastává názor, že učitelé se s nimi hodně baví a věci jim vysvětlují. Značná část z dotázaných (45,9 %) nesouhlasí s názorem, že ve škole je nejlepší být nenápadný. S určitou mírou zobecnění lze uvést, že názory žáků na vztahy k učitelům vypovídají spíše o dobré atmosféře na školách.

1.4.2. Názory žáků na atmosféru v rodině a na vztahy s rodiči

Kvalita rodinného zázemí je pro vývoj dítěte rozhodující. Jak hodnotí děti základních škol své vztahy s rodiči? Kolik času s nimi rodiče tráví? Jak moc se o ně zajímají? Lze předpokládat, že nedostatek zájmu ze strany rodičů bude nahrávat rizikovému chování těchto dětí. Výhodiskem pro analýzu vzájemných vztahů rodičů a dětí jsou názory dotázaných žáků na hodnocení atmosféry v jejich rodinách. V následující tabulce 31 uvádíme přehled názorů na hodnocení této atmosféry.

Tabulka 61 - Jak bys ohodnotil/a atmosféru ve vaší rodině?

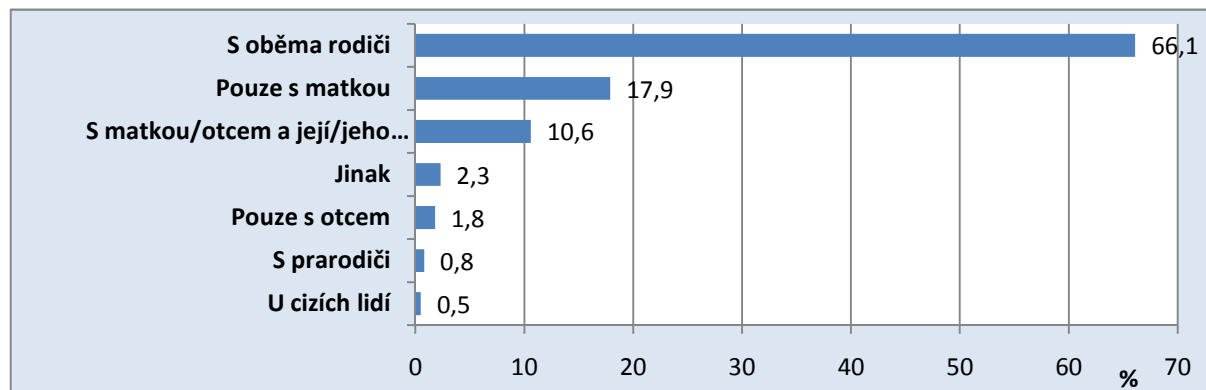
Pč	Hodnocení atmosféry	Počet	(%)
1.	Jsem spokojený/spokojená, mé představy jsou naplňovány	4942	46,2
2.	Cítím se relativně dobře	2930	27,4
3.	Průměrný pocit	946	8,9
4.	Občas bych měl/a potřebu po celkovém zlepšení situace	1197	11,2
5.	Nevnímám situaci dobře, ale přizpůsobuji se	473	4,4
6.	Nedá se vydržet, potřebuji změnu i za cenu odchodu od rodiny	198	1,9

Další zjišťovanou skutečností bylo složení rodiny, z nichž žáci pocházejí. Zjištěné odpovědi jsou uvedeny v následující tabulce 32 a grafu 24.

Tabulka 32 - Složení rodiny

Pč	Žiji v rodině	Počet	(%)
1.	S oběma rodiči	7181	66,1
2.	Pouze s matkou	1940	17,9
3.	pouze s otcem	200	1,8
4.	S matkou/otcem a její/jeho partnerem/partnerkou	1156	10,6
5.	S prarodiči	88	0,8
6.	U cizích lidí	50	0,5
7.	Jinak	248	2,3

Graf 24 - Složení rodiny

Dotazování žáci žijí nejčastěji v rodinách s oběma rodiči a nejméně často u cizích lidí. Pokud respondenti uvedli, že žijí jinak, tak to bylo nejčastěji ve střídavé péči nebo s tetou či jinými příbuznými. Četnost odpovědí nepřesáhla 1 %.

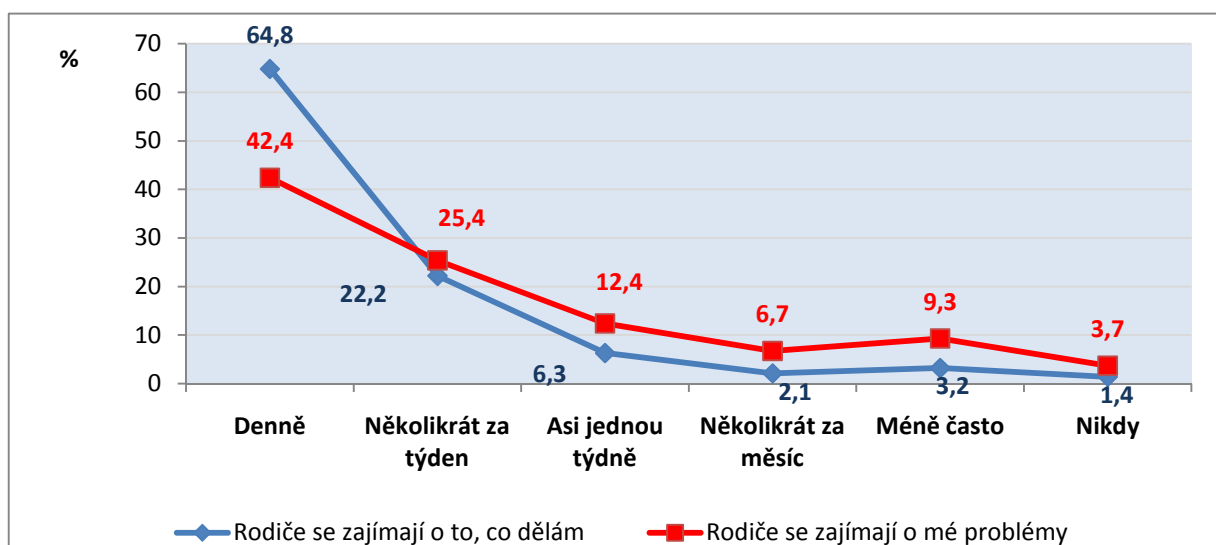
Rodiče se o to, co dělají děti, zajímají nejčastěji denně a zcela výjimečně nikdy. Četnost odpovědí respondentů uvádíme v následující tabulce 33.

Tabulka 33 - Zájem rodičů o děti

Stupnice: 1 – denně, 2 – několikrát za týden, 3 – asi jednou za týden, 4 – několikrát za měsíc, 5 – méně často, 6 – nikdy; N – počet respondentů

P.č	Zájem	N	Stupnice					
			1	2	3	4	5	6
1.	Rodiče se zajímají o to, co dělám	10947	64,8	22,2	6,3	2,1	3,2	1,4
2.	Rodiče se zajímají o mé problémy	10894	42,4	25,4	12,4	6,7	9,3	3,7

Graf 25 - Zájem rodičů o děti

Zájem rodičů o děti se pak transformuje do konkrétních aktivit, které vykonávají společně s nimi. Přehled názorů žáků na četnost realizování společných aktivit - viz následující tabulka 34 a graf 26.

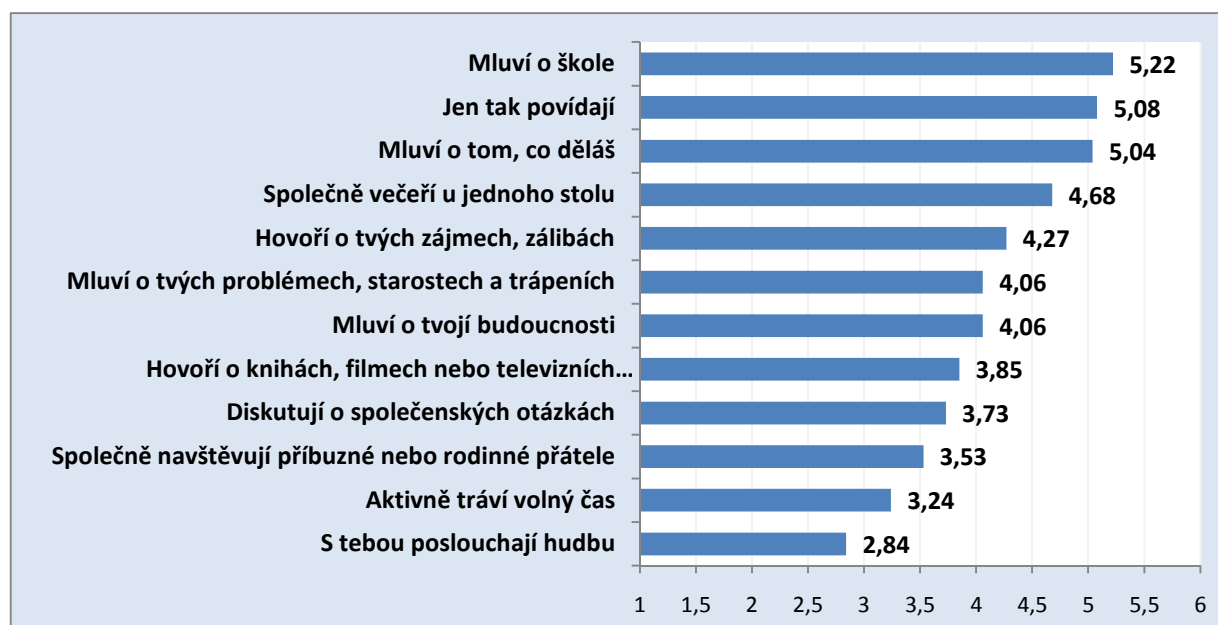
Tabulka 34 - Jak často tvoji rodiče:

Stupnice: 1 – nikdy, 2 – méně často 3 – několikrát za měsíc, 4 – asi jednou za týden, 5 – několikrát za týden, 6 – denně; N – počet respondentů

P.č	Aktivita s žákem	N	Stupnice					
			1	2	3	4	5	6
1.	Aktivně tráví volný čas	10929	8,5	28,1	20,8	20,2	17,9	4,5
2.	Společně večeří u jednoho stolu	10909	5,7	10,6	5,7	9,4	25,7	42,9
3.	Společně navštěvují příbuzné nebo rodinné přátele	10864	2,6	16,3	36,9	22,1	13,8	8,3

4.	Mluví o škole	10922	1,7	3,9	4,2	8,6	23,9	57,7
5	Mluví o tom, co děláš	10894	2,3	5,2	4,8	10,7	27,7	49,2
6.	Jen tak povídají	10904	3,1	5,7	4,6	8,7	22	55,8
7.	Mluví o tvé budoucnosti	10891	3,4	13,9	20,1	18,3	24	20,3
8	Hovoří o tvých zájmech, zálibách	10881	4,8	10,9	13,5	18,5	27,8	24,6
9.	Mluví o tvých problémech, starostech a trápeních	10854	7,2	14,4	14	17	23,8	23,5
10.	Diskutují o společenských otázkách	10767	10,7	17,4	14,6	19	22,2	16,1
11.	Hovoří o knihách, filmech nebo televizních pořadech	10832	10	16,6	13,2	17,5	23,9	18,8
12.	S tebou poslouchají hudbu	10897	30,4	24,1	10,8	11	13	10,7

Graf 26 – Jak často rodiče s žáky:

Rodiče se svými dětmi nejčastěji mluví o škole nebo si jen tak povídají a nejméně často pak s nimi poslouchají hudbu či aktivně tráví volný čas.

Možnosti, které žáci základních škol mají v souvislosti s rizikovým chováním, jsou velmi úzce propojeny s finanční podporou ze strany rodiny. Analýza finanční situace dětí na základních školách je tak logickým krokem při mapování možných faktorů ovlivňujících rizikové chování žáků základních škol.

V následující tabulce 35 uvádíme přehled odpovědí dotázaných žáků na finanční podporu od rodičů.

Tabulka 75 - Dostáváš od rodičů pravidelně nějaké peníze pro svoji vlastní potřebu (kapesné), které můžeš utratit dle svého rozhodnutí?

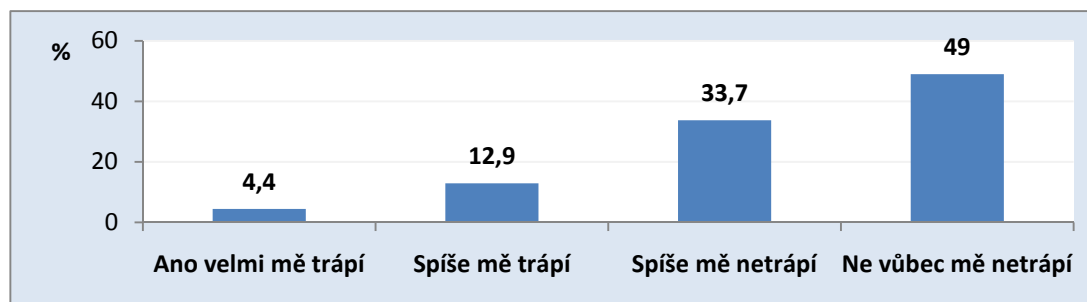
Pč	Žiji v rodině	Počet	(%)
1.	Nedostávám žádné takové peníze	2029	18,9
2.	Dostávám 200 Kč nebo méně měsíčně	3817	35,5
3.	Dostávám 201 až 500 Kč měsíčně	3096	28,8
4.	Dostávám 501 až 1000 Kč měsíčně	1060	9,9
5.	Dostávám 1 001 až 1 500 Kč měsíčně	263	2,4
6.	Dostávám 1 501 až 2 000 Kč měsíčně	174	1,6
7.	Dostávám více než 2 000 Kč měsíčně	321	3,0

Nejčastěji dostávají žáci od rodičů částku 200,-Kč a méně. Asi každý 20 dotázaný žák dostává více jak 1 500,-Kč měsíčně. Asi každý čtvrtý žák (23,9 %) má platební kartu. V další tabulce 36 uvádíme přehled odpovědí žáků na pocity chudoby.

Tabulka 36 - Trápí tě pocit, že jste chudší než ostatní rodiny?

Pč	Žiji v rodině	Počet	(%)
1.	Ano velmi mě trápí	454	4,4
2.	Spíše mě trápí	1347	12,9
3.	Spíše mě netrápí	3516	33,7
4.	Ne vůbec mě netrápí	5112	49,0

Graf 27 - Trápí tě pocit, že jste chudší než ostatní rodiny?

Téměř tři čtvrtiny žáků pocit chudoby spíše nebo vůbec netrápí.

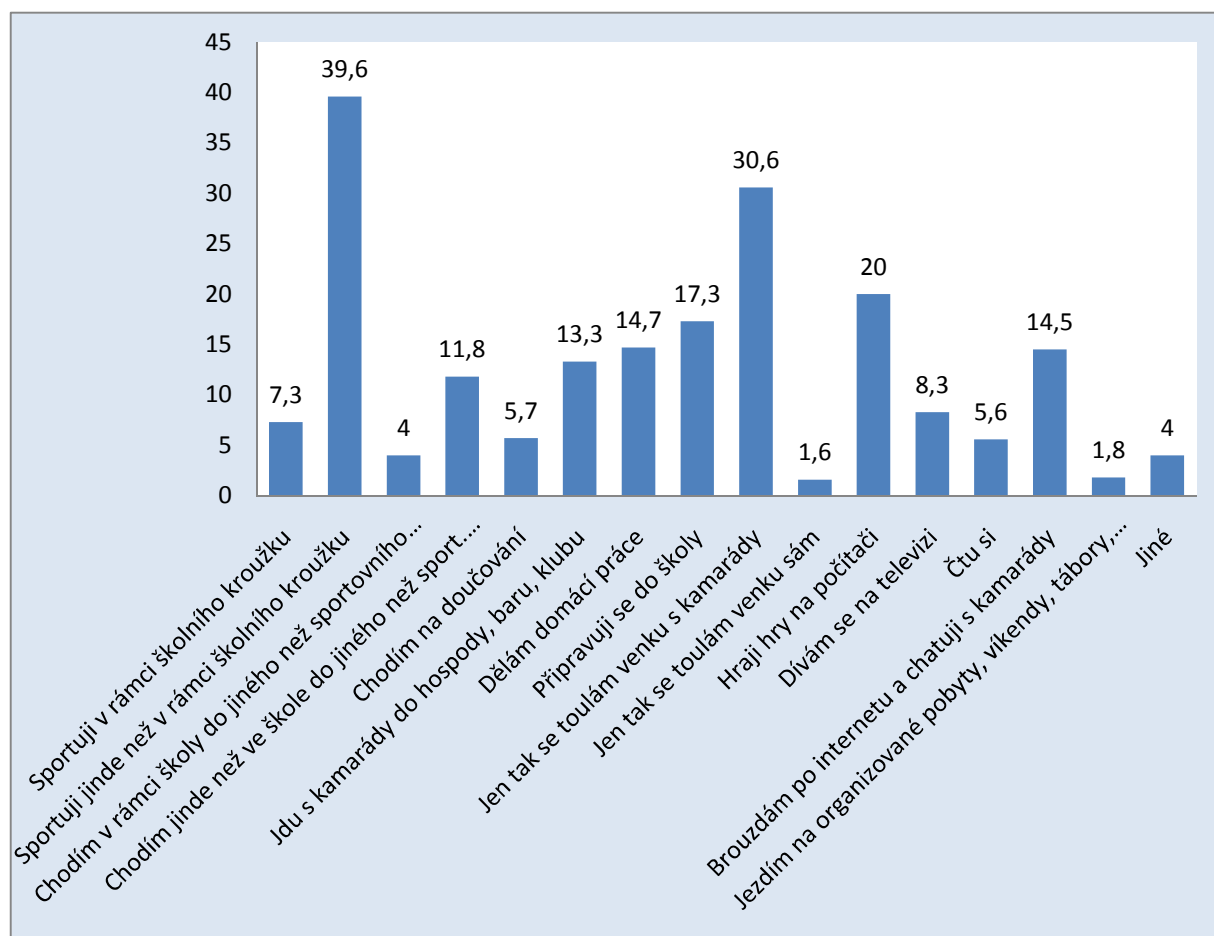
1.5. Spokojenosti s nabízenými volnočasovými aktivitami

Lze předpokládat, že rizikové chování a jednání žáků se nejčastěji projevuje v době, kdy neplní školní povinnosti. Z tohoto důvodu jsme se zajímali i o způsob trávení volného času žáků. Četnosti jejich odpovědí na to, co obvykle dělají, když nejsou ve škole, uvádíme v následující tabulce 37 a grafu 28. V tabulce 37 jsou uvedeny četnosti odpovědí, kdy žáci vybírali první možnost volnočasové aktivity a ve druhé druhou možnost. Srovnání aktivit uváděných na prvním a druhém místě je uvedeno v následujícím grafu 28.

Tabulka 87 - Co obvykle děláš, když nejsi ve škole?

Pč	Volnočasové aktivity I.	Počet	(%)
1.	Sportuji v rámci školního kroužku	785	7,3
2.	Sportuji jinde než v rámci školního kroužku	4254	39,6
3.	Chodím v rámci školy do jiného než sportovního kroužku	420	4,0
4.	Chodím jinde než ve škole do jiného než sport. kroužku	1223	11,8
5.	Chodím na doučování	575	5,7
6.	Jdu s kamarády do hospody, baru, klubu	1375	13,3
7.	Dělám domácí práce	1485	14,7
8.	Připravuji se do školy	1734	17,3
9.	Jen tak se toulám venku s kamarády	3104	30,6
10.	Jen tak se toulám venku sám	165	1,6
11.	Hraji hry na počítači	1992	20,0
12.	Dívám se na televizi	805	8,3
13.	Čtu si	554	5,6
14.	Brouzdám po internetu a chatuji s kamarády	1402	14,5
15.	Jezdím na organizované pobyty, víkendy, tábory, výlety	176	1,8
16.	Jiné	387	4,0

Graf 28 - Co obvykle děláš, když nejsi ve škole?

Jak lze vyčíst z tabulky 39, nejčastěji uváděnou aktivitou žáků základních škol je „sportování jinde, než v rámci školního kroužku“ (téměř 40 %), následováno „toulání se s kamarády“ (31 %). Mezi jiné aktivity zařadili žáci nejčastěji to, že se věnují přítelkyni (příteli). Přehled jiných aktivit uvádíme v následující tabulce 38.

Tabulka 98

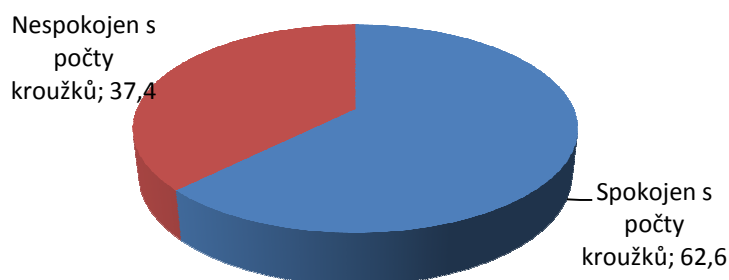
Pč	Volnočasové aktivity jiné.	Počet	(%)
1.	Věnuji se příteli, přítelkyni	43	11,1
2.	Věnuji se domácím mazlíčkům	38	9,8
3.	Věnuji se rodině, hlídání sourozenců	22	5,7
4.	Tancuji	21	5,4
5.	Jsem na brigádě, pracuji	7	1,8
6.	Jezdím na koni, péče o koně	21	5,4
7.	Jsem nemocný/nemocná	16	4,1
8.	Hra na nástroj, hudba	18	4,7
9.	Věnuji se psaní, kreslení	6	1,6
10.	Programuji	15	3,9
11.	Jezdím na skatu, na kole, na in-linech	15	3,9
12.	Nudím se, nedělám nic	14	3,6
13.	Jiné	53	13,7
14.	Neuvedeno	98	25,3

Škola může vytvořit podmínky pro trávení volného času svých žáků, zřízením různých kroužků. S jejich počtem jsou dotazovaní žáci většinou spokojeni (viz tabulka 39 a graf 29).

Tabulka 39 - Jsi spokojený/á s počtem nabízených kroužků ve vaší škole?

Pč	Odpovědi	Počet	(%)
1.	Ano	6806	62,6
2.	Ne	4058	37,4

Graf 29 - Jsi spokojený/á s počtem nabízených kroužků ve vaší škole?

Asi u každého sedmého žáka je důvodem, proč nemůže chodit do kroužků na škole, skutečnost, že rodiče jej nemohou/nechtějí zaplatit.

Tabulka 40 - Chtěl/a bys chodit do nějakého kroužku, ať už v rámci školy či mimo ni, ale nemůžeš, protože ti ho rodiče nechťejí zaplatit?

Pč	Odpovědi	Počet	(%)
1.	Ano	1623	14,8
2.	Ne	9337	85,2

Pro informaci uvádíme četnost odpovědi na zřízení různých zájmových kroužků na školách, které podle dotázaných žáků chybějí. Z odpovědí vyplývá, že žákům chybí nejčastěji sportovní kroužky.

Tabulka 101 – Kroužky, které žákům chybí

Pč	Chybějící kroužky	Počet	%
1	Žádný	1069	9,4
2	Tanec – ostatní	445	3,9
3	Jiné	256	2,3
4	Fotbal	254	2,2
5	Sport/sportovní kroužek	245	2,2
6	Basketball	186	1,6
7	Informatika	161	1,4
8	Florbal	122	1,1
9	Bojové sporty	107	0,9
10	Cizí jazyk – jiný	100	0,9
11	Divadlo/dramatický kroužek	98	0,9
12	Hraní na hudební nástroj	108	0,9
13	Hip hop	91	0,8
14	Volejbal	86	0,8
15	Plavání	82	0,7
16	Tenis	79	0,7
17	Keramika	70	0,6
18	Malování/kreslení	66	0,6
19	Box	54	0,5
20	Jízda na koni	59	0,5
21	Sexuální výchova	58	0,5
22	Street dance	59	0,5
23	Výtvarná výchova	57	0,5
24	Zpěv	52	0,5
25	Break dance	40	0,4
26	Hokej	42	0,4
27	Aerobic	32	0,3
28	Airsoft	35	0,3
29	Atletika	39	0,3
30	Gymnastika	32	0,3
31	Chovatelství	32	0,3
32	Karate	29	0,3
33	Ping pong	35	0,3
34	Rugby	33	0,3
35	Baseball	22	0,2
36	Doučování	21	0,2
37	Fotografování	27	0,2
38	Házená	28	0,2
39	Horolezectví	22	0,2
40	In-line brusle	19	0,2
41	Kick box	26	0,2
42	Modelářství	23	0,2
43	Paintball	27	0,2
44	Softball	18	0,2
45	Střelba	24	0,2
46	Šachy	18	0,2
47	Šerm	18	0,2
48	Vaření	21	0,2
49	Angličtina	11	0,1
50	Badminton	17	0,1
51	Balet	12	0,1
52	Beach volejbal	6	0,1
53	Břišní tance	16	0,1
54	Cyklistika	17	0,1
55	Francouzština	17	0,1
56	Golf	9	0,1
57	Hra na klavír	17	0,1
58	Cheerleading	15	0,1
59	Japonština	8	0,1
60	Přehazovaná	17	0,1
61	Sebeobrana	14	0,1
62	Španělština	17	0,1
63	Agility	3	0
64	Americký fotbal	5	0

1.6. Pocit bezpečí žáků ve škole a v jejím bezprostředním okolí

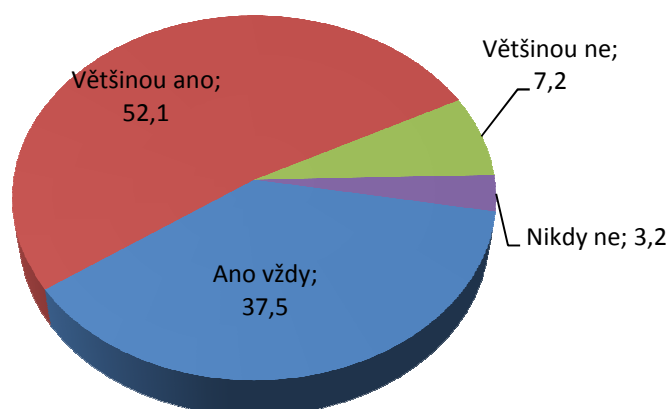
Jednou ze součástí presentovaného výzkumu je i oblast zabývající se problematikou bezpečnosti a to jak ve škole, tak i v jejím okolí. Součástí této kapitoly je i analýza problematiky šikany na školách, nebo otázka bezpečí v bezprostřední blízkosti školy.

1.6.1. Pocit bezpečí žáků ve škole

Tabulka 112 - Cítíš se ve škole bezpečně?

Pč	Odpovědi	Počet	(%)
1.	Ano vždy	4078	37,5
2.	Většinou ano	5659	52,1
3.	Většinou ne	782	7,2
4.	Nikdy ne	352	3,2

Graf 30 - Cítíš se ve škole bezpečně?

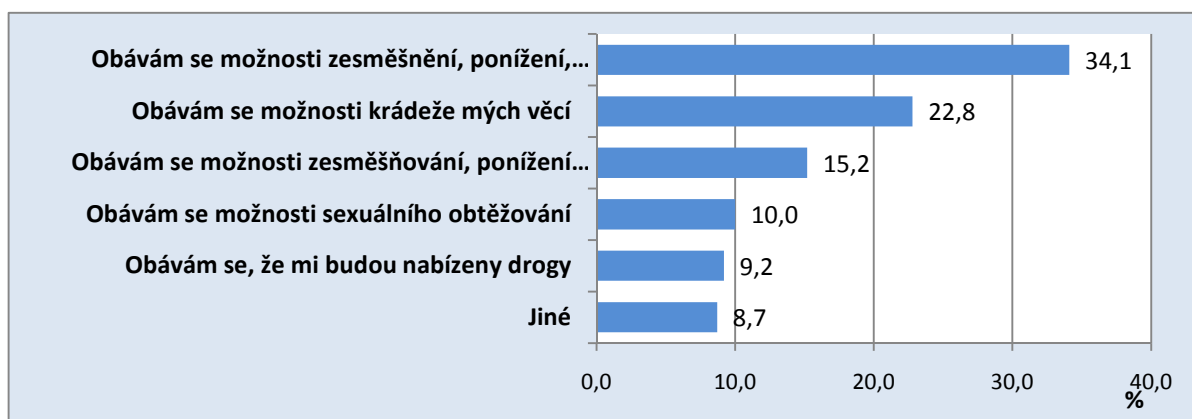

Naprostá většina dotázaných žáků (89,6 %) se ve škole cítí, alespoň většinou, bezpečně. Přehled možných ohrožení žáků uvádíme v následující tabulce 43 a jejich setříděný přehled v grafu 31. K jiným důvodům nebyla respondenty přiřazena žádná konkrétní skutečnost.

Tabulka 43 - Proč se ve škole necítíš bezpečně:

Pč	Odpovědi	Počet	(%)
1.	Obávám se možnosti zesměšnění, ponížení, ústrků od žáků	567	34,1
2.	Obávám se možnosti zesměšňování, ponížení od učitelů	254	15,2
3.	Obávám se možnosti krádeže mých věcí	379	22,8
4.	Obávám se možnosti sexuálního obtěžování	167	10,0
5.	Obávám se, že mi budou nabízeny drogy	153	9,2
6.	Jiné	145	8,7
Celkem		1665	100

Graf 31 - Proč se ve škole necítíš bezpečně:

K nejčastějším důvodům, proč se ve škole žáci necítí bezpečně, zařadili možnost zsměšnění, ponížení, ústrků od žáků a nejméně pak obavy z nabízení drog.

1.6.2. Pociť bezpečí žáků v okolí školy

Tabulka 124 - Cítíš se bezpečně v okolí školy?

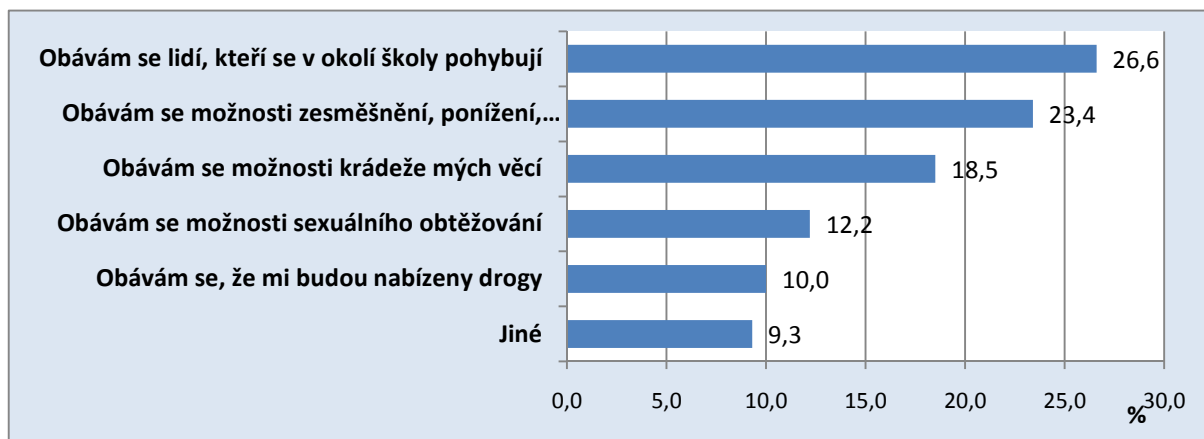
Pč	Odpovědi	Počet	(%)
1.	Ano vždy	2895	26,3
2.	Většinou ano	6450	58,7
3.	Většinou ne	1153	10,5
4.	Nikdy ne	496	4,5

V okolí školy pocit bezpečí klesá. Zde je to již pouze 15 % žáků, kteří se zde necítí zcela bezpečně. Přehled možných ohrožení žáků uvádíme v následující tabulce 45 a jejich setříděný přehled v grafu 32.

Tabulka 45 - Proč se ve škole necítíš bezpečně:

Pč	Odpovědi	Počet	(%)
1.	Obávám se možnosti zsměšnění, ponížení, ústrků od žáků	605	23,4
2.	Obávám se možnosti krádeže mých věcí	479	18,5
3.	Obávám se možnosti sexuálního obtěžování	314	12,2
4.	Obávám se, že mi budou nabízeny drogy	255	10,0
5.	Obávám se lidí, kteří se v okolí školy pohybují	689	26,6
6.	Jiné	241	9,3
Celkem		2583	100

Graf 32 - Proč se ve škole necítíš bezpečně:

V okolí školy se dotázaní žáci nejčastěji obávají osob, které se v okolí školy pohybují. Ve velké míře (23,4 %) se také i zde obávají zesměšňování nebo ponižování ze strany ostatních žáků. Necelá pětina (18,5 %) se obává rovněž krádeže svých věcí. Podobně jako ve škole, i v okolí školy se nejméně často obávají, že jim budou nabízeny drogy. K jiným důvodům nebyla respondenty přiřazena žádná konkrétní skutečnost.

1.7. Analýza souvislostí mezi vybranými sociodemografickými charakteristikami, indexy a jednotlivými položkami rizikového chování

K vybraným sociodemografickým charakteristikám jsme zařadili věk, pohlaví, velikost školy a městskou část. Mezi indexy, které byly vypočteny u vybraných položek, jsme zařadili:

- index názorů na patologické chování,
- index míry sociálně patologického chování,
- index míry závislosti,
- index míry šikany,
- index ukotvení ve škole,
- index atmosféry ve škole,
- index zájmů rodičů,
- index domácí práce,
- index vztahu s vrstevníky,
- index patologického prostředí přátel a
- index sebehodnocení.

Hodnota indexu vyjadřuje v podstatě intenzitu vztahu respondentů ke zkoumaným problémům. Například vyšší hodnota indexu názorů na patologické chování vyjadřuje skutečnost, že respondenti konkrétní rizikové chování považují za větší prohřešek.

Po provedené podrobnější analýze (zejména korelační), lze významnější souvislosti mezi vybranými ukazateli zobecnit do následujících závěrů:

Z hlediska vztahu věku a názorů na rizikové chování, hodnot, apod., se ukázalo, že (viz příloha č. 21):

- mladší žáci (11-13 let) oproti starším (nad 14 let) významně častěji považují za velký nebo obrovský prohřešek konzumaci drog (68,9 % mladších oproti 57,2 % starších),
- podobný vztah se projevuje i u prodeje drog, i když ne tak výrazně – 77,9 % žáků do 14 let tento prohřešek považuje za velký nebo obrovský, zatímco ze starších je to 69,7%,
- mladší žáci (do 13 let) významně méněkrát chodí za školu – z nich šlo alespoň jednou za školu pouze 12,3 %, zatímco ze starších šlo za školu až 33,9 %,
- podobná situace je i z hlediska vztahu k pití alkoholu, kouření a vyzkoušení lehkých drog, kdy uvedeného jednání se mladší žáci dopouštějí významně méně často než starší,
- mladší žáci si alkohol a cigarety obstarávají častěji v rodině nebo od kamaráda, zatímco starší spíše v obchodě,
- mladší žáci významně méně často zkoušeli kouřit, pít alkohol a projevuje se u nich výrazně menší touha po drogách, alkoholu nebo kouření, než u starších,
- nejmladší žáci (do 12 let) výrazně méně (pouze 2,9 %) utrácejí za alkohol, cigarety, drogy, než nejstarší (nad 15 let) – z nich utratilo peníze za alkohol, apod. až 19,8 % respondentů,
- starší žáci, zejména 15 a 16 letí, si častěji nepamatují, co dělali pod vlivem alkoholu (až 37,9 % z nich), mladší žáci (do 12 let) si nepamatovali, co dělali pod vlivem alkoholu pouze v 6,6 %.
- s nejmladšími žáky (do 12 let) rodiče častěji večeří u jednoho stolu (75,8 %), zatímco s nejstaršími večeří z 61,5 %,
- s nejmladšími žáky rodiče také častěji mluví o škole (85,7 %) než se staršími (74,7 %), případně s nimi mnohem častěji mluví o jejich problémech (58,1 %) alespoň několikrát za týden), než se staršími (38,2 %),
- nejmladší žáci rovněž od rodičů většinou nedostávají žádné peníze nebo pouze 200,-Kč (69,8 % z nich) oproti starším (41,6 %).

Z hlediska vztahu pohlaví se ukázalo, že názory dívek a chlapců na rizikové chování a hodnoty jsou přibližně shodné. Z hlediska vlastního patologického chování se výraznější rozdíly projevily v hraní hazardních her, kdy z dívek je nikdy nehrálo 81% a z chlapců 57,6 %. Rovněž tak, až 43,7 % dívek se nikdy nepralo, zatímco z chlapců se nikdy nepralo pouze 14,3 %. Dívky také častěji pečují o domácí zvířata (55,2 % z nich pečuje o zvířata denně), z chlapců 38,3 %.

Vliv městské části se výrazněji projevil u Prahy 18, kdy žáci z této části (až 74,8 % z nich) nesouhlasí s tím, že škola je místem, kde se mohou svobodně projevit.

Velikost školy (kterou jsme pro účely analýzy podle počtů žáků rozdělili na tři skupiny – malou školu – do 129 žáků, střední školu – 130 – 192 žáků a velkou – nad 193 žáků) neměla na sledované proměnné žádný výraznější vliv. Z tohoto závěru lze usuzovat na to, že zjištěné základní četnosti zkoumaných proměnných se zhruba ve stejné míře projevují na všech školách bez ohledu na její velikost.

1.8. Shrnutí

Hodnotová orientace žáků je jednou z určujících predispozic pro jejich reálné pozdější chování. Z nabízeného rizikového chování neboli prohřešků, hodnotí žáci jako velký nebo obrovský prohřešek např. loupežné přepadení, týrání zvířat nebo prodej drog. Na druhé straně, za malý nebo žádný prohřešek nejčastěji považují hraní automatů, lhaní nebo sprejování na místech, kde se to nemá.

V rámci zjišťování reálného rizikového chování výsledky ukázaly, že v letošním roce alespoň jedenkrát:

- byla pětina žáků (21,1 %) za školou
- 70,9 % pilo alkohol
- 37,3 % kouřilo cigarety (alarmující pak je, že 10 % kouří cigarety pravidelně každý den)
- 16,6 % zkusilo lehké drogy
- 2 % zkusila tvrdé drogy
- 20,2 % sprejovalo nebo tegovalo tam, kde se to nesmí
- 20,7 % něco ukradlo v obchodě
- 10,6 % něco ukradlo ve škole
- 33,4 % úmyslně něco zničilo, poškodilo
- 10,3 % uteklo z domova
- 53,1 % zesměšňovalo někoho jiného nebo ubližovalo někomu jinému
- 15,1 % fyzicky týralo nebo ubližovalo někomu jinému
- 3,2 % týralo zvíře
- 37,5 % přemýšlelo o tom, že si fyzicky ublížíš
- 17,6 % mělo pohlavní styk
- 14,7 % přemýšlelo, že přestane jíst nebo jedlo a pak záměrně zvracelo
- 30,8 % hrálo hazardní hry
- 70,7 % se pralo.

Zpracujeme-li do analýzy i četnost takového rizikového chování, pak se žáci nejčastěji dopouštěli toho, že se prali, pili alkohol, kouřili cigarety, zesměšňovali někoho jiného nebo ubližovali někomu jinému. Z nabízeného se pak nejméně často dopouští krádeží, týrání zvířat či užívání tvrdých drog. Přesto je nutné brát tato čísla vážně, neboť ač se takto

v pojetí k ostatním, umístila relativně nízko v absolutních číslech, je **výsledek 20 % žáků, kteří v minulém roce minimálně 1 x něco ukradli v obchodě velmi alarmující.**

Více než polovina respondentů (50,4 %) již zkoušela kouřit cigarety a více než tři čtvrtiny už mají nějakou zkušenost s pitím alkoholu (77,8 %). Průměrný věk, kdy žáci začali kouřit, byl 11,3 roků a pít alkohol 10,8 roků. Alkohol si nejčastěji žáci obstarávají v obchodě (38,3 %) a také od rodiny (25,8 %). Cigarety pak nejčastěji v obchodě (56,3 %) či od kamarádů (31,8 %). Zdrojem pro obstarání lehkých drog jsou pak nejčastěji kamarádi (73,8%) a zdrojem pro obstarání tvrdých drog pak taktéž kamarádi (32,1%). Zde je však skóre rozloženější.

Položeny byly také otázky indikující závislost na návykových látkách. Mimo jiné bylo zjištěno, že asi pětina žáků přiznává, že pro ně není snadné neužívat nějaké návykové látky (ať už drogy, alkohol či kouření). Stejný počet žáků také uvedlo, že ve svém životě již někdy cítili silnou potřebu po alkoholu, drogách či kouření. Poměrně alarmující jsou i další čísla. Více než pětina (21,4 %) žáků již zažila situaci, kdy si nepamatovala, co pod vlivem alkoholu dělala.

Jako nejdůležitější hodnotu žáci deklarují „být zdravý“ a „mít dobré vztahy v rodině“, naopak za nedůležitou hodnotu považují žáci „mít peníze“, případně „být hezký“. Přesto jsou samozřejmě ve vzorku tací, kteří považují tyto hodnoty za velmi důležité a naopak i tací, kteří označují zdraví či dobré vztahy v rodině za hodnotu, která není vůbec důležitá.

Hodnocení atmosféry ve školách je relativně pozitivní. Vždy více než polovina žáků pozitivně souhlasila s výroky typu, že škola je místem: „kde mě to baví“, „kde je mi dobře“, „kam chci chodit“, „kde se necítím osamělý/á“, „kde si nepřipadám trapně a nevhodně“, „kam cítím, že patřím“, „kde si nepřipadám jako outsider“, „kde si snadno nacházím přátele“ či „kde mě jiní žáci zřejmě mají rádi“. Převažující souhlasné stanovisko však bylo také u teze, že škola je místem, kde se často nudím. Možná ještě více k zamyšlení pak může být nesouhlasné stanovisko k tomu, že škola je místem, kde se můžu svobodně projevit.

Míra šikany byla zjišťována několika indikátory, které na její přítomnost jednoznačně poukazují, protože jsou jednou z možných forem projevů šikany. **78,1 % žáků se setkalo ve své škole od žáků s provokací, 68,4 % s ponižováním, 68,1 % s výsměchem a nadáváním, 52,7 % s ignorováním od spolužáků, 46,1 % s braním věcí nebo ničením věcí, 45,9 % s fyzickými útoky, 28,7 % se zabráněním (např. sednutím do lavice) a 24,1 % pak s ponižováním na internetu.**

V případě dlouhodobého zesměšňování ve třídě by se žáci nejčastěji svěřili rodičům (60,5 %), dále pak kamarádům (47,6 %) a třídnímu učiteli (36,5 %). Další analýzy pak prokázaly, že s určitou mírou zobecnění lze uvést, že názory žáků na vztahy k učitelům a atmosféře ve škole, jsou spíše pozitivní.

Kvalita rodinného zázemí je pro vývoj dítěte rozhodující. 46,2 % žáků je s atmosférou ve své rodině spokojeno, 27,4 % se cítí relativně dobře, 8,9 % má průměrný pocit, 11,2 % cítí občas potřebu po celkovém zlepšení situace, 4,4 % nevnímá situaci dobře, ale přizpůsobuje se jí a 1,9 % říká, že se atmosféra v rodině „nedá vydržet“ a že potřebuje změnu i za cenu

odchodu od rodiny. I když v procentuálním vyjádření je to celkem zanedbatelná hodnota, je třeba si uvědomit, že se jedná o 200 dětí, které za těmito necelými 2 % stojí a které jsou v takto neutěšené situaci.

V úplné rodině (myšleno s oběma rodiči) žije 66,1 % žáků. Zbylí žáci pak žijí nejčastěji pouze s matkou (17,9 %) či s jedním z rodičů a jeho partnerem (10,6 %).

Téměř 5 % žáků uvádí, že jejich rodiče se méně než 1x za měsíc nebo nikdy nezajímají o to, co dělají. Méně než 1x za měsíc či nikdy se také nezajímají u 13 % dětí rodiče o jejich problémy. Konkrétními „aktivitami“, které rodiče nejčastěji společně se svými dětmi vykonávají jsou, že s nimi mluví o škole – denně nebo několikrát za týden tak činní 81,6 % rodičů. O jejich problémech a starostech s nimi mluví rodiče už méně často – 7,2 % žáků dokonce uvedlo, že nikdy. Mezi aktivity, které uvedly děti, že s nimi rodiče realizují nejméně často např. poslech hudby, ale také aktivně trávený volný čas. 36,6 % žáků uvedlo, že s nimi rodiče tráví aktivně volný čas méně často než 1x za měsíc nebo nikdy.

Poznatky, viz teoretické východisko odborníků, ukazují, že rizikové chování žáků může být velmi úzce propojeno s finanční podporou žáků ze strany rodiny nebo vůbec s majetkovým stavem žáků. Z tohoto důvodu byla do výzkumu zařazena i analýza těchto vazeb. Žádné kapesné nedostává 18,9 % žáků, 35,5 % dostává 200 Kč nebo méně měsíčně. 28,8 % žáků dostává 200 – 500 Kč měsíčně, 9,1 % dostává 500 – 1000 Kč, 7 % pak dostává více než 1 000 Kč měsíčně. Přes 17 % žáků trápí pocit, že jsou chudší než ostatní rodiny.

Volný čas tráví žáci nejčastěji sportem, který provozují jinde, než v rámci školního kroužku (téměř 40 %), méně optimisticky se však na druhém místě (31 %) umístilo jakési „potloukání“ s kamarády venku. Velmi výrazně také dominují hry na počítači. Těm se ve svém volném čase nejčastěji věnuje pětina dotázaných žáků. S nabídkou kroužků, které organizuje škola je spokojeno 62,6 % žáků. Náměty pro tematické zaměření se točily zejména kolem sportu – ze spontánních odpovědí byl respondenty nejvíce jmenován tanec, fotbal, basketbal a dále pak také informatika.

Ve škole se cítí bezpečně 89,6 % dotázaných žáků. Obavy mají nejčastěji ze šikany ze strany ostatních žáků (34,1 %), ale ve velké míře také z krádeží svých věcí (22,8 %). V okolí školy se cítí bezpečně již méně žáků (85 %). V tomto případě pramení obavy žáků zejména z osob, které se v okolí školy pohybují (26,6 %) či opět z obavy před šikanou (23,4 %) či krádeží (18,5 %).

Věk hraje významnou roli zejména u hodnocení některého rizikového chování neboli prohřešku. Mladší žáci (11-13 let) oproti starším (nad 14 let) významně častěji považují za velký nebo obrovský prohřešek konzumaci drog (68,9 % mladších oproti 57,2 % starších). Podobný vztah se projevuje i u prodeje drog, i když ne tak výrazně – 77,9 % žáků do 14 let tento prohřešek považuje za velký nebo obrovský, zatímco ze starších je to 69,7 %. Mladší žáci (do 13 let) také významně méně chodí za školu – z nich šlo alespoň jednou za školu „pouze“ 12,3 %, zatímco ze starších šlo za školu až 33,9 %. Podobná situace je i z hlediska vztahu k pití alkoholu, kouření, vyzkoušení lehkých drog, kdy uvedeného jednání se mladší žáci dopouštějí významně méně často než starší. Věk hraje roli také ve zdrojích návykových látek. Mladší žáci si alkohol a cigarety obstarávají častěji v rodině nebo od kamaráda, zatímco

starší spíše v obchodě. Roli hraje věk nepřekvapivě také v přístupu k alkoholu či kouření. Mladší žáci výrazně méně často zkoušeli kouřit, pít alkohol a projevuje se u nich výrazně menší touha po těchto látkách. Nejmladší žáci (do 12 let) výrazně méně utrácejí za alkohol, cigarety, drogy než nejstarší. Starší žáci, zejména 15 a 16 let či častěji nepamatují, co dělali pod vlivem alkoholu (až 37,9 % z nich) u mladších žáků (do 12 let) si nepamatovalo, co dělali pod vlivem alkoholu výrazně méně 6,6 %. Ovšem i toto číslo je alarmující. S nejmladšími žáky rodiče také častěji mluví o škole (85,7 %) než se staršími (74,7 %), případně s nimi mnohem častěji mluví o jejich problémech (58,1 % alespoň několikrát za týden), než se staršími (38,2 %). Nejmladší žáci rovněž od rodičů většinou nedostávají žádné peníze nebo pouze 200,-Kč (69,8 % z nich) oproti starším (41,6 %).

Z hlediska vztahu pohlaví se ukázalo, že názory dívek a chlapců na rizikové chování a hodnoty jsou přibližně shodné. Z hlediska vlastního patologického chování se výraznější rozdíly projevily v hraní hazardních her, kdy z dívek je nikdy nehrálo 81% a z chlapců 57,6 %. Rovněž tak, až 43,7 % dívek se nikdy nepralo, zatímco z chlapců se nikdy nepralo pouze 14,3 %.

Vliv městské části se výrazněji projevilo u Prahy 18, kdy žáci z této části (až 74,8 % z nich) výrazně více nesouhlasí s tím, že škola je místem, kde se může svobodně projevit.

Velikost školy, kterou jsme pro účely analýzy podle počtů žáků rozdělili na tři skupiny – malou školu – do 129 žáků, střední školu – 130 – 192 žáků a velkou – nad 193 žáků, neměla na sledované proměnné žádný výraznější vliv. Z tohoto závěru lze usuzovat na to, že zjištěné základní četnosti zkoumaných proměnných se zhruba ve stejné míře projevují na všech školách bez ohledu na její velikost.

Souvislost s mírou patologického chování mají však názory žáků. Z analýzy vyplynulo, že když respondenti některé rizikové chování považují za menší prohřešek, tak se tohoto jednání i častěji dopouštějí.

Míra rizikového chování je také v souvislosti s mírou závislosti na nějakých návykových látkách či s tím, zda se dotýčný přátelí s rizikovými skupinami přátel.

2. Základní výsledky výzkumu – část PEDAGOGOVÉ

Učitelé a učitelky jsou mnohdy nejbližší kontaktní osobou dětí, které se ocitnou na pomyslném rozcestí společensky přijatelného a nepřijatelného chování. Žáci a žákyně s nimi tráví nejvíce času, mnohdy nejen v průběhu vyučování, ale i po něm, v rámci školního kroužku, či nedobrovolného trestu. Je tedy nasnadě, že zmapování názorů pedagogů a pedagožek, je pro získání vícerozměrného pohledu na rizikové chování žáků základních škol, přirozeným a logickým krokem.

První část analýzy se zabývá rozborem dat mapující hodnocením rizikového chování žáků v čase. Získané výstupy tak vypovídají o tom, jak pedagogové vnímají aktuální chování

žáků v průběhu posledních pěti let, tedy jejich hodnocení, zda se chování žáků zhoršilo či zlepšilo.

Dále se analýza věnuje mapování názorů pedagogů a pedagožek na konkrétní projevy rizikového chování, které považují na své škole za nejfrekventovanější a nejpalcivější.

Snaha učitelů a učitelek pomoci „problematickým“ žákům je mnohdy limitována adekvátním vzděláním, popř. časovými možnostmi. Analýza názorů na to, jak hodnotí své časové i kompetenční schopnosti se s rizikovým chováním žáků vypořádat, či jakým způsobem se v této problematice vzdělávají a zda by případně uvítali přítomnost školního psychologa je předmětem předložené, analytické části výzkumu.

I sami pedagogové však mohou mít své problémy, které je při vykonávání jejich učitelské profese provází. Proto jsme se jich zeptali např. na to, čím se cítí ve škole nejvíce ohroženi.

2.1. Charakteristika výběrového souboru (pedagogické dotazníky)

Tabulka 136 – výběrový soubor - školy

Základní škola	N	%	ZŠ Kořenského 10	7	0,4
Gymnázium Nad Alejí 1952	6	0,3	ZŠ Kozinova 1000	33	1,9
ZŠ Alžírská 26	35	2	ZŠ Křesomyslova 2	13	0,7
ZŠ Antonína Čermáka 6	8	0,5	ZŠ Kuncova 1580	9	0,5
ZŠ Boleslavova 1	12	0,7	ZŠ Kutnohorská 36	8	0,5
ZŠ Brigádníků 14	26	1,5	ZŠ Květnového vítězství 1554	16	0,9
ZŠ Bronzová 2027	26	1,5	ZŠ Květnového vítězství 57	12	0,7
ZŠ Břečťanová 6	22	1,3	ZŠ Ladislava Coňka 40	5	0,3
ZŠ Bří Venclíků 1140	8	0,5	ZŠ Laudova 10	18	1
ZŠ Butovická 9	17	1	ZŠ Litvínovská 500	18	1
ZŠ Černošická 168	12	0,7	ZŠ Londýnská 34	20	1,1
ZŠ Českolipská 373	15	0,9	ZŠ Lupáčova 1	22	1,3
ZŠ Drtinova 1	28	1,6	ZŠ Mezi Školami 2322	8	0,5
ZŠ Filosofská 3	35	2	ZŠ Mikulova 1594	17	1
ZŠ Fingerova 2186	22	1,3	ZŠ Mláď 135	31	1,8
ZŠ Gen. Janouška 1006	14	0,8	ZŠ Mochovská 570	28	1,6
ZŠ Havlíčkovo nám. 10	12	0,7	ZŠ Mráčkova 3090	30	1,7
ZŠ Hlivičká 1	16	0,9	ZŠ Na Balabence 800	15	0,9
ZŠ Hostýnská 2	4	0,2	ZŠ Na Dlouhém lánu 43	6	0,3
ZŠ Hovorčovická 11	18	1	ZŠ Na Chodovci 54	22	1,3
ZŠ Chaplinovo nám. 1	17	1	ZŠ Na Líše 16	12	0,7
ZŠ Chodovická 2250	12	0,7	ZŠ Na Okraji 43	12	0,7
ZŠ Jakutská 2	17	1	ZŠ Na Smetance 1	10	0,6
ZŠ Jana Masaryka 16	20	1,1	ZŠ Na Zlíchově 19	19	1,1
ZŠ Jana Masaryka 21	13	0,7	ZŠ Nad Ohradou 25	7	0,4
ZŠ Jana Masaryka 25	4	0,2	ZŠ Nad Vodovodem 81	31	1,8
ZŠ Jánošíkova 1320	19	1,1	ZŠ Nám. Curierových 2	5	0,3
ZŠ Janského 2189	6	0,3	ZŠ Nám. Jiřího Berana 500	17	1
ZŠ Jeremenkova 1003	14	0,8	ZŠ Nám. Jiřího z Lobkovic	19	1,1
ZŠ Jižní IV. 10	32	1,8	22		
ZŠ Josefská 4	13	0,7	ZŠ Nám. Jiřího z Poděbrad 7	10	0,6
ZŠ K Lučinám 18	18	1	ZŠ Nám. Osvoboditelů 1368	7	0,4
ZŠ K Sídlíšti 840	17	1	ZŠ Nám. Svobody 3	25	1,4
ZŠ Ke Smíchovu 16	2	0,1	ZŠ Nebušická 369	4	0,2
ZŠ Klausova 2450	14	0,8	ZŠ Nedvědovo nám. 140	8	0,5
ZŠ Kodaňská 16	16	0,9	ZŠ Nepomucká 1	18	1

ZŠ Norbertov 1	18	1	ZŠ Školní 700	12	0,7
ZŠ Olešská 18	26	1,5	ZŠ Španielova 19	37	2,1
ZŠ Palmovka 8	14	0,8	ZŠ Špitalská 789	20	1,1
ZŠ Pertoldova 3373	10	0,6	ZŠ Švehlova 12	9	0,5
ZŠ Písnická 760	17	1	ZŠ Táborská 45	17	1
ZŠ Pošepečného náměstí 2022	14	0,8	ZŠ Trávníčkova 1743	22	1,3
ZŠ Práčská 37	11	0,6	ZŠ U Boroviček 1	13	0,7
ZŠ Prachovická 340	19	1,1	ZŠ U Dělnického cvičiště 1	15	0,9
ZŠ Předškolní 420	18	1	ZŠ U Domu služeb 29	12	0,7
ZŠ Ratibořická 1700	26	1,5	ZŠ U Roháčových kasáren 19	6	0,3
ZŠ Resslerova 10	5	0,3	ZŠ U Santošky 1	22	1,3
ZŠ Rychnovská 350	19	1,1	ZŠ U Tyršovy školy 1	9	0,5
ZŠ Sdružení 1080	14	0,8	ZŠ U Vršovického nádraží 1	13	0,7
ZŠ Slavětínská 200	15	0,9	ZŠ V Rybníčkách 31	12	0,7
ZŠ Slovenská 27	12	0,7	ZŠ Vachkova 941	12	0,7
ZŠ Smolkova 565	1	0,1	ZŠ Vlkova 31	8	0,5
ZŠ Socháňova 19	10	0,6	ZŠ Vybíralova 964	33	1,9
ZŠ Starodubečská 413	20	1,1	ZŠ Výmolova 169	15	0,9
ZŠ Starochuchelská 240	12	0,7	ZŠ Weberova 1	14	0,8
ZŠ Stoliňská 823	7	0,4	ZŠ Zárubova 977	14	0,8
ZŠ Sušická 29	29	1,6	CELKEM	1758	100
ZŠ Svídnická 1a	6	0,3			
ZŠ Šimanovská 16	8	0,5			

Tabulka 47 – výběrový soubor – městské části Prahy

Městská část	N	%
Praha 1	18	1,0
Praha 2	84	4,8
Praha 3	96	5,5
Praha 4	245	13,9
Praha 5	210	11,9
Praha 6	158	9,0
Praha 8	54	3,1
Praha 9	130	7,4
Praha 10	266	15,0
Praha 11	59	3,4
Praha 12	89	5,1
Praha 13	108	6,1
Praha 14	63	3,6
Praha 16	19	1,1
Praha 17	78	4,4
Praha 18	17	1,0
Praha 19	19	1,1
Praha 20	45	2,6
Celkem	1758	

Tabulka 48 – výběrový vzorek - zřizovatel

Zřizovatel	N	%
1. Městské části	1364	77,6
2. MHMP	179	10,2
3. MŠMT	55	3,1

4.	Soukromé	134	7,6
5.	Církevní	26	1,5
Celkem		1758	

Tabulka 4914 – výběrový vzorek - pohlaví

Pohlaví		Počet	%
1.	Bez odpovědi	13	0,7
2.	Žena	1499	85,3
3.	Muž	246	14,0
Celkem		1758	

Tabulka 50 – výběrový vzorek - věk

Věk		Počet	%
1.	Bez odpovědi	9	0,5
2.	Do 25 let	38	2,2
3.	25 až 35 let	325	18,5
4.	36 až 45 let	421	23,9
5.	46 až 55 let	621	35,3
6.	50 až 65 let	275	15,6
7.	65 a více let	69	3,9
Celkem		1758	

2.2. Vybrané aspekty rizikového chování a jednání žáků základních škol

2.2.1. Názory pedagogů na projevy rizikového (sociálně patologického) chování žáků

Názory pedagogů na patologické chování žáků byly zjišťovány na základě analýzy jejich odpovědí, kdy u vybraných typů rizikového chování měli uvést, za jak velký problém jej považují. V tabulce 51 jsou uvedeny odpovědi respondentů na jednotlivé druhy rizikového chování a v grafu 33 pak vidíme grafické vyjádření průměrných skóre.

Tabulka 51 - Jak velký problém je na vaší škole:

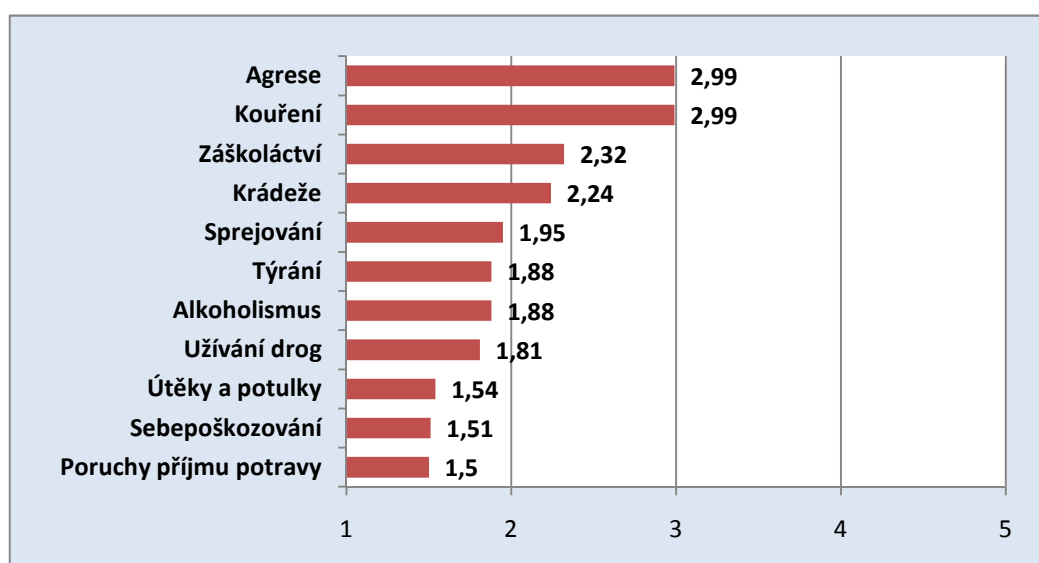
Obodujte od 1 – 5: 1 – žádný problém, 2 – malý problém, 3 – střední problém, 4 – velký problém, 5 – obrovský problém; $\emptyset$ – aritmetický průměr.

P.č.	Typ rizikového chování	Stupnice (%)					Celkem (%)	$\emptyset$
		1	2	3	4	5		
1.	Záškoláctví	12,4	47,3	28,6	5,2	1,1	94,6	2,32
2.	Alkoholismus	34,2	39,7	15,6	3,2	0,5	93,2	1,88
3.	Kouření	6,4	23,5	38,1	19,9	7,5	95,4	2,99
4.	Útěky a potulky	52,0	33,0	6,7	0,7	0,4	92,8	1,54

5.	Sprejování	34,9	34,5	17,6	4,0	1,6	92,5	1,95
6.	Užívání drog	38,7	37,0	13,0	3,1	0,7	92,4	1,81
7.	Krádeže	16,9	44,3	26,1	5,5	0,8	93,6	2,24
8.	Agrese	4,8	23,8	40,7	20,5	6,0	95,8	2,99
9.	Týrání	34,5	39,0	15,8	2,9	0,7	92,9	1,88
10.	Sebepoškozování	53,1	32,6	5,8	0,5	0,3	92,3	1,51
11.	Poruchy příjmu potravy	54,6	30,8	6,0	0,6	0,3	92,3	1,50
„Index názorů na patologické chování“								

Poznámka: Dopočet do 100 % tvoří respondenti, kteří neodpověděli.

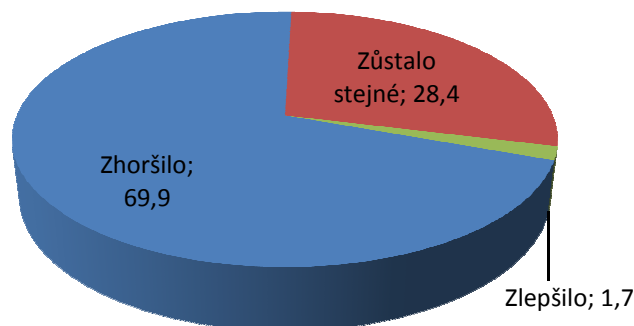
Graf 33 - Setříděný přehled názorů pedagogů na patologické chování žáků

Setřídění bylo provedeno podle velikosti aritmetického průměru na základě stupnice uvedené u ot. č. 3 (podle dotazníku). Vyšší hodnota průměru vyjadřuje skutečnost, že podle názorů pedagogů představuje konkrétní typ rizikového chování žáků větší problém. Největší problém tedy představuje kouření a agrese, dále záškoláctví a krádeže. Z nabízených odpovědí je relativně nejmenším problémem sebepoškozování a poruchy příjmu potravy.

Více než dvě třetiny pedagogů (69,9 %), kteří na otázku, zda se chování žáků v posledních pěti letech změnilo, uvedlo, že se zhoršilo, více než čtvrtina (28,4 %) uvedla, že zůstalo stejné a pouze 1,7 % dotázaných pedagogů se domnívá, že se zlepšilo.

Graf 34 - Vývoj rizikového chování žáků

V následující tabulce 52 a grafu 35 uvádíme přehled názorů pedagogů na vývoj konkrétních projevů rizikového chování jejich žáků.

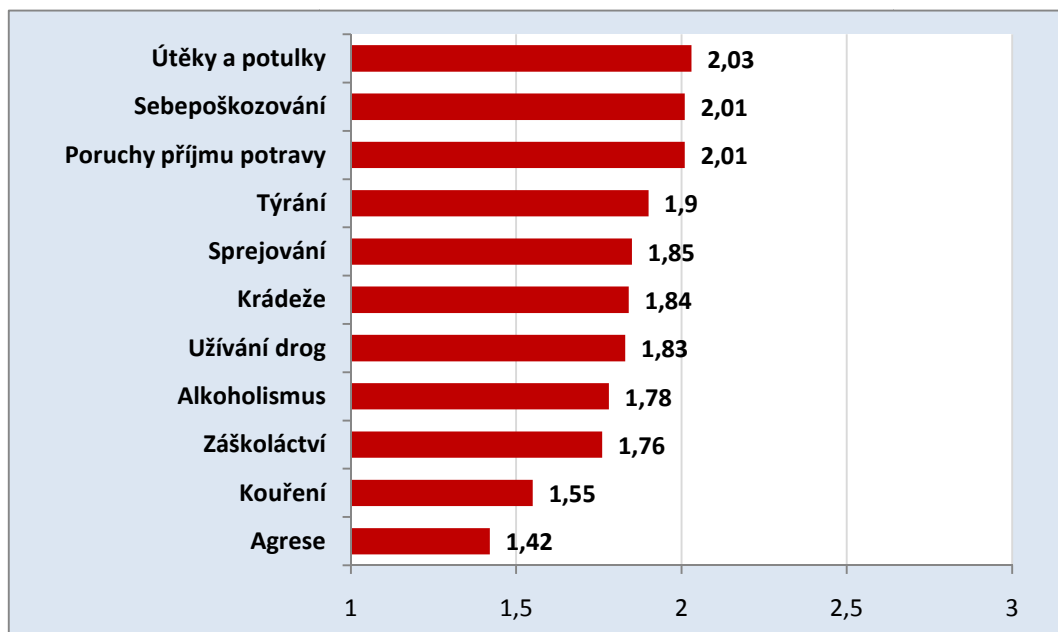
Tabulka 52 - Vývoj jednotlivých typů rizikového chování v posledních pěti letech:

Obodujte od 1 – 3: 1 – zhoršilo se, 2 – zůstalo stejné, 3 – zlepšilo; Ø – aritmetický průměr.

P.č	Možnosti (druh prohřešku)	Vývoj chování (%)			Celkem	Ø
		1	2	3		
1.	Záškoláctví	26	61,8	4,1	91,9	1,76
2.	Alkoholismus	26,7	56,7	6,8	90,2	1,78
3.	Kouření	7,7	70,4	10,4	88,5	1,55
4.	Útěky a potulky	25	52,8	11,5	89,3	2,03
5.	Sprejování	24,6	54,6	9,7	89,0	1,85
6.	Užívání drog	21,7	61,2	7,6	90,5	1,83
7.	Krádeže	59,2	28,2	5,6	93,0	1,84
8.	Agrese	16,7	63,3	8,2	88,3	1,42
9.	Týrání	10,5	66,7	11,5	88,6	1,90
10.	Sebepoškozování	11,7	64,8	12,3	88,9	2,01
11.	Poruchy příjmu potravy	26	61,8	4,1	91,9	2,01

Poznámka: Dopočet do 100 % tvoří respondenti, kteří neodpověděli.

Graf 35 - Setříděný přehled názorů pedagogů na vývoj jednotlivých typů rizikového chování jejich žáků

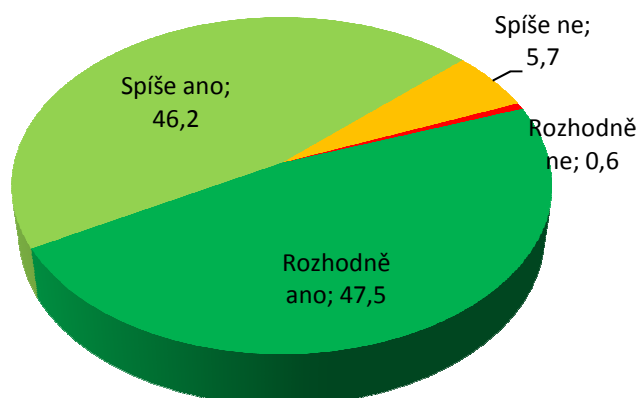

Setřídění bylo provedeno podle velikosti aritmetického průměru na základě stupnice uvedené u ot. č. 2. Vyšší hodnota průměru vyjadřuje skutečnost, že podle názorů pedagogů došlo u konkrétního typu chování ke zlepšení. Nejvýrazněji se zlepšilo chování týkající se útěků a potulek, zhruba stejné zůstalo u sebepoškozování, poruchy příjmů potravy a týrání. K nejvýraznějšímu zhoršení v posledních pěti letech došlo u rizikového chování týkajícího se agrese, kouření, záškoláctví a dále pak alkoholismu, užívání drog či krádeží.

2.2.2. Pocit bezpečí pedagogů

Rizikové chování žáků se může projevit v pocitech ohrožení jejich pedagogů. Na pocit bezpečí pedagogů však může mít vliv i řada jiných aspektů. Z provedeného průzkumu vyplynulo, že bezpečně se cítí na své škole 93,7 % pedagogů. Naopak 6,3 % se bezpečně necítí.

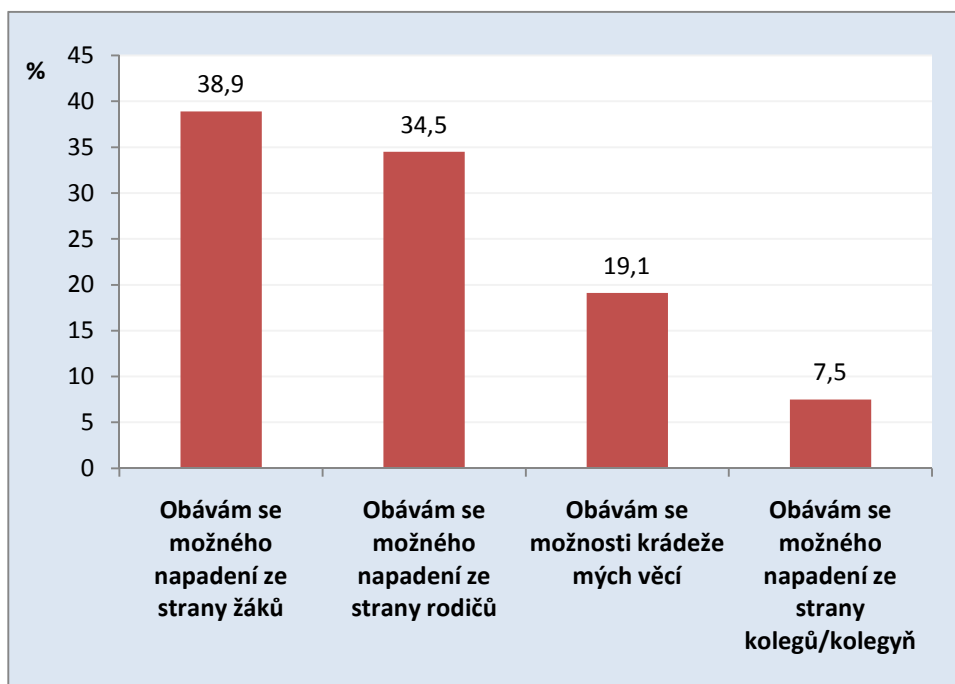
Graf 36 - Cítíte se ve škole bezpečně?

Do pocitu bezpečí pedagogů se promítá celá řada faktorů. V následujícím grafu 37 uvádíme setříděný přehled zkoumaných faktorů, které ovlivňují pocit bezpečí u těch pedagogů, kteří na otázku proč se ve škole necítí bezpečně, odpověděli.

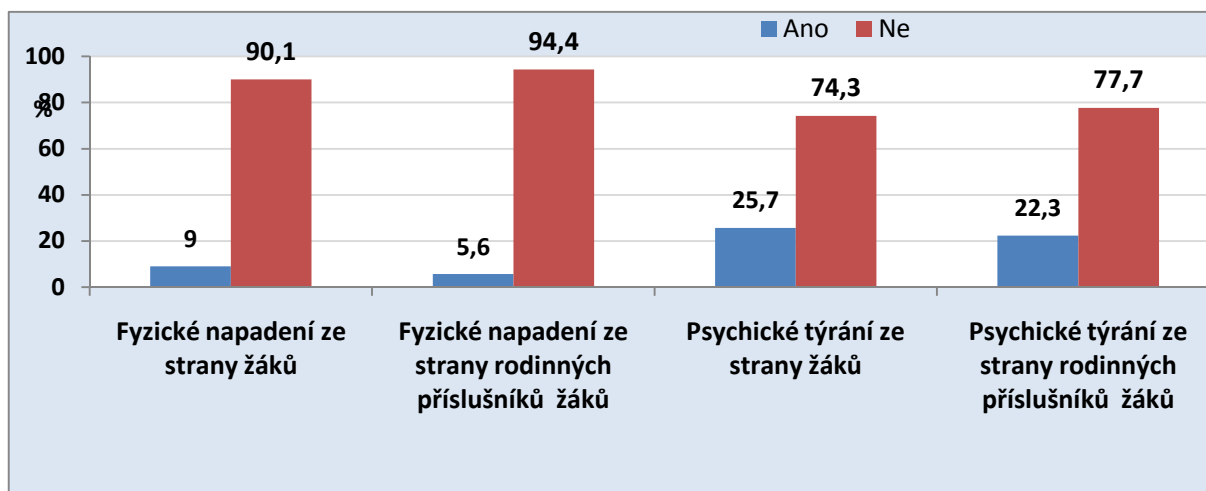
Graf 37 - Proč se ve škole necítíte bezpečně?

Nejčastěji se pedagogové, kteří se necítí ve škole bezpečně, obávají možného napadení ze strany žáků. Nejméně se obávají napadení ze strany kolegů.

Na následujícím grafu 38 uvádíme přehled skutečných ohrožení, kterým byli (či nebyli) pedagogové na své škole vystaveni.

Graf 38 - Proč se ve škole necítíte bezpečně?

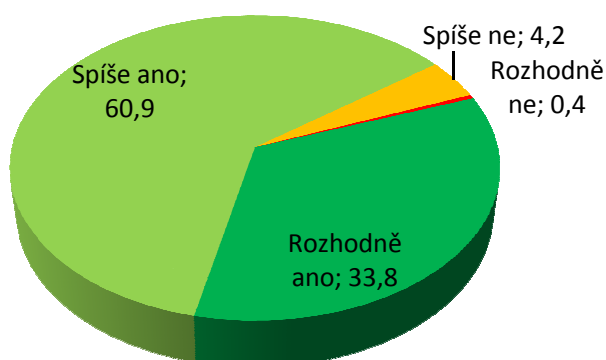
Nejčastější typ ohrožení, kterému jsou pedagogové na své škole vystaveni, je psychické týrání ze strany žáků. Relativně nejméně jsou vystaveni fyzickému napadení ze

strany rodičů, avšak 5,6 %, tedy každý dvacátý pedagog, uvedl, že byl touto formou napadení v minulosti ohrožen.

2.2.3. Bezpečnost žáků na škole podle názorů pedagogů

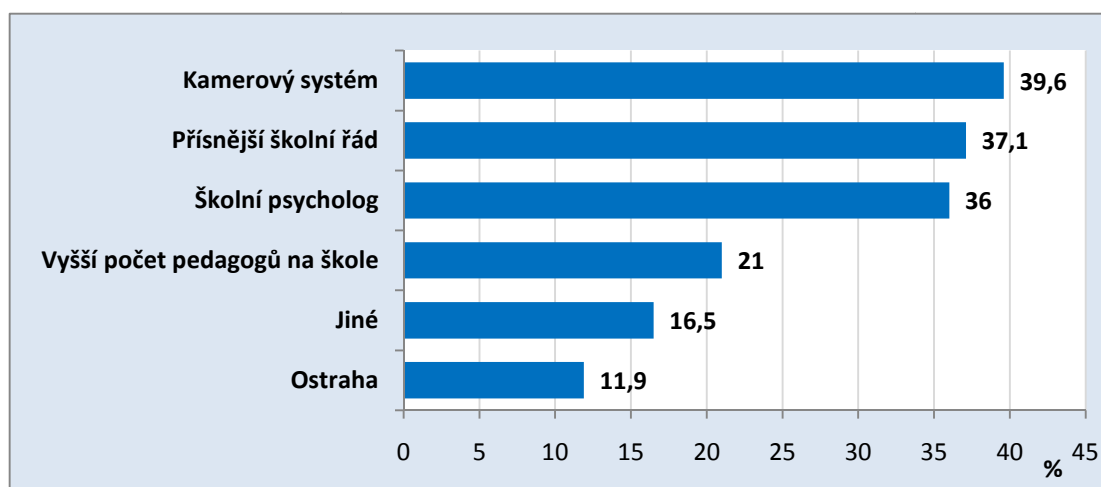
Kromě pocitů osobního bezpečí pedagogů jsme se v průzkumu zaměřili rovněž na zjištění bezpečnosti jejich žáků. Z analýzy odpovědí pedagogů vyplynulo, že bezpečnost svých žáků vnímají přibližně stejně jako svou vlastní. Názory pedagogů na bezpečnost jejich žáků uvádíme v následujícím grafu.

Graf 39 - Myslíte si, že je ve škole bezpečno pro vaše žáky?

I přesto, že ve škole je podle názorů pedagogů pro žáky bezpečno, tak řada z nich se domnívá, že přijetí některých opatření by přispělo ke zvýšení jejich bezpečnosti. Doporučení pedagogů ke zvýšení bezpečnosti jejich žáků uvádíme v dalším grafu 40.

Graf 40 - Doporučení pedagogů ke zvýšení pocitu bezpečí ve škole

Ke zvýšení pocitu bezpečí ve škole doporučovali pedagogové nejčastěji kamerový systém, přísnější školní řád a přítomnost školního psychologa.

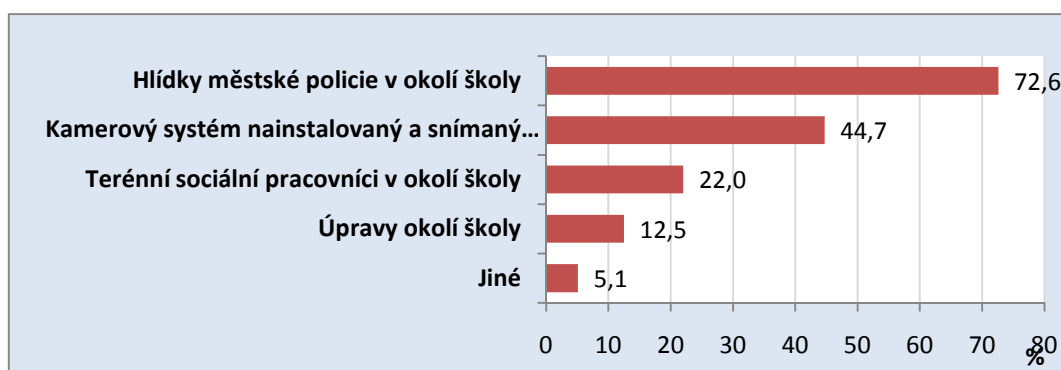
V rámci odpovědi „jiné“ bylo navrhováno, že by ke zvýšení bezpečnosti ve škole nejvíce přispěly zejména větší pravomoc učitele, či možnosti trestu. Přehled nejčastějších jiných odpovědí (celkem odpovědělo cca 16 % všech dotázaných pedagogů) uvádíme v následující tabulce 53.

Tabulka 53 - Jiná doporučení pedagogů ke zvýšení pocitu bezpečí ve škole

P.č.	Obsah doporučení	N	%
1.	Větší pravomoc učitele, možnost trestu	38	13,1
2.	Lepší spolupráce a komunikace s rodiči	30	10,3
3.	Lepší výchova v rodině	30	10,3
4.	Dodržování školního řádu, včasné řešení problémů	29	10,0
5.	Pomoc nepedagogických pracovníků (asistenti, vrátní)	22	7,6
6.	Lepší spolupráce a komunikace s žáky	15	5,2
7.	Celková změna společnosti	12	4,1
8.	Nic, nejsou potřeba žádná opatření	12	4,1
9.	Více mužů - pedagogů	10	3,4
10.	Lepší spolupráce a komunikace mezi učiteli	9	3,1
11.	Zvýšení prestiže, platu, motivace učitelů	9	3,1
12.	Méně žáků v jedné třídě, rodinné prostředí	5	1,7
13.	Podpora státu, kompetentních osob, obecné zastání	5	1,7
14.	Spolupráce s policií	5	1,7
15.	Jiné	4	1,4

Doporučení, která by podle pedagogů přispěla ke zvýšení pocitu bezpečí v okolí školy, uvádíme na následujícím grafu 41.

Graf 41 - Doporučení pedagogů ke zvýšení pocitu bezpečí v okolí školy

Ke zvýšení pocitu bezpečí v okolí školy by podle pedagogů nejvíce přispěly hlídky městské policie či kamerový systém. Téměř čtvrtina pedagogů by rovněž považovala za přínosné terénní sociální pracovníky v okolí školy. U otázky, zabývající se zvýšením bezpečnosti v okolí školy měli pedagogové uvést vlastní variantu odpovědi. Z analýzy těchto odpovědí (celkem se vyjádřilo cca 5 % dotázaných pedagogů) vyplynulo, že k dalšímu zvýšení pocitu bezpečí v okolí školy by nejvíce mohli přispět rodiče, veřejnost či možnost sportovních či jiných volnočasových aktivit.

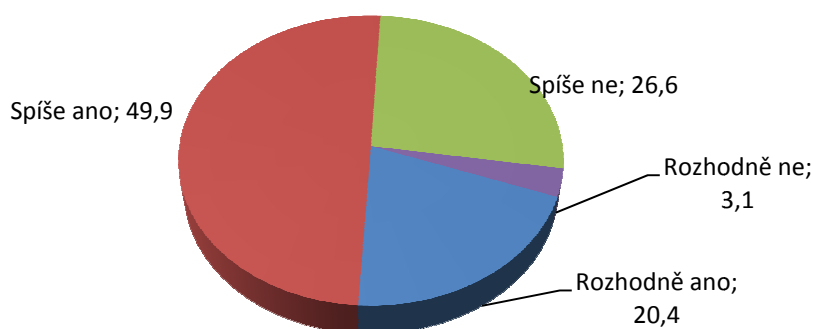
Tabulka 154 - Jiná doporučení pedagogů ke zvýšení pocitu bezpečí v okolí školy

P.č.	Obsah doporučení	N	%
1.	Rodiče (dohled, lepší výchova, spolupráce)	18	20,2
2.	Jiné	16	18,0
3.	Veřejnost (větší zájem, vstřícnost, vztah ke škole)	11	12,4
4.	Nic, nejsou potřeba žádná opatření	9	10,1
5.	Možnost aktivit (hřiště, sportovní areál, kroužky)	8	9,0
6.	Dopravní situace (chodníky, odklon dopravy)	5	5,6
7.	Větší pravomoci (možnost trestu, legislativa)	5	5,6

2.3. Přípravenost pedagogů na řešení problematiky rizikového chování žáků

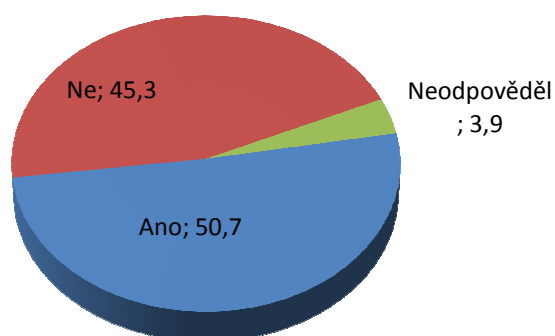
Řešení rizikového chování žáků na školách vyžaduje kromě jiného i připravenost pedagogů. Téměř třetina pedagogů však uvádí, že na řešení rizikového chování žáků nemá dostatek času.

Graf 42 - Máte dostatek času řešit rizikové chování žáků?

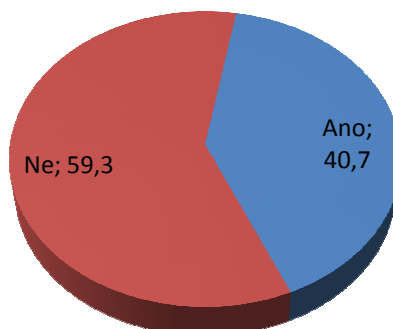
Určitý problém představuje také adekvátní vzdělání pedagogů na řešení tohoto typu chování. Z odpovědí vyplynulo, že adekvátní vzdělání má asi jedna polovina dotázaných pedagogů (50,7 %), ostatní se domnívají, že dané vzdělání nemají (45,3 %) nebo na otázku neodpověděli.

Graf 43 - Máte adekvátní vzdělání na řešení takového chování?

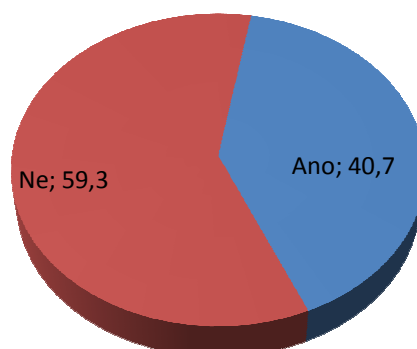
I když značná část pedagogů nemá adekvátní vzdělání na řešení rizikového chování svých žáků, tak přesto pouze dvě pětiny všech dotázaných (40,7 %) uvedlo, že absolvovali v průběhu posledních dvou školních let kurz (seminář) v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků zaměřený na patologické chování žáků.

Graf 44 - Absolvoval/a jste v průběhu dvou posledních školních let kurz/seminář v rámci DVPP zaměřený na patologické chování žáků?

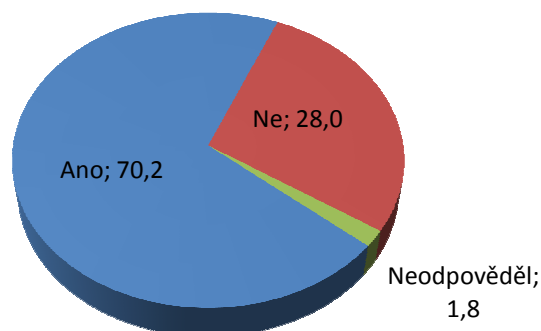
Podrobnější analýza ukázala, že i když značná část pedagogů nemá adekvátní vzdělání na řešení krizového chování žáků a pouze dvě pětiny v posledních dvou letech absolvovali příslušný kurz, tak zájem o doplnění vzdělání formou kurzu je vcelku malý, jak můžeme vidět v následujícím grafu 45.

Graf 45 - Zájem o kurz zaměřený na patologické chování žáků

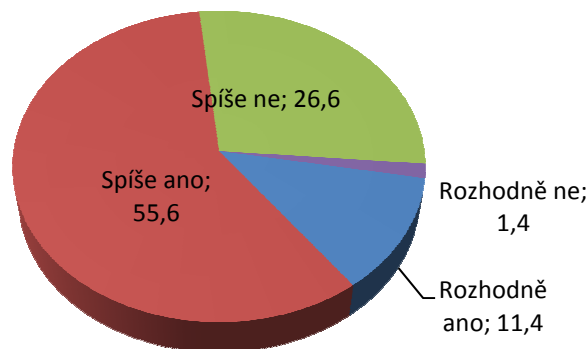
Pedagogové, kteří kurz zaměřený na patologické chování žáků již absolvovali, na otázku, zda by měli o takový kurz zájem, neodpovídali. Z pedagogů, kteří předemtný kurz neabsolvovali, projevilo zájem o kurz 70,2 % z nich.

Graf 46 - Zájem o kurz zaměřený na patologické chování žáků u pedagogů, kteří tento kurz neabsolvovali

Přibližně dvě třetiny (67 %) pedagogů se domnívá, že nabídka kurzů, zaměřených na patologické chování žáků, je dostatečná.

Graf 47 - Myslíte si, že je dostatečná nabídka kurzů zabývajících se rizikovým chováním dětí a mládeže?

Další z možností, jak ve škole řešit rizikové chování žáků, je přítomnost psychologa na škole, který může v této problematice účinně pedagogům radit nebo sám tyto situace řešit.

Přehled o školách, na kterých působí psycholog a které byly zároveň zahrnuty do průzkumu, není k dispozici. Nepřímo to lze zjistit z analýzy odpovědí pedagogů, kdy většina z nich (50,9%) uvedla, že na jejich škole je přítomen dětský psycholog.

Tabulka 55 - Přítomnost dětského psychologa na škole

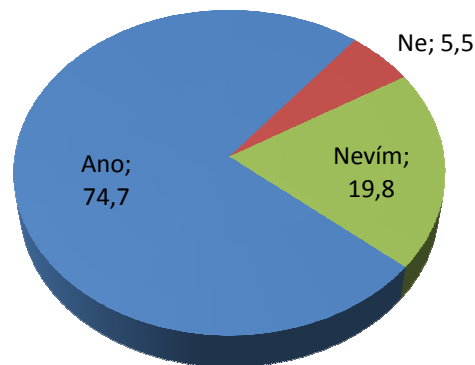
P.č.	Přítomnost psychologa	Počet	%
1.	Ano	894	50,9
2.	Ne	848	48,2

Poznámka: Dopočet do 100 % tvoří respondenti, kteří neodpověděli.

Ani tento údaj nevypovídá o tom, na které škole skutečně psycholog je a na které není. Z výsledků totiž vyplynulo, že v řadě škol odpovídali pedagogové rozporně, tedy, že tam psycholog je i není. Do jisté míry by mohly výsledky této otázky poukazovat i na to, jak málo na některých školách funguje spolupráce (či vůbec povědomí o činnosti) mezi jednotlivými pracovníky.

Asi tři čtvrtiny z pedagogů škol, kde psycholog není, by uvítaly jeho přítomnost.

Graf 48 - Uvítali byste ve škole přítomnost dětského psychologa?

2.4. Analýza souvislostí mezi vybranými sociodemografickými charakteristikami a jednotlivými položkami rizikového chování

Z analýzy mezi jednotlivými demografickými charakteristiky výběrového souborů pedagogů a vybranými ukazateli (městská část, velikost školy) vyplynulo, že pouze u některých proměnných se projevily významnější souvislosti. Jako kritérium významnosti vzájemných vazeb byl zvolen 10% a vyšší rozdíl. Cílem bylo zjistit, jaký vliv má městská část, ve které se škola nachází, nebo velikost školy, či věk pedagoga, na vybrané názory a na postoje pedagogů. V rámci této kapitoly jsou pro přehlednost a stručnost uváděny pouze ty vazby, u kterých nějaká silná závislost (vliv) byla prokázána. Dá se tedy říci, že všechny výsledky (viz výše) jsou platné jak pro celý vzorek, tak pro jednotlivé městské části nebo velikosti škol. Městské části se v tomto neliší od průměru a neliší se tedy ani vzájemně od sebe. Vyjma těch vazeb, které jsou uvedeny v této kapitole. Vliv věku pedagoga ani velikost školy se neprojevil významněji u žádných souvislostí.

Významnější rozdíly vyplynuly z analýzy vztahů mezi městskou částí, kde je škola umístěna a následujícími proměnnými:

- **sprejování** – toto rizikové chování je pedagogy jako velký a obrovský problém vnímáno zejména na Praze 17, kdy to uvedlo až 33,86 % pedagogů z této městské části (v celém výběrovém souboru sprejování za velký a obrovský problém označilo pouze 6,08 %); jako žádný nebo malý problém uvedlo sprejování až 87,34 % působících na Praze 2, 16, 20 a 18 (v celém souboru 74,93 %),
- **agrese** – za velký a obrovský problém byla označena pedagogy z Prahy 1, 9, 14, 18 a 17 (uvedlo až 41,64 % pedagogů z těchto městských částí – ve výběrovém souboru agresi takto uvedlo 27,68 %); agrese podle pedagogů nepředstavuje žádný nebo jen malý problém pro městskou část Prahy 2, 3, 5 a 8 (39,29 % oproti 29,98 % z celého souboru),
- výraznější rozdíly mezi městskými částmi se projevily také z hlediska **přítomnosti psychologa na škole**, kdy až 95 % dotázaných pedagogů z Prahy 2 a 6 uvedlo, že je na škole přítomen psycholog; na druhé straně v Praze 8, 10, 12, 13, 14, 16, 20 a 19 tuto skutečnost uvedlo pouze 33,03 % (v celém souboru 51,3 %),

- vliv městské části se projevil v názorech dotázaných pedagogů na to, co by pomohlo **zvýšit pocit bezpečí ve škole**. Podle názorů 47,3% pedagogů z Prahy 3, 8, 13 by to byl školní psycholog. **Podle názorů 70,5% pedagogů z Prahy 17 a 18 by ke zvýšení pocitu bezpečí přispěl zejména kamerový systém.**

Významné souvislosti se projevily nepřekvapivě také z hlediska vztahu absolvování kurzu zaměřeného na patologické chování žáků a adekvátním vzděláním pedagogů. Z pedagogů, kteří kurz neabsolvovali, uvedlo až 69,64 %, že nemají adekvátní vzdělání, zatímco z těch, co kurz absolvovali, adekvátní vzdělání nemá 49,33 %. Grafy, jejichž výstupy jsou v této kapitole komentované, naleznete v **příloze č. 22**.

2.5. Shrnutí

Více než dvě třetiny pedagogů (69,9 %) se domnívá, že se chování žáků v posledních pěti letech zhoršilo; že se zlepšilo se domnívá pouze 1,7 %. Zbýlých 28,4 % je hodnotí jako stále stejné.

Z rizikového chování považují pedagogové za největší problém nejčastěji kouření, agrese, záškoláctví a krádeže. Z hlediska vývoje v čase (horizont posledních pěti let) se pedagogové pražských škol domnívají, že se relativně zlepšilo chování týkající se útěků a potulek, na stejné míře zůstalo sebepoškozování, poruchy příjmu potravy a týrání a naopak k nejméně zhoršení došlo v posledních pěti letech dle pedagogů právě u agrese, kouření, záškoláctví, ale také požívání alkoholických nápojů, drog či u krádeží.

Převážná většina pedagogů se na své škole cítí bezpečně (93,7 %). Z těch, co se ve škole necítí bezpečně se jich 38,9 % obává napadení ze strany žáků, 34,5 % napadení ze strany rodičů a 19,1 % možnosti krádeže věcí. Avšak pokud se zeptáme všech pedagogů na jejich reálnou zkušenost s ohrožením zjistíme, že více než čtvrtina se cítila v minulosti ohrožena psychickým týráním ze strany žáků, 22 % psychickým týráním ze strany učitelů, 9 % fyzickým napadením ze strany žáků (tedy téměř každý desátý pedagog) a 5,6 % fyzickým napadením ze strany rodičů.

Bezpečím žáků si je jista přibližně třetina pedagogů (33,8 %), 60,9 % se spíše přiklonilo k tomu, že je pro žáky bezpečno a 4,6% se domnívá, že pro žáky není ve škole spíše či rozhodně bezpečno. Pro zvýšení bezpečnosti ve škole doporučili pedagogové nejčastěji kamerový systém (39,6 %), přísnější školní řád (37,1 %) a školního psychologa (36 %). Pro zvýšení bezpečnosti v okolí školy by podle nich pak nejvíce přispěly hlídky městské policie (72,6 %), kamerový systém (44,7 %) či terénní sociální pracovníci v okolí školy (22 %).

Téměř třetina (29,7 %) pedagogů uvádí, že na řešení rizikového chování žáků nemá dostatek času. Určitý problém představuje také adekvátní vzdělání na řešení tohoto typu chování. Z odpovědí vyplynulo, že adekvátní vzdělání má asi jedna polovina dotázaných pedagogů (50,7 %). Přesto pouze dvě pětiny všech dotázaných (40,7 %) uvedlo, že absolvovali v průběhu posledních dvou školních let kurz (seminář) zaměřený na patologické

chování žáků. Zájem o takový kurz má 59,3 % pedagogů; mezi těmi, kteří v posledních letech takový kurz neabsolvovali, potom 70,2 % pedagogů. Třetina (33 %) dotázaných pedagogů se však domnívá, že nabídka takovýchto kurzů je dostatečná.

Asi tři čtvrtiny (74,7 %) pedagogů na školách, kde nepůsobí psycholog, by uvítalo jeho přítomnost.

Velikost školy ani věk pedagogů nehrál při odpovědích na jednotlivé otázky významnější roli. Ve většině otázek nehrála roli ani městská část, ve které se daná škola nachází. Významnější rozdíly vyplynuly pouze v názorech na problematiku sprejování, agrese, na přítomnost psychologa či názorech na to, co by pomohlo zvýšit pocit bezpečí ve škole. Na Praze 3, 8 a 13 by to byl zejména školní psycholog, pedagogové z Prahy 17 a 18 pak výrazně častěji než ostatní zmiňovali kamerový systém.

3. Základní výsledky výzkumu – část RODIČE

Jak již bylo řečeno v předchozí části této analýzy, zmapování prostředí, v němž děti vyrůstají, názory, hodnoty a postoje, které rodiče těchto dětí zastávají, napomáhá ke komplexnějšímu uchopení problematiky patologického chování nezletilých a mladistvých.

U analýzy rodičovských dotazníku tvoří úvodní část hodnocení spolupráce a komunikace rodičů se školou. Komunikace a spolupráce rodičů se školou, resp. jejími zástupci je z hlediska případných projevů problematického chování žáků naprosto stěžejní.

Dále se analýza zabývá hodnocením rodičů na možnosti využít odbornou pomoc v případě, že si nevědí rady s výchovnými problémy či s rizikovým chováním svého dítěte.

V neposlední řadě je součástí analýzy i mapování názorů na dostatečnou nabídku volnočasových aktivit, nabízených v rámci školy, tak i mimo ni.

V oblasti bezpečí se pak analýza věnuje především mapování názorů na celkovou bezpečnost školy, tj. zda se rodiče mohou spolehnout na to, že je jejich dítě v bezpečí v době, kdy je ve škole či bezprostředně potom, co školu opustí.

3.1. Charakteristika výběrového souboru (rodičovské dotazníky)

Tabulka 166 – výběrový vzorek - městská část Prahy

Část Prahy	Počet	%
Praha 1	37	1,1
Praha 2	131	4,0
Praha 3	169	5,2
Praha 4	358	10,9
Praha 5	340	10,4
Praha 6	110	3,4
Praha 8	109	3,3
Praha 9	205	6,3
Praha 10	354	10,8
Praha 11	125	3,8
Praha 12	368	11,2
Praha 13	272	8,3
Praha 14	349	10,7
Praha 16	42	1,3
Praha 17	33	1,0
Praha 18	84	2,6
Praha 20	101	3,1
Praha 21	89	2,7
Celkem	3276	100,0

Poznámka: rodičovské dotazníky nebyly expedovány na všechny základní školy.

Tabulka 177 – výběrový vzorek - zřizovatel

Zřizovatel	Počet	%
Městské části	2432	74,2
MHMP	340	10,4
MŠMT	113	3,4
Soukromé	318	9,7
Církevní	73	2,2
Celkem	3276	100,0

Tabulka 188 – výběrový vzorek – velikost školy

Velikost školy	Počet	%
Malá (do 129 žáků)	1146	35,0
Střední (130 – 192 žáků)	1122	34,2
Velká (193 a více žáků)	1008	30,8
Celkem	3276	100,0

Tabulka 59 – výběrový vzorek - pohlaví

Pohlaví	Počet	%
1. Bez odpovědi	47	1,4

2.	Muž	527	16,1
3.	Žena	2702	82,5
Celkem		3229	100

Tabulka 60 – výběrový vzorek - věk

Věk		Počet	%
1.	Bez odpovědi	19	0,6
2.	Do 25 let	14	0,4
3.	26 až 35 let	541	16,5
4.	36 až 45 let	2053	62,7
5.	46 až 55 let	577	17,6
6.	56 až 65 let	52	1,6
7.	66 a více let	20	0,6
Celkem		3276	100

Tabulka 61 – výběrový vzorek – základní školy

Pč	Základní škola	N	%	28	ZŠ Nad Vodovodem 81	38	1,2
1	ZŠ Břečťanová 6	38	1,2	29	ZŠ Nám. Bří Jandusů 2	92	2,8
2	ZŠ Bří Venclíků 1140	73	2,2	30	ZŠ Nám. Curierových 2	37	1,1
3	ZŠ Butovická 9	4	0,1	31	ZŠ Nám. Jiřího Berana 500	84	2,6
4	ZŠ Černošická 168	42	1,3	32	ZŠ Nám. Jiřího z Poděbrad 7	74	2,3
5	ZŠ Drtinova 1	96	2,9	33	ZŠ Nedvědovo nám. 140	33	1
6	ZŠ Gen. Janouška 1006	98	3	34	ZŠ Nepomucká 1	74	2,3
7	ZŠ Hostýnská 2	38	1,2	35	ZŠ Palmovka 8	53	1,6
8	ZŠ Hovorčovická 11	56	1,7	36	ZŠ Pertoldova 3373	91	2,8
9	ZŠ Jana Masaryka 21	34	1	37	ZŠ Písnická 760	72	2,2
10	ZŠ Janského 2189	59	1,8	38	ZŠ Polesná 1690	89	2,7
11	ZŠ Jeremenkova 1003	90	2,7	39	ZŠ Pošepného náměstí 2022	64	2
12	ZŠ Jižní IV. 10	90	2,7	40	ZŠ Sdružení 1080	89	2,7
13	ZŠ K Sídlíšti 840	56	1,7	41	ZŠ Smolkova 565	46	1,4
14	ZŠ Ke Smíchovu 16	32	1	42	ZŠ Stoliňská 823	101	3,1
15	ZŠ Klausova 2450	57	1,7	43	ZŠ Sušická 29	52	1,6
16	ZŠ Kořenského 10	18	0,5	44	ZŠ Špitalská 789	81	2,5
17	ZŠ Kuncova 1580	79	2,4	45	ZŠ Švehlova 12	66	2
18	ZŠ Květnového vítězství 1554	61	1,9	46	ZŠ U Dělnického cvičiště 1	10	0,3
19	ZŠ Laudova 10	33	1	47	ZŠ U Domu služeb 29	20	0,6
20	ZŠ Litvínovská 500	71	2,2	48	ZŠ U Roháčových kasáren 19	59	1,8
21	ZŠ Londýnská 34	66	2	49	ZŠ U Santošky 1	88	2,7
22	ZŠ Lupáčova 1	95	2,9	50	ZŠ U Vršovického nádraží 1	23	0,7
23	ZŠ Mládí 135	77	2,4	51	ZŠ Vybíralova 964	178	5,4
24	ZŠ Mráčkova 3090	69	2,1	52	ZŠ Weberova 1	28	0,9
25	ZŠ Na Balabence 800	53	1,6	53	ZŠ Zárubova 977	70	2,1
26	ZŠ Na Dlouhém lánu 43	48	1,5		Celkem	3276	100
27	ZŠ Na Smetance 1	31	0,9				

3.2. Komunikace rodičů a školy

3.2.1. Názory rodičů na úroveň komunikace

Názory rodičů na úroveň komunikace se školou jsme zjišťovali na základě jejich spokojenosti s touto komunikací. V tabulce 62 jsou uvedeny základní četnosti odpovědí respondentů.

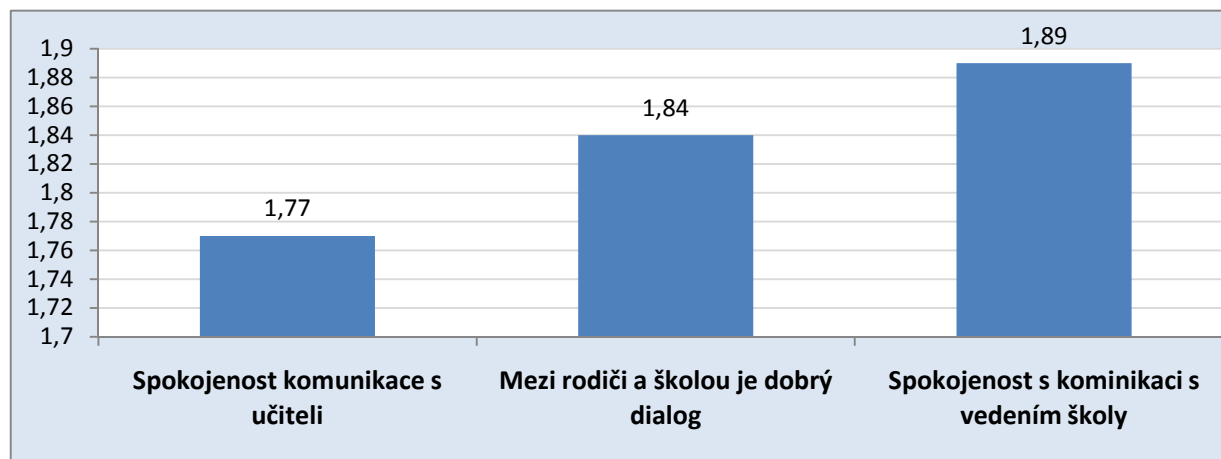
Tabulka 62 - Názory rodičů na úroveň komunikace se školou:

Obodujte od 1 – 4: 1 – rozhodně souhlasím, 2 – spíše souhlasím, 3 – spíše nesouhlasím, 4 – rozhodně nesouhlasím; Ø – aritmetický průměr.

Pč	Spokojenost	Stupnice (%)				Celkem (%)	Ø
		1	2	3	4		
1.	Jsem spokojen s tím, jaká je komunikace mezi námi a učiteli	35,7	52,1	8,9	1,9	98,6	1,77
2.	Jsem spokojen s tím, jaká je komunikace mezi námi a vedením školy	30,3	50	13,2	3,1	96,6	1,89
3.	Mezi rodiči/zákonnými zástupci a školou panuje dobrý dialog	30,3	53,3	10,9	1,8	96,3	1,84
„Index komunikace se školou“						5,3859	

Poznámka: Dopočet do 100 % tvoří respondenti, kteří neodpověděli.

Graf 49 - Názory rodičů na úroveň komunikace se školou:

Rodiče jako nejlepší hodnotí komunikaci s učiteli.

3.2.2. Index komunikace se školou

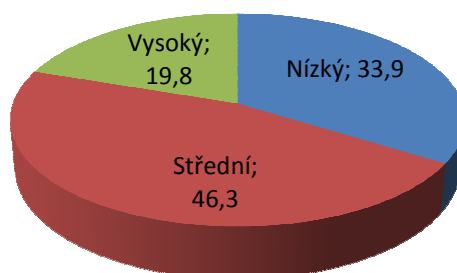
Index komunikace se školou byl vypočten jako hrubé skóre všech odpovědí na příslušné otázky. Hodnota indexu komunikace se školou je vyjádřena číslem 5,3859, což vzhledem k hodnotící stupnici a celkovému počtu položek vyjadřuje, že komunikace je spíše příznivá. Poté byl kategorizován do třech úrovní – nízký, střední a vysoký. Nižší hodnota indexu vyjadřuje příznivou komunikaci se školou a naopak se vzrůstající hodnotou indexu

klesá i míra spokojenosti rodičů s komunikací se školou. Kategorizovaný index komunikace se školou uvádíme v následující tabulce 63.

Tabulka 63 - Kategorizovaný index komunikace se školou

P.č.	Hodnota indexu	Počet	%
1.	Nízký	1110	33,9
2.	Střední	1518	46,3
3.	Vysoký	648	19,8

Graf 50 - Kategorizovaný index komunikace se školou

Z hodnoty indexu vyplývá, že zhruba třetina rodičů hodnotí komunikaci se školou příznivě a necelé pětina nepříznivě.

3.2.3. Názory rodičů na úroveň atmosféry ve škole

Přehled odpovědí dotázaných rodičů na úroveň sociální atmosféry uvádíme v následující tabulce 64.

Tabulka 64 - Názory rodičů na úroveň atmosféry ve škole:

Obodujte od 1 – 4: 1 – rozhodně souhlasím, 2 – spíše souhlasím, 3 – spíše nesouhlasím, 4 – rozhodně nesouhlasím; Ø – aritmetický průměr.

Pč	Spokojenost	Stupnice (%)				Celkem (%)	Ø
		1	2	3	4		
1.	Myslím, že žáci mají ve škole dostatek prostoru na to, aby se setkávali, hráli si a povídali si s přáteli, zkrátka aby se cítili dobře a příjemně	31,4	49,1	15,0	2,2	97,7	1,88
2.	Myslím si, že pokud jde o školní disciplínu, tak se s každým zachází férově a stejně	19,4	51,7	20,5	5,1	96,7	2,12
3.	Žáci mají k dispozici dostatek mimoškolních aktivit	27,0	40,9	21,7	6,4	96,1	2,08

Poznámka: Dopočet do 100 % tvoří respondenti, kteří neodpověděli.

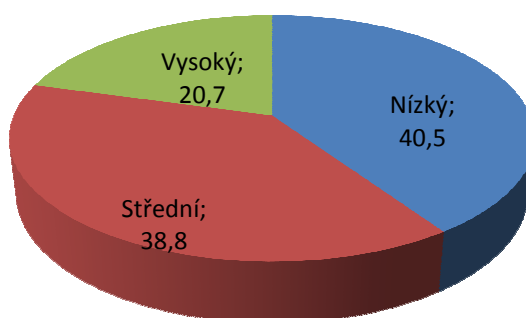
3.2.4. Index hodnocení atmosféry ve škole

Podobně jako index komunikace, jsme vypočítali i index hodnocení atmosféry ve škole. Jeho celková hodnota je 5,95, což znamená, že atmosféra na škole je hodnocena ze strany rodičů jako spíše dobrá, i když pouze mírně.

Tabulka 65 - Kategorizovaný index atmosféry ve škole

P.č.	Hodnota indexu	Počet	%
1.	Nízký	1327	40,5
2.	Střední	1272	38,8
3.	Vysoký	677	20,7

Graf 51 - Kategorizovaný index atmosféry ve škole

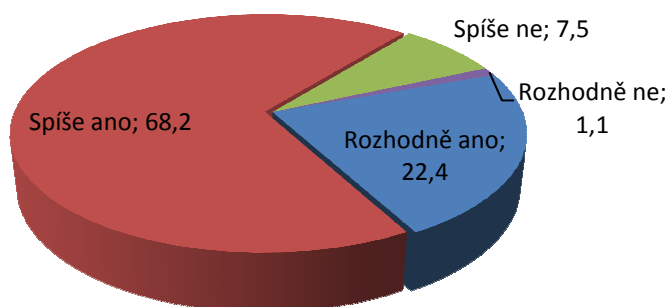
Z hodnoty indexu vyplývá, že zhruba dvě pětiny rodičů hodnotí atmosféru na škole jako příznivou a asi pětina jako nepříznivou.

3.3. Bezpečí žáků ve škole a jejím okolí

3.3.1. Názory rodičů na úroveň bezpečí žáků v době plnění školních povinností

Názory rodičů na úroveň bezpečí žáků jsme zjišťovali z různých pohledů. Na jedné straně jsme se zajímali o to, jestli jsou žáci v době trávení volného času ve škole a jejím okolí v bezpečí a na straně druhé, čeho se rodiče obávají v době, když je jejich dítě ve škole.

Graf 52 - Domníváte se, že v době trávení času Vašeho dítěte ve škole je v bezpečí?

Poznámka: Dopočet do 100 % tvoří respondenti, kteří neodpověděli

Více než 90% dotázaných rodičů se domnívá, že jejich děti jsou ve škole v bezpečí, 8,6% se domnívá, že v bezpečí nejsou.

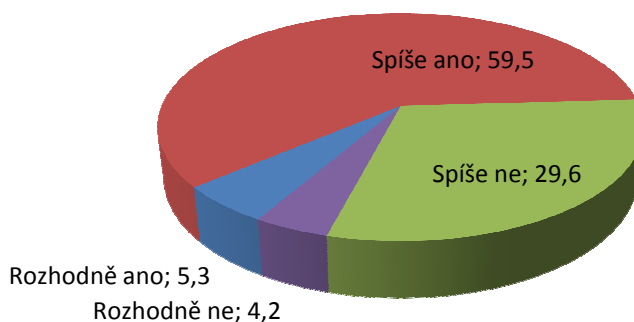
Graf 53 - Setříděný přehled obav rodičů z narušení bezpečí jejich dětí ve škole a okolí školy (v době kdy plní školní povinnost)

V případě narušení bezpečí dětí ve škole nebo okolí školy při plnění školních povinností, se rodiče nejčastěji obávají toho, že jejich dítěti bude ubližováno ze strany spolužáků (30,5%), že mu budou nabízeny drogy (23,3%) popř. že bude okradeno (18%).

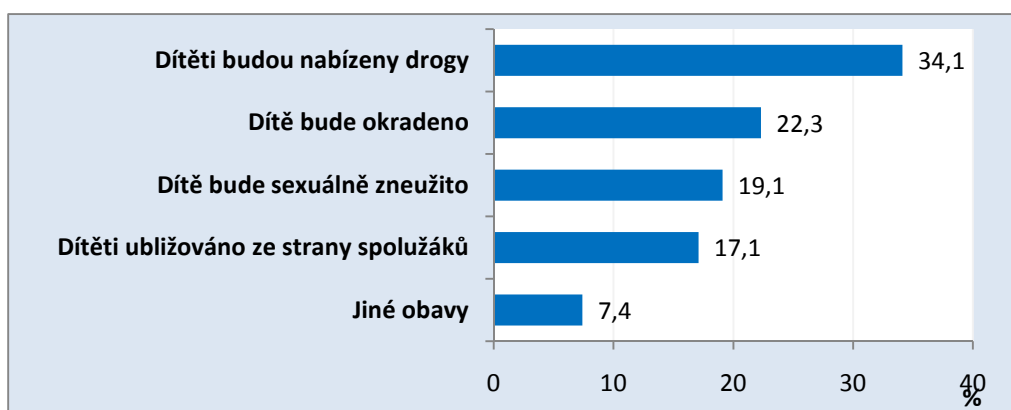
3.3.2. Názory rodičů na úroveň bezpečí žáků v okolí školy v době, kdy neplní školní povinností

Graf 54 - Domníváte se, že v době trávení času Vašeho dítěte v okolí školy je v bezpečí?

Názory rodičů na bezpečí jejich dětí v okolí školy v době kdy neplní školní povinnosti, jsou kritičtější. Pouze necelé dvě třetiny rodičů se domnívají, že jejich děti jsou v době trávení času v okolí školy v bezpečí.

Graf 55 - Setříděný přehled obav rodičů z narušení bezpečí jejich dětí v okolí školy

V případě narušení bezpečí dětí v okolí školy v době, kdy neplní školní povinnosti, se rodiče významně častěji obávají toho, že jejich dítěti budou nabízeny drogy, nebo bude okradeno. Naopak, méně často se pak obávají ubližování dětí ze strany spolužáků.

Jiné obavy z ohrožení bezpečí dětí v okolí školy v době, kdy neplní školní povinnosti, vyjádřilo celkem 5,4% dotázaných rodičů, tzn. relativně mnohem více, než když jejich děti školní povinnosti plní. Dotázání rodiče vyjádřili nejčastěji jiné obavy z ohrožení bezpečnosti dětí na silnici, případně, že by mohly být přepadeny nebo jinak obtěžovány. Přehled těchto jiných obav uvádíme v následující tabulce 66.

Tabulka 66 - Spontánně jmenované obavy v rámci odpovědi „jiné“

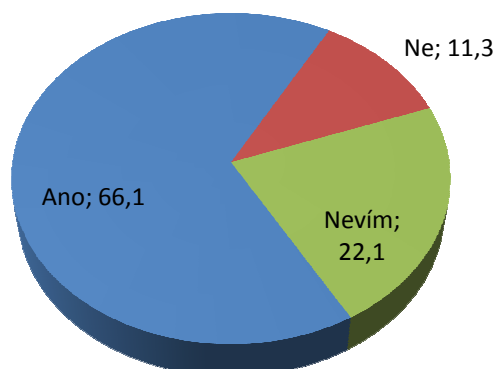
P.č	Jiné obavy	Počet	%
1.	Alkohol, cigarety	18	10,2
2.	Úraz	10	5,6
3.	Bezpečnost na silnici	56	31,7
4.	Napadení, obtěžování, únos	41	23,1
5.	Špatná parta	9	5,1
6.	Bojím se všeho	20	11,3
7.	Jiné	4	2,3
8.	Neuvedeno	19	10,7
Celkem		177	100

3.4. Názory rodičů na způsoby řešení rizikového chování jejich dětí

Problematika rizikového chování dětí je pro školu a zejména pro rodiče velice složitá. Většina rodičů se domnívá, že v případě problémů mají jejich děti možnost se na někoho ve škole obrátit.

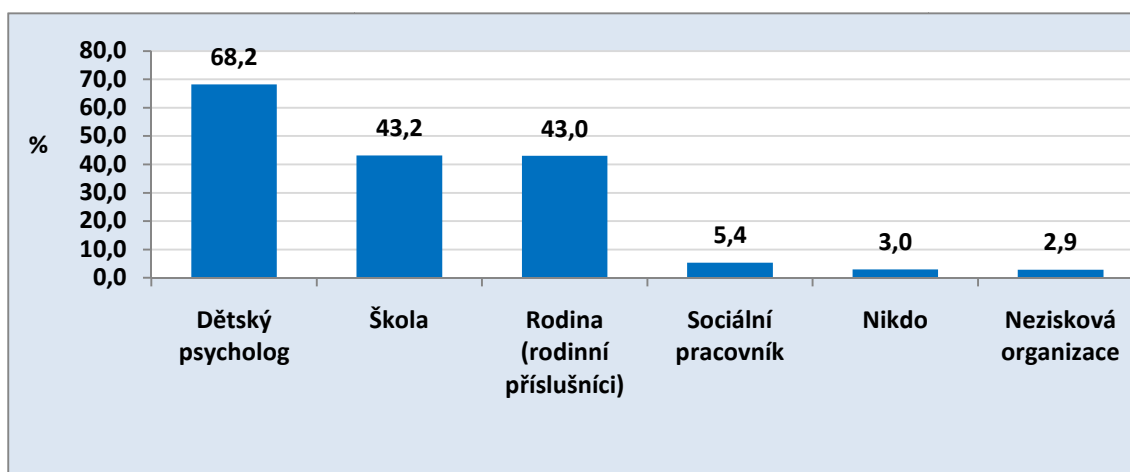
Graf 56 - Domníváte se, že se v případě problémů má Vaše dítě na koho ve škole obrátit?

Poznámka: Dopočet do 100 % tvoří respondenti, kteří neodpověděli.

Dvě třetiny dotázaných rodičů se domnívá, že jejich dítě ví, na koho se v případě problému obrátit. Rodiče by se v případě problémů dítěte na školu obraceli relativně často – viz. graf 57.

Graf 57 - V případě rizikového chování Vašeho dítěte byste se obrátil na:

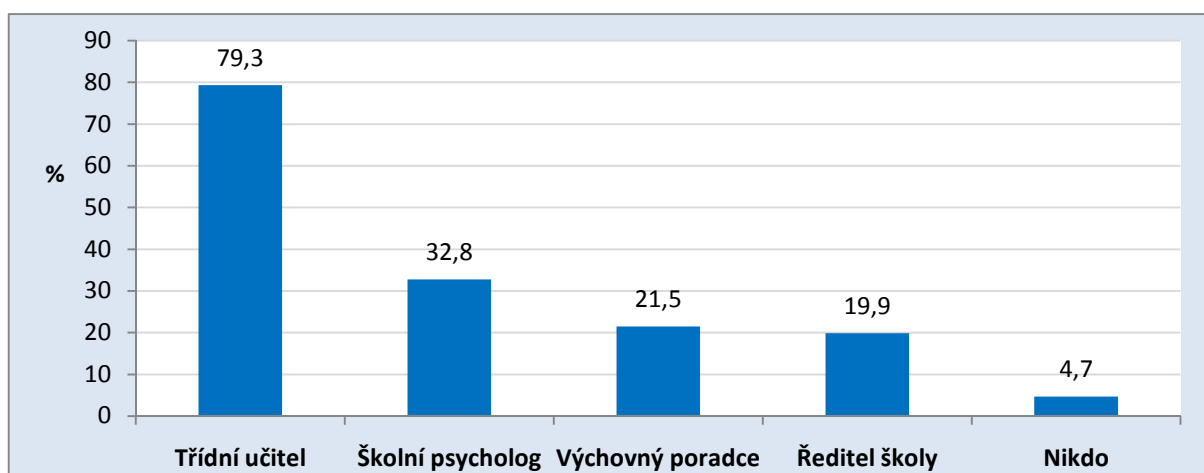

Poznámka: Součet je vyšší než 100 %, protože respondenti mohli vybrat více odpovědí.

V případě problematického chování svého dítěte rodiče jednoznačně preferují dětského psychologa a nejméně pak neziskové organizace. Pouze 3% dotázaných rodičů by v případě problému dítěte nekontaktovala nikoho.

Na otázku, zda rodiče vědí na koho se ve škole obrátit, pokud by chtěli se školou problémy svého dítěte řešit, uvedlo 84,8 % z nich, že ano, 13,6% uvedlo, že neví a ostatní neodpověděli. Přehled pracovníků školy, na kterého by se rodiče v případě problému svého dítěte obrátili, uvádíme v následujícím grafu 58.

Graf 58 - Na koho byste se v případě rizikového chování Vašeho dítěte obrátili ve škole:

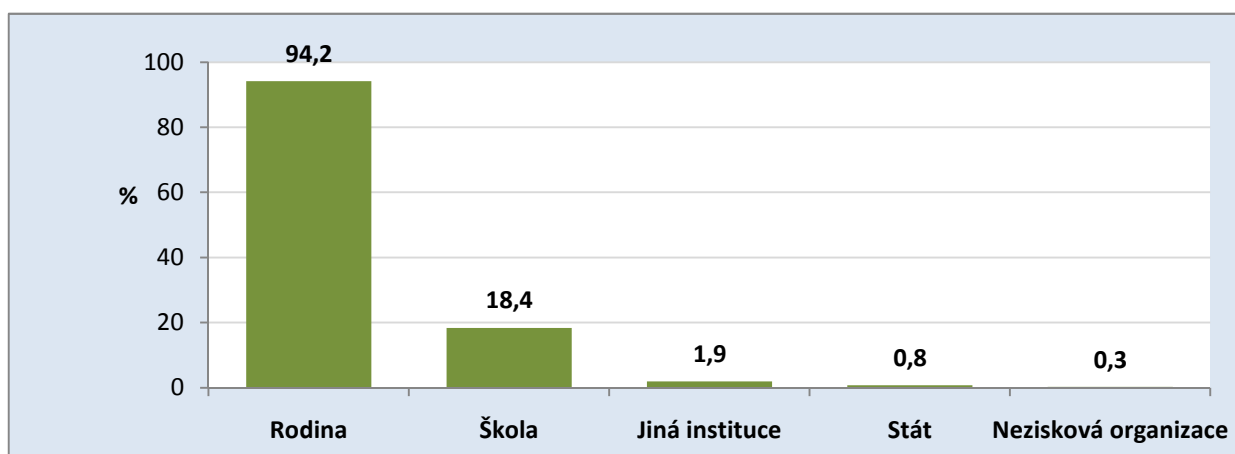

Poznámka: Součet je vyšší než 100 %, protože respondenti mohli vybrat více odpovědí

V případě problematického chování svého dítěte by rodiče ve škole kontaktovali především třídního učitele. Pouze necelá pětina by se obrátila na ředitele školy. Pouze 4,7% dotázaných rodičů by v případě problému dítěte nekontaktovala ve škole nikoho.

I když naprostá většina rodičů by se v případě problematického chování svého dítěte obrátila na třídního učitele, tak až 94,2 % dotázaných uvedlo, že problémy svých dětí má prioritně řešit rodina. Přehled odpovědí rodičů uvádíme v následujícím grafu 59.

Graf 59 - V případě problematického chování dítěte má jeho problémy prioritně řešit

Poznámka: Součet je vyšší než 100 %, protože respondenti mohli vybrat více odpovědí.

V případě problematického chování dítěte rodiče nejčastěji uváděli, že je má řešit především rodina a pak škola. Do řešení problémového chování dětí by se neměl téměř vůbec zapojovat stát.

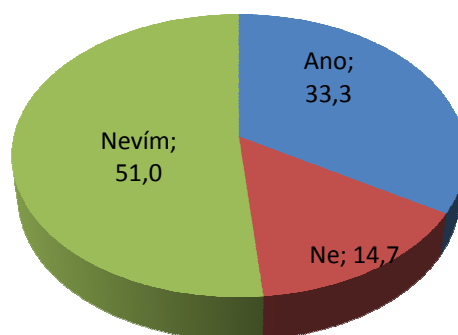
K jiným institucím, které by měly řešit problematické chování dětí, zařadili dotázaní rodiče nejčastěji psychologa. Přehled dalších institucí uvádíme v následující tabulce 67.

Tabulka 67 – přehled institucí

P.č	Jiné instituce	Počet	%
1.	Psycholog, odborník	38	62,3
2.	Komplexní přístup, spolupráce všech	10	16,4
3.	Jiné	1	1,6
4.	Neuvedeno	12	19,7
Celkem		61	100

I když rodiče vědí, kdo by měl řešit problémové chování jejich dětí, tak pouze třetina z nich domnívá, že nabízená odborná pomoc je v Praze dostatečná.

Graf 60 - Domníváte se, že množství nabízené odborné pomoci pro řešení rizikového chování dítěte, je v Praze dostatečné?

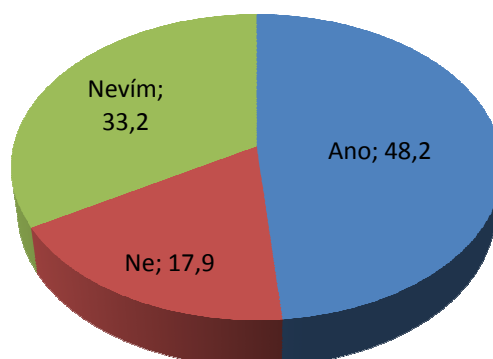

Poznámka: Dopočet do 100 % tvoří respondenti, kteří neodpověděli.

Více než polovina dotázaných rodičů neví, zda odborná pomoc pro řešení rizikového chování dítěte je v Praze dostatečná, 14,7 % se domnívá, že je nedostatečná a přibližně třetina (33 %) se domnívá, že je dostatečná.

Z předchozí analýzy vyplynulo, že značná část rodičů, by v případě problematického chování svých dětí preferovala pomoc psychologa. Avšak třetina z dotázaných rodičů uvedla, že neví, zda je na škole, kam chodí jejich děti, dětský psycholog vůbec přítomen – graf 61.

Graf 61 - Je na škole, kde studuje Vaše dítě přítomen dětský psycholog?

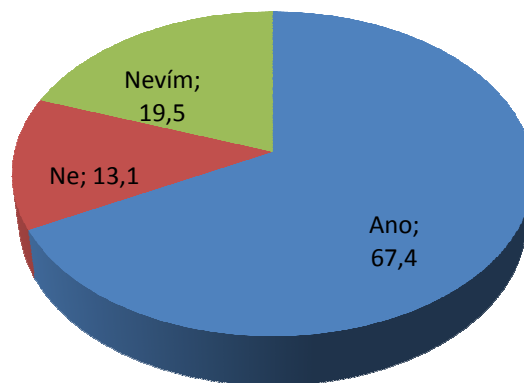

Poznámka: Dopočet do 100 % tvoří respondenti, kteří neodpověděli.

Necelá polovina dotázaných rodičů uvedla, že na škole, kde studuje jejich dítě, je přítomen dětský psycholog.

Přítomnost psychologa na škole by uvítalo 67,4 % těch, kteří uvedli, že na škole psycholog není či neví, zda tam psycholog je.

Graf 62 - Uvítali byste ve škole přítomnost dětského psychologa?

3.5. Názory rodičů na volnočasové aktivity na škole

Tabulka 68 - Jste spokojeni s nabídkou volnočasových aktivit školy, kterou Vaše dítě navštěvuje?

P.č.	Stupnice	Počet	%
1.	Rozhodně ano	551	16,8
2.	Spíše ano	1593	48,6
3.	Spíše ne	811	24,8
4.	Rozhodně ne	210	6,4
Celkem		3165	96,6

Poznámka: Dopočet do 100 % tvoří respondenti, kteří neodpověděli.

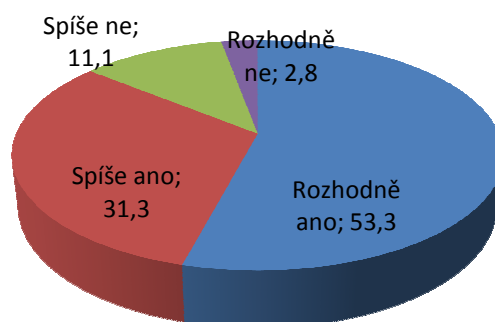
S nabídkou volnočasových aktivit jsou spokojeny necelé dvě třetiny rodičů, naopak nespokojeno je 31,2% rodičů.

Tabulka 69 - Myslíte si, že vyšší počet nabízených volnočasových aktivit snižuje projevy/výskyt rizikového chování u dětí?

P.č.	Stupnice	Počet	%
1.	Rozhodně ano	1745	53,3
2.	Spíše ano	1026	31,3
3.	Spíše ne	363	11,1
4.	Rozhodně ne	92	2,8
Celkem		3226	98,5

Poznámka: Dopočet do 100 % tvoří respondenti, kteří neodpověděli.

Graf 63 - Myslíte si, že vyšší počet nabízených volnočasových aktivit snižuje projevy/výskyt rizikového chování u dětí?

Více než čtyři pětiny rodičů si myslí, že větší počet nabízených volnočasových aktivit snižuje projevy rizikového chování u dětí.

3.6. Analýza souvislostí mezi vybranými sociodemografickými charakteristikami a jednotlivými položkami rizikového chování

V případě analýzy mezi jednotlivými demografickými charakteristikami výběrového souborů rodičů a vybranými ukazateli (městská část, velikost školy) vyplynulo, podobně jako u souboru pedagogů, že pouze u některých proměnných se projevily významnější souvislosti. Jako kritérium významnosti vzájemných vazeb byl zvolen 10% a vyšší rozdíl. Na základě tohoto kritéria nebyla shledána žádná významnější souvislost mezi velikostí školy a zkoumanými proměnnými. Tzn., že ve všech velikostech škol jsou výsledky víceméně totožné s výsledky celého výběrového souboru.

Významnější rozdíly vyplynuly z analýzy vztahů mezi **městskou částí**, kde je škola umístěna a následujícími proměnnými:

- v městské části Praha 2 a 6 významně více rodičů souhlasí s tím, že žáci mají k dispozici dostatek mimoškolních aktivit – uvádí to až 87,07 % rodičů z těchto částí (celý soubor – 70,71 %),
- rodiče z některých městských částí uváděli, že na školách, kde studují jejich děti, je přítomen dětský psycholog – Praha 6 – 88,07 %, Praha 18 – 61,9 %, Praha 2, 3, 11 a 14– 61,72 %; významně méně často je dětský psycholog přítomen na škole v Praze 8, 9, 10, 16 a 17 (33,11 %) a také na Praze 20 (33,31 %); celý soubor – 48,54%, což do určité míry koresponduje i s výsledky pedagogických dotazníků. Ve vyšší míře uváděli přítomnost psychologa pedagogové z Prahy 2 a 6, na druhé straně v nižší míře pedagogové z Prahy 8,10, 12,13, 14, 16, 19 a 20,
- s nabídkou volnočasových aktivit jsou významně častěji spokojeni rodiče z Prahy 2 a 6 – 82,77 % z nich, zatímco z Prahy 9, 16 a 17 je spokojeno pouze 50,56 % (celý soubor 67,74 %),

- nepříznivější index komunikace mezi školou a rodiči je na Praze 2 a výrazně nepříznivý (rozdíl vyšší než 10 %) není na žádné Praze,
- v Praze 2 a 6 je rovněž významně příznivější index hodnocení atmosféry na škole – 60,17 % oproti 40,51% v celém souboru; významně nepříznivý index atmosféry ve škole není opět na žádné Praze,
- v případě rizikového chování svých dětí by se rodiče z Prahy 20 významně častěji než ostatní obrátili na ředitele školy – 49,5 % z nich (celý soubor 19,9 %),
- pouze 33,3% rodičů z Prahy 3, 6 a 10 se v době, kterou jejich dítě tráví plněním povinné školní docházky, obává ve škole a jejím okolí toho, že bude dítěti ubližováno ze strany spolužáků (celý soubor 59,7 %).

3.7. Shrnutí

Jedním z důležitých aspektů při potencionálním řešení jakéhokoliv problému týkajícího se dítěte, je bezesporu i vztah mezi rodiči a školou. Na základě výsledků průzkumu lze říci, že tento vztah je alespoň rodiči hodnocen v průměru spíše příznivě. Mírné směřování spíše k pozitivním odpovědím vykazuje vzorek rodičů i v případě hodnocení atmosféry neboli jakéhosi klimatu ve škole, který může určovat jak dobře a „bezpečně“ se zde jejich dítě může cítit.

Při plnění povinné školní docházky (tedy v době, kdy je dítě ve škole) se o bezpečnost svých dětí obává 8,6% rodičů, tedy zhruba každý desátý rodič. Více než 90% se domnívá či přiklání spíše k tomu, že jsou jejich děti v bezpečí. Nejčastěji panují mezi rodiči obavy z toho, že bude jejich dítěti ubližováno ze strany spolužáků (30,5%), že mu budou nabízeny drogy (23,3%) popř. že bude okradeno (18%). Mnohem větší obavy však rodiče vyjadřují v souvislosti s pohybem jejich dítěte v okolí školy po skončení vyučování. Pouze necelé dvě třetiny rodičů se domnívají, že jejich děti jsou v době trávení času v okolí školy v bezpečí. Zbýlých téměř 34% uvedlo, že se o svoje děti v této době obává. Ve velké míře pak především toho, že jejich dítěti budou nabízeny drogy (34,1%) nebo bude okradeno (22,3%). Poměrně značně ale také toho, že by mohlo být jejich dítě sexuálně obtěžováno (19,1%). Řada rodičů také uvedla spontánně další důvody, proč se o své dítě v době, kdy se pohybuje v okolí školy, bojí. Jednalo se např. o obavy, že bude jejich dítě zraněno v souvislosti se silničním provozem.

V případě problematického chování svého dítěte by rodiče nejčastěji důvěru vložili a obrátili se na dětského psychologa (68,2 %), školu (43,2 %) a rodinu (43 %). Sociální pracovník, který je rodiči pravděpodobně vnímán zejména jako pracovník sociálních odborů úřadů, v rodičích přílišnou důvěru nevzbuzuje. Obrátili by se na něj pouze v 5,4% případů. Na některou z neziskových organizací pak ještě v méně případech – 2,9%. Na otázku, zda je nabídka odborné pomoci pro řešení rizikového chování dětí v Praze dostatečná, nedokáže více než polovina respondentů odpovědět. Z těch, kteří situaci posoudili, se jich zhruba třetina domnívá, že nabídka uspokojivá není.

Při detailnějším zkoumání školy jako potencionálního důvěryhodného a kompetentního partnera pro řešení problémů žáků zjišťujeme, že dvě třetiny rodičů se domnívají, že se má dítě ve škole v případě problémů na koho obrátit. Na otázku, zda rodiče vědí na koho by se ve škole obrátili oni, pokud by chtěli se školou problémy svého dítěte řešit, uvedlo 84,8 % z nich, že ano. Ve škole by pak důvěru vložili nejčastěji ve třídního učitele (79,3 %), dále pak ve školního psychologa (32,8 % - zde však může vstupovat fakt, že na řadě škol nemusí být školní psycholog přítomen) a v pětině případů (21,5 %) na výchovného poradce. Zhruba třetina rodičů však ani neví, zda je na škole, kterou navštěvuje jejich dítě, přítomen školní psycholog. 48,2 % pak uvádí, že ano a 17,9 %, že ne. Přítomnost psychologa na škole by uvítalo 67,4 % těch, kteří uvedli, že na škole psycholog není či neví, zda tam psycholog je.

Přesto, že rodiče mají ke škole relativně velkou důvěru, jsou si ve většině případů sebekriticky vědomi toho, že problémy svých dětí má prioritně řešit rodina. To se domnívá 94,2 % rodičů.

S nabídkou volnočasových aktivit jsou spokojeny necelé dvě třetiny rodičů, naopak nespokojeno je 31,2 % rodičů.

Velikost školy, kterou jejich dítě navštěvuje, nehrála při odpovědích rodičů žádnou roli.

V některých aspektech a odpovědích však hrála významnou roli městská část, kde se škola nachází. A to např. v tom, že

- v městské části Praha 2 a 6 významně více rodičů souhlasí s tím, že žáci mají k dispozici dostatek mimoškolních aktivit
- rodiče z některých městských uvádí výrazně více než ostatní, že na školách, kam chodí jejich děti, je přítomen dětský psycholog – Praha 2, 3, 6, 11, 14, 18; významně méně často je dětský psycholog přítomen dle odpovědí rodičů na škole v Praze 8, 9, 10, 16 a 17 a také na Praze 20. To do určité míry koresponduje i s výsledky pedagogických dotazníků. Ve vyšší míře uváděli přítomnost psychologa pedagogové z Prahy 2 a 6, na druhé straně v nižší míře pedagogové z Prahy 8, 10, 12, 13, 14, 16, 19 a 20. Z toho vyplývá, že Praha 2 a 6 budou s velkou pravděpodobností psychology relativně dobře pokryty. Naproti tomu ZŠ z Prahy 8, 10, 16 a 20 budou s velkou pravděpodobností psychology pokryty relativně málo,
- Praha 2 a Praha 6 vyniká i ve spokojenosti rodičů s nabídkou volnočasových aktivit. Naopak výrazně méně než v průměru jsou rodiče s nabídkou volnočasových aktivit spokojeni na raze 9, 16, a 17.
- nejpříznivější index komunikace mezi školou a rodiči je na Praze 2 a výrazně nepříznivý (rozdíl vyšší než 10 %) není na žádné Praze.
- v Praze 2 a 6 je rovněž významně příznivější index hodnocení atmosféry na škole – 60,17 % oproti 40,51 % v celém souboru; významně nepříznivý index atmosféry ve škole není opět na žádné Praze.

Závěr

V rámci studie „Průzkum rizikového chování a bezpečnosti v ZŠ na území hl. m. Prahy a v jejich okolí“ byly dotazovány tři cílové skupiny. U žáků a žákyň, kterých v rámci průzkumu odpovídalo 11.377, jsme s odkazem na teoretické východisko a s ohledem na požadavky zadavatele zjišťovali nejenom míru rizikového chování, ale také názory žáků na různé typy rizikového chování, jejich hodnoty, postoje, vztahy v rodině či s vrstevníky. Rovněž jsme se zabývali jejich způsobem trávení volného času a pocitem bezpečí v rámci školy, kterou navštěvují a v jejím bezprostředním okolí.

Druhou cílovou skupinou dotazovanou v rámci průzkumu byli pedagogové, kterých se zúčastnilo 1.758. Otázky směřovaly zejména k hodnocení chování jejich žáků, možnostem a schopnostem pedagogů na problematice chování žáků adekvátně zareagovat a taktéž k zjišťování pocitu bezpečí (a to jak vlastního, tak bezpečí svých žáků).

V neposlední řadě byli do průzkumu zahrnuti také rodiče žáků. Celkově jich na položené otázky odpovídalo 3.276. Mohli se vyjádřit k tomu, zda mají obavy o bezpečnost svého dítěte, když je ve škole či v okolí školy, k tomu jaká je jejich komunikace se školou i k tomu zda se domnívají, že na území Prahy je dostatečná nabídka volnočasových aktivit pro děti či dostatečná nabídka odborné pomoci.

Plánování vhodných a přiměřených preventivních i nápravných opatření u mládeže by se nemělo obejít bez informací, které mapují aktuální právní a mravní názory mladé generace.

Cílem průzkumu tak bylo nejenom popsat skutečná čísla mapující míru rizikového chování žáků druhého stupně základních škol, ale především připravit základní půdu pro nastavení účinných a adekvátních opatření, která by mohla pomoci některé problémy řešit.

1. Rizikové chování a názory na něj

Pokud mají žáci rizikové chování hodnotit, označí (z nabízených zhruba 20 variant) za největší prohřešek loupežné přepadení, týrání zvířat nebo prodej drog. Na druhé straně za poměrně malý nebo žádný prohřešek je nejčastěji považováno hraní automatů, lhaní nebo sprayování na místech, kde se to nemá. Za poměrně velký prohřešek rovněž považují krádeže. A obecně lze říci, že mladí lidé odsuzují jednání pachatelů majetkových deliktů. Zde je tedy potřeba upozornit na to, že děti si pravděpodobně nemusí dostatečně uvědomovat nejenom právní důsledky sprayování, ale především skutečnost, že tímto svým konáním nepochybně ničí majetek a tím způsobují rozsáhlé škody majitelům tohoto majetku (ať již to je obecní majetek či majetek soukromého majitele). Zvýšení informovanosti dětí, by tak mohlo snížit reálnou míru projevu této aktivity. V rámci výchovných procesů by pak bylo potřeba věnovat pozornost a snahu i změně dosavadního názoru žákyň a žáků, že lhaní či hraní automatů není nikterak problematická a závadová aktivita.

Výsledky zjišťování reálného rizikového chování ukázaly, že v letošním roce alespoň jedenkrát:

- 71,5 % žáků se pralo
- 70,6 % žáků pilo alkohol

- 53,9 % žáků zesměšňovalo někoho jiného nebo ubližovalo někomu jinému
- 38,1 % žáků přemýšlelo o tom, že si fyzicky ublíží
- 37,4 % žáků kouřilo cigarety
- 33,7 % žáků úmyslně něco zničilo, poškodilo
- 31 % žáků hrálo hazardní hry
- 25,4 % žáků přemýšlelo, že spáchá sebevraždu
- 21,1 % žáků bylo za školou
- 20,8 % žáků něco ukradlo v obchodě
- 20,6 % žáků sprejovalo nebo tegovalo tam, kde se to nesmí
- 18,5 % žáků někomu „hacklo“ počítač
- 17,6 % žáků mělo pohlavní styk
- 16,6 % žáků zkusilo lehké drogy
- 15,2 % žáků fyzicky týralo nebo ubližovalo někomu jinému
- 14,8 % žáků přemýšlelo, že přestane jíst nebo jedlo a pak záměrně zvravelo
- 10,6 % žáků něco ukradlo ve škole
- 10,5 % žáků uteklo z domova
- 3,2 % žáků týralo zvíře
- 2 % žáků zkusilo tvrdé drogy

Zpracujeme-li do analýzy i frekvenci takového rizikového chování, pak se na třetí příčku dostane kouření cigaret, neboť až 10 % žáků kouří cigarety pravidelně každý den. Na nižší příčky se pak dostanou krádeže a to zejména proto, že tuto činnost zpravidla žáci nevykonávají každý den či nějak pravidelněji, ale spíše občasně. I přesto je nutné brát toto číslo velmi vážně, neboť statistika 20 % žáků, kteří v minulém roce minimálně 1 x něco ukradli v obchodě není příliš uklidňující. Stejně vážně je však potřeba brát i výsledky zabývající se agresivitou žáků či konzumací alkoholu a drog; droga totiž často jde ruku v ruce právě s majetkovou kriminalitou, tedy tzv. zaopatřovací kriminalitou, kdy hlavní motivací činu je obstarání prostředků na nákup drog. Spouštěcím motorem mnoha trestných činů je dle autora společensky nepřístupnější droga – alkohol.

Častým doprovázejícím jevem pachatelů delikventního chování je ale také nízké právní povědomí. Pozornost by tak měla být kromě zaměření prevence na tyto jednotlivé jevy věnována také tomu, aby bylo u žáků zvýšeno právní povědomí o důsledcích rizikového chování.

Při detailnější analýze vztahu žáků k návykovým látkám se ukázalo, že více než polovina respondentů (50,4 %) již zkusila kouřit cigarety a více než tři čtvrtiny už má nějakou zkušenost s pitím alkoholu (77,8 %). Průměrný věk, kdy začali žáci pít alkohol byl 10,8 roků a kouřit 11,3 roků. Kriminologické výzkumy naznačují, že silné kuřáctví v nízkém věku je varovným signálem, kdy ve výchově dochází k chybám a dítě směřuje k závadovým formám jednání. Alkohol si nejčastěji žáci obstarávají v obchodě (38,3 %) a také od rodiny (25,8 %). Cigarety pak nejčastěji v obchodě (56,3 %) či od kamarádů (31,8%). Zdrojem pro obstarání lehkých drog jsou pak nejčastěji kamarádi (73,8 %) a zdrojem pro obstarání tvrdých drog pak rovněž kamarádi (32,1 %). Zde je však skóre mezi jednotlivé zdroje rovnoměrněji rozložené.

Kontrolám restauračních zařízení s ohledem na případnou konzumaci alkoholických nápojů je věnována relativně velká pozornost a v rámci činnosti MP jsou ve spolupráci s OSPOD konány často kontrolní akce. Výsledky však ukazují, že kromě toho by bylo žádoucí zaměřit minimálně stejnou pozornost i na prodejce. A výraznou pozornost na zamezení obchodování s drogami, ke kterým se zdá mají dnešní děti relativně snadný přístup.

Položeny byly také otázky indikující závislost na návykových látkách. Asi pětina žáků se přiznala, že pro ně není snadné neuzívat nějaké návykové látky (ať už drogy, alkohol či kouřit). Stejný počet žáků také uvedlo, že ve svém životě již někdy cítili silnou potřebu po alkoholu, drogách či kouření. Poměrně alarmující jsou i další čísla. Více než pětina (21,4 %) žáků již zažila situaci, kdy si nepamatovala, co pod vlivem alkoholu dělala. I tato čísla tak dokreslují, že v užívání návykových látek žáky se v mnoha případech nejedná o ojedinělé případy jednorázového vyzkoušení, ale v řadě případů o pravidelné užívání.

Pedagogové za největší problém považují kouření, agresi, záškoláctví a krádeže. Více než dvě třetiny pedagogů (69,9 %) se domnívá, že se chování žáků v posledních pěti letech zhoršilo, že se zlepšilo se domnívá pouze 1,7 %. Zbýlých 28,4 % ho hodnotí jako stále stejné. Z hlediska vývoje v čase (horizont posledních pěti let) se pedagogové pražských škol domnívají, že se relativně zlepšilo chování týkající se útěků a potulek, na stejné míře zůstalo sebepoškozování, poruchy příjmu potravy a týrání a naopak k nejvýraznějšímu zhoršení došlo v posledních pěti letech dle pedagogů právě u agrese, kouření, záškoláctví ale také požívání alkoholických nápojů, drog či u krádeží. Jelikož se jedná o problémy, které dominují i vysoko na žebříčku přiznaného chování žáků, jsou to právě tyto problémy, kterým by měla být věnována velká pozornost.

Obecně se více než dvě třetiny pedagogů (69,9 %) domnívá, že se chování žáků v posledních pěti letech zhoršilo, že se zlepšilo se domnívá pouze 1,7 %. Zbýlých 28,4 % ho hodnotí jako stále stejné.

2. Obecné hodnoty žáků

Pozitivněji pak lze vnímat hodnoty (alespoň ty deklarované), které žáci vyznávají. Za nejdůležitější hodnotu žáci považují „být zdravý/zdravá“ a „mít dobré vztahy v rodině“, naopak za nedůležitou hodnotu považují žáci „mít peníze“, případně „být hezký/hezká“.

3. Atmosféra ve škole a komunikace se školou

Hodnocení atmosféry ve škole žáky je relativně pozitivní. Obdobné stanovisko zaujímají i rodiče. Komunikaci se školou i její atmosféru hodnotí rodiče v průměru spíše pozitivně.

Méně pozitivní jsou pak výsledky, které poukazují na přítomnost šikany ve školách. Míra šikany byla zjišťována několika indikátory, které na její přítomnost jednoznačně poukazují, protože jsou jedněmi z možných forem projevů šikany. 78,1 % žáků se setkala ve své škole od žáků s provokací, 68,4 % s ponižováním, 68,1 % s výsměchem a nadáváním, 52,7 % s ignorováním od spolužáků, 46,1 % s braním věcí nebo ničením věcí, 45,9 % s fyzickými útoky, 28,7 % se zabráněním (např. sednutím do lavice) a 24,1 % pak

s ponižováním na internetu. I když pojem šikana je pojmem velmi složitým, lze konstatovat, že téměř 4 pětiny žáků bylo ve své škole vystaveno určité formě šikany. Šikana přitom může souviset či vést oběť k psychickým i sociálním problémům dětí – např. zhoršení prospěchu, záškoláctví, sebepoškozování aj. Proto je důležité tuto problematiku nepodceňovat a naopak zvýšit informovanost jak pedagogů, žáků tak rodičů o indikátorech tohoto jevu a možnostech řešení.

4. Pomocná ruka při řešení problémů – role pedagogů

Zejména třídní učitel se těší jak u žáků, tak u pedagogů relativně velké důvěře. V případě dlouhodobého zesměšňování ve třídě by se na něj hned po rodičích a kamarádech obrátilo 36,5 % učitelů.

Rodiče by se pak obrátili na školu jako na druhou v pořadí (43,2 %, důvěru by pak ponejvíce vložili právě do třídního učitele), přednost by dali dětskému psychologovi (68,2 %). Na otázku, zda je nabídka odborné pomoci pro řešení rizikového chování dětí v Praze dostatečná nedokáže více než polovina respondentů odpovědět, což bude s největší pravděpodobností souviset s tím, že takovou pomoc ještě nevyhledávali. Z těch, kteří situaci posoudili, se jich zhruba třetina domnívá, že nabídka uspokojivá není.

Pedagogové, kteří se těší relativně velké přízni jak žáků, tak rodičů však v řadě případů (téměř třetina) uvádí, že na řešení rizikového chování žáků nemá dostatek času, dvě třetiny se pak domnívají, že dostatek času mají. Určitý problém však představuje také adekvátní vzdělání na řešení tohoto typu chování. Z odpovědí vyplynulo, že adekvátní vzdělání má asi jedna polovina dotázaných pedagogů (50,7 %). Přesto pouze dvě pětiny všech dotázaných (40,7 %) uvedlo, že absolvovali v průběhu posledních dvou školních let kurz (seminář) zaměřený na patologické chování žáků. Zájem o takový kurz má 59,3 % pedagogů, mezi těmi, kteří v posledních letech takový kurz neabsolvovali pak 70,2 % pedagogů. Třetina (33 %) dotázaných pedagogů se však domnívá, že nabídka takovýchto kurzů je dostatečná.

Snaha by tak měla směřovat zřejmě dvěma směry. Zejména posílením motivace pedagogů ke vzdělávání v této oblasti a zároveň ke zvýšení nabídky takto zaměřených kurzů a posílením institutu školního psychologa, který by tak mohl ve spolupráci s kvalifikovaným pedagogem vytvořit účinný tandem a pomocnou ruku jak pro rodiče tak žáky.

Přítomnost psychologa na škole by uvítalo 67,4 % rodičů, kteří uvedli že na škole psycholog není či neví, zda tam psycholog. Přítomnost psychologa by rovněž uvítaly asi tři čtvrtiny (74,7 %) pedagogů ze škol, kde psycholog nepůsobí.

5. Rodinné zázemí

V úplné rodině (myšleno s oběma rodiči) žije 66,1 % žáků. Zbylí žáci pak žijí nejčastěji pouze s matkou (17,9 %) či s jedním z rodičů a jeho partnerem (10,6 %).

Kvalita rodinného zázemí je pro vývoj dítěte bezesporu jedním z rozhodujících faktorů. 46,2 % žáků je s atmosférou ve své rodině spokojeno, 27,4 % se cítí relativně dobře, 8,9 % má průměrný pocit, 11,2 % cítí občas potřebu po celkovém zlepšení situace, 4,4 % nevnímá situaci dobře, ale přizpůsobuje se jí a 1,9 % říká, že se atmosféra v rodině nedá

vydržet a že potřebuje změnu i za cenu odchodu od rodiny. I když v procentuálním vyjádření celkem zanedbatelná hodnota je třeba si uvědomit 200 reálných dětí, které za těmito necelými 2 % stojí a které jsou v takto neutěšené situaci. S ohledem na tuto, ale i další skutečnosti, by pak bylo bez pochyby žádoucí zvýšit povědomí o odborných službách jak pro děti tak pro celé rodiny, případně rozšířit jejich nabídku a aktivně s potencionálními problematickými dětmi preventivně pracovat.

Téměř 5 % žáků uvádí, že jejich rodiče se méně než 1 x za měsíc nebo nikdy nezajímají o to, co dělají. Méně než 1 x za měsíc či nikdy se také zajímají u 13 % dětí rodiče o jejich problémy.

Rizikové chování může být dle odborníků často spojeno s frustrací z nedostatku peněz, či jiného majetku. Z tohoto důvodu byla do výzkumu zařazena i analýza této oblasti. Bylo zjištěno, že 18,9 % žáků nedostává žádné kapesné, 35,5 % dostává 200 Kč nebo méně měsíčně. 28,8 dostává 200 – 500 Kč měsíčně, 9,1 % dostává 500 – 1000 Kč, 7 % pak dostává více než 1 000 Kč měsíčně. Přes 17 % žáků trápí pocit, že jsou chudší než ostatní rodiny. K zamyšlení je tak námět, jakým způsobem dětem poskytnout příležitost zlepšit svoji finanční situaci, tak aby byly eliminovány tendence opatřovat si chtěné statky nelegálním způsobem.

6. Bezpečnost

6.1. Žáci

Ve škole se cítí bezpečně 89,6 % dotázaných žáků. Obavy mají nejčastěji ze šikany ze strany ostatních žáků (34,1 %), ale ve velké míře také z krádeží svých věcí (22,8 %). V okolí školy se cítí bezpečně již méně žáků (85 %). V tomto případě pramení obavy žáků zejména z osob, které se v okolí školy pohybují (26,6 %), či opět z obavy před šikanou (23,4 %) či krádeží (18,5 %). Oběťmi mladistvých pachatelů pak bývají často právě jejich vrstevníci v blízkosti školy či přímo v areálu. Metodou k vynucení menších částek peněz či cenností může být vyhrožování.

6.2. Pedagogové

Převážná většina pedagogů se na své škole cítí bezpečně (93,7 %). Z těch, co se ve škole necítí bezpečně, se jich 38,9 % obává napadení ze strany žáků, 34,5% napadení ze strany rodičů a 19,1% možnosti krádeže věcí. Avšak pokud se dotážeme všech pedagogů na jejich reálnou zkušenost s ohrožením zjistíme, že více než čtvrtina všech dotázaných pedagogů se cítila v minulosti ohrožena psychickým týráním ze strany žáků, 22 % psychickým týráním ze strany rodičů, 9 % fyzickým napadením ze strany žáků (tedy téměř každý desátý pedagog) a 5,6% fyzickým napadením ze strany rodičů.

Bezpečím žáků si je jista přibližně třetina pedagogů (33,8 %), 60,9 % se spíše přiklonilo k tomu, že je pro žáky bezpečno a 4,6 % se domnívá, že pro žáky není ve škole spíše či rozhodně bezpečno.

Pro zvýšení bezpečnosti ve škole doporučili pedagogové nejčastěji kamerový systém (39,6 %), přísnější školní řád (37,1 %), školního psychologa (36 %). Pro zvýšení bezpečnosti

v okolí školy by podle nich pak nejvíce přispěli hlídky městské policie (72,6 %), kamerový systém (44,7 %) či terénní sociální pracovníci v okolí školy (22 %).

6.3. Rodiče

Při plnění povinné školní docházky (tedy v době kdy je dítě ve škole) se o bezpečnost svých dětí obává 8,6 % rodičů, tedy zhruba každý desátý rodič. Více než 90 % se domnívá či přiklání spíše k tomu, že jsou jejich děti v bezpečí. Nejčastěji panují mezi rodiči obavy z toho, že bude jejich dítěti ubližováno ze strany spolužáků (30,5 %), že mu budou nabízeny drogy (23,3 %) popř. že bude okradeno (18 %). Mnohem větší obavy však rodiče vyjadřují v souvislosti s pohybem jejich dítěte v okolí školy po skončení vyučování. Pouze necelé dvě třetiny rodičů se domnívají, že jejich děti jsou v době trávení času v okolí školy v bezpečí. Zbýlých téměř 34 % uvedlo, že se o svoje děti v této době obává. Ve velké míře pak především toho, že jejich dítěti budou nabízeny drogy (34,1 %) nebo bude okradeno (22,3 %). Poměrně značně ale také toho, že by mohlo být jejich dítě sexuálně obtěžováno (19,1 %). Řada rodičů ale také uvedla spontánně další důvody, proč se bojí o své dítě v době, kdy se pohybuje po škole v okolí školy. Jednalo se např. o obavy, že bude jejich dítě zraněno v souvislosti se silničním provozem.

Celkově lze tedy shrnout že opatření zaměřená na zvýšení bezpečnosti by měla akcentovat zejména eliminaci prostoru pro možnou šikanu mezi žáky, nabízení drog žákům a krádeže.

7. Volnočasové aktivity

Volný čas tráví žáci nejčastěji sportem, který provozují jinde, než v rámci školního kroužku (téměř 40 %), méně optimisticky se však na druhém místě (31 %) umístilo „potloukání“ s kamarády venku. Velmi výrazně také dominují hry na počítači. Těm se ve svém volném čase nejčastěji věnuje pětina dotázaných žáků. S nabídkou kroužků, které organizuje škola je spokojeno 62,6 % žáků. Návrhy pro tematické zaměření kroužků, které dětem nejvíce chybí a přáli by si je, se týkaly zejména oblasti sportu – ze spontánních odpovědí bylo nejvíce respondenty jmenován tanec, fotbal, basketbal a dále pak také informatika. Asi u každého sedmého žáka je důvodem, proč nemůže chodit do kroužku, přesto, že by chtěl, skutečnost, že rodiče jej nemohou/nechtějí zaplatit. Přitom jednou z nejdůležitějších motivací k rizikovému chování může být právě nestrukturovaný volný čas. Zkvalitnění nabídky volnočasových aktivit a zejména jejich finanční dostupnost je tak jednou z rezerv a zároveň potenciálu, jak přispět k eliminaci rizikového chování.

S nabídkou volnočasových aktivit jsou spokojeny necelé dvě třetiny rodičů, naopak nespokojeno je 31,2 % rodičů.

8. Vliv věku

Při detailnějších analýzách byl zkoumán především vliv věku. Ten hraje významnou roli zejména u názorového hodnocení některých druhů rizikového chování žáků. Mladší žáci oproti starším významně častěji považují za velký nebo obrovský prohřešek konzumaci drog. Podobný vztah se projevuje i u prodeje drog. Mladší žáci také významně méně chodí za školu

– z nich šlo alespoň jednou za školu „pouze“ 12,3 %, zatímco ze starších šlo za školu až 33,9 %. Podobná situace je i z hlediska vztahu k pití alkoholu, kouření, vyzkoušení lehkých drog, pohlavního styku, kdy uvedeného jednání se mladší žáci dopouštějí významně méně často než starší. Věk hraje roli také ve zdrojích obstarávání návykových látek. Mladší žáci si alkohol a cigarety obstarávají častěji v rodině nebo od kamaráda, zatímco starší spíše v obchodě. Roli hraje věk nepřekvapivě také v přístupu k alkoholu či kouření. Mladší žáci významně méně často zkusili kouřit, pít alkohol a projevuje se u nich výrazně menší touha po těchto látkách. S nejmladšími žáky rodiče také častěji mluví o škole než se staršími, případně s nimi mnohem častěji mluví o jejich problémech než se staršími. Nejmladší žáci rovněž od rodičů většinou nedostávají žádné peníze nebo pouze 200,-Kč (69,8 % z nich) oproti starším (41,6 %). I když je zvýšení rizikového chování žáků u starších žáků a jakési menší „rodinné pouto“ zřejmě přirozeným vývojem, nelze na něj reagovat. Vést by nás měla tato skutečnost zejména k tomu, jak nesmírně důležité je zachytit prvopočátky problematického chování právě již v co nejnižším věku.

Věk pedagogů nehrál při odpovědích na jednotlivé otázky významnější roli.

9. Vliv pohlaví

Z hlediska vlivu pohlaví se ukázalo, že názory dívek a chlapců na rizikové chování a hodnoty jsou přibližně shodné. Z hlediska vlastního patologického chování se výraznější rozdíly projevily v hraní hazardních her, kdy z dívek je nikdy nehrálo 81 % a z chlapců 57,6 %. Rovněž tak, až 43,7 % dívek se letos nikdy nepralo, zatímco z chlapců se nikdy nepralo pouze 14,3 %.

10. Vliv velikosti školy

Velikost školy, kterou jsme pro účely analýzy podle počtů žáků rozdělili na tři skupiny – malou školu – do 129 žáků, střední školu – 130 – 192 žáků a velkou – nad 193 žáků, neměla na sledované proměnné žádný výraznější vliv. Z tohoto závěru lze usuzovat na to, že zjištěné základní četnosti zkoumaných proměnných se zhruba ve stejné míře projevují na všech školách bez ohledu na její velikost.

11. Vliv městské části

V některých aspektech a odpovědích však hrála významnou roli městská část, kde se škola nachází. A to např. v tom, že

- rodiče z některých městských uvádí výrazně více než ostatní, že na školách, kam chodí jejich děti, je přítomen dětský psycholog – Praha 6, 18, 2, 3, 14 a 11; významně méně často je dětský psycholog přítomen dle odpovědí rodičů na škole v Praze 10, 8, 9, 16 a 17 a také na Praze 20. To do určité míry koresponduje i s výsledky pedagogických dotazníků. Ve vyšší míře uváděli přítomnost psychologa pedagogové z Prahy 2 a 6, na druhé straně v nižší míře pedagogové z Prahy 10, 13, 20, 19, 8, 12, 16 a 14. Z toho vyplývá, že Praha 2 a 6 budou s velkou pravděpodobností psychology relativně dobře pokryty. Naproti tomu ZŠ z

Prahy 10, 8, 16 a 20 budou s velkou pravděpodobností psychology pokryty relativně málo,

- Praha 2 a Praha 6 vyniká i ve spokojenosti rodičů s nabídkou volnočasových aktivit. Naopak výrazně méně než v průměru jsou rodiče s nabídkou volnočasových aktivit spokojeni na raze 9, 16, a 17.
- nejpříznivější index komunikace mezi školou a rodiči je na Praze 2 a výrazně nepříznivý (rozdíl vyšší než 10 %) není na žádné Praze.
- v Praze 2 a 6 je rovněž významně příznivější index hodnocení atmosféry na škole – 60,17 % oproti 40,51 % v celém souboru; významně nepříznivý index atmosféry ve škole není opět na žádné Praze,

Pedagogové z Prahy 17 pak nadprůměrněji označují sprejování jako velký problém, podprůměrně naopak pedagogové z Prahy 2,16,20 a 18. Významné rozdíly jsou pak ještě ve vnímání agrese. Jako nadprůměrný problém byla označena pedagogy z Prahy 9, 14, 1, 18 a 17. Liší se i názory na to, o by pomohlo zvýšit pocit bezpečí ve škole. Na Praze 3,13 a 8 by to byl zejména školní psycholog, pedagogové z Prahy 18 a 17 pak výrazně častěji než ostatní zmiňovali kamerový systém. Podprůměrným naopak na v Praze 2,3,5 a 8)

Vliv městské části se projevil také u žáků. Ti z Prahy 18 výrazně více nesouhlasí s tím, že škola je místem, kde se může svobodně projevit.

12. Jednotlivé základní školy

Jako nadstandardní informaci jsme se rozhodli pro každou školu, která poskytla data (vyplněné dotazníky) připravit výsledek několika vyhodnocených otázek specificky za tuto školu. Základní škola tak bude mít možnost zjistit, jak se její míra a struktura rizikového chování odlišuje od zveřejněného průměru a na co by v rámci svých preventivních aktivit měla zaměřit největší pozornost. Informace je uvedena na začátku tohoto dokumentu.

V Praze dne 30. července 2010